

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

**Играми Сталинграддин женгерин иштиракчияр,
Ватандин Чехи дяведин ветеранар!**

Советрин къушунри Сталинграддин женгера немсерин фашистрин къушунар кукварай югъ инсаниятдин вири тарихда дибдин дегишвилер турди хъана, ада чи виридан умуми Гъалибвал мукъва авуна, дуьньядин лап Чехи шегъерин куьейринни майданрин тварара Сталинграддин къеьгалвал збеди авуна, риклел хуьнин Гъамишалугъ цлун туьхуьн тийир ялавар куькьюрна.

Волгадин кьерехра немсерин фашистрин къушунрин лап Чехи десте кукварун - им гъам женгинин сенгеррал, гъам дерин дагу пата миллионралди советрин инсанри авур акъалтлай зурба чалишмишвилерин нетижа я.

Женгинин майданрилай хтун тавурбур збеди яз риклера амукъда.

Чна квез, къил агъузна, икрамзава, играми ветеранар! Дурум гунай ва гъалиб хунай куьн сагърай!

Квехъ сагъламвал, уьмуьрдин яргъал йисар, ислягъвал ва хушбахтвал хуьрай!

Дагъустан Республикадин Къил

РАБДУЛАТИПОВ

1920 – йисалай акъатзава

N 5 (10650) хемис 29 – январь, 2015 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Къилин Чар (гъахъ-гъисаб)

**Гъуьрметлу Дагъустан Республикадин
Халкъдин Собранидин депутатар!
Гъуьрметлу дагъустанвияр!**

Дагъустан Республикадин Конституциядал асаслу яз за республикада авай гъалдин ва государстводин политикадин лап важиблу терефрин гъакъндай Чар Халкъдин Собранидиз раижзава.

Алатнавай 2014-йис Россиядин халкъдин лап Чехи агалкъунралди лишанламиш хъана. Чна чун дигмиш хъанвай миллет тирди къалурна. Чахъ камаллу ва вилегъ милли реьбер ава. 2014-йисуз къазанмишай вири агалкъунрик Дагъустанди вичин пайни кутуна. Чун - дагъустанвияр, Россиядин Федерациядин граждана - жуван халкъдихъ, жуван Президентдихъ галаз санал хъана ва гележегдани жеда.

Дагъустанди ва дагъустанвийри Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан къенепатан ва къецепатан политикадин тереф хуьзва.

Россиядин Федерациядин Федеральный Собранидиз и мукъвара раиж авур вичин Чарче В.В.Путинан къейд авурвал, “Тарихда къадар-

къисметдихъ галаз алакьалу макъамра са шумудра идалай вилкни хъайивал, алай йисузни чи халкъди вичин милли руьгъдин гъуьндурвал, уьмуьрдиз бажарагъвал ва ватанпересвал жанлудаказ къалурна”. И кар вичелай агалкъунралди вилик физ алакьзавайди субутарзавай Дагъустандизни талукъ я.

Властдин къурулушра ва обществода дибдин дегишвилер туналди, чна экономика дерин кризисдай акъудунин асул-дибдин къвалах тухузва, юкван асирриз хас яз хъайи авамвал, фанатизм, Россиядин душманри чал къеяй илтигнавай экстремизм ва терроризм арадай акъудзава. Чна власть ва халкъ Дагъустандин обществодин уьмуьрдин вири хилер цийи ва михи хъувунал желбзава.

Дагъустан Республикада государстводин ва граждандин хатасузвал таъминарун, законлувал ва къанун-къайда гуьнгуьна хтун - ибур чеб гъялунал Дагъустанда федеральный ва республикадин власть, чкадин самоуправление машгъл хъайи кар алай месэляяр я. И месэляяр асул гъисабдай махсус къуллугърин, Дагъустан Республикадин МВД-дин, прокуратурадин, Силисдин коми-

тетдин, Россиядин къушунрин вилегъ гьерекастрин нетижада гъялнава. Виридалайни кар алайди вуч я лагъайтла, къанун-къайда хуьдай органрин къвалахдин тереф общественностди хуьн таъминарна. Къе чавай Дагъустанда тахсиркарвилерин умуми къадар тлимил хуьн таъминариз хъанва лагъана, гъахъ-гъисаб ийиз жеда. Чина тахсиркарвилерин дережа, СКФО-дик акатзавай Россиядин Федерациядин субъектив гекъигайла 1,5 сеферда ва Россиядин Федерациядин юкван делилрив гекъигайла, 3 сеферда агъуз я. 80 процентдилай виниз тахсиркарвилер дуьздал акъудна. Эхиримжи 10-15 йисуз сифте яз Дагъустандидлай террориствилерин гьерекастар авачиз яшамеш жез алакьна. Им чуруниятар авай къватрин винел чи виридан умуми гъалибвал я. Чун вилекандалай гъаф хатасуз, къулай, цийи ва михи хъанвай республикада яшамеш жезва. Заз и кар квез мубарак ийиз къанзава. Им чи агъалийрин Чехи пай къве йисан идалай вилик вичихъ тамарзу яз хъайи кар я.

► 2

22-ЯНВАРДИЗ РД-дин Къил Рамазан Абдулатипова Республикадин парламентдиз гъар йисан Чар раижна. Адан рахунар 2 сятни 40 декъикада давам хъана ва са шумудра капар ягъуналди акъвазарна. Чарче алатнавай йисуз тухвай къвалахдин ва къазанмишай нетижайрин патахъай гъахъ-гъисаб авунва, государстводин властдин ва чкадин самоуправленидин органрин вири руководителри чпин къвалахда фикир гунлазим тир виридалайни важиблу терефяр тайинарнава.

Тебрик

Играми дагъустанвияр!

Чна вирида Ватандин тарихда баркаллу вакъиа - Ленинград шегъер душмандин гъалкъадай ахкъудай югъ риклера къетлен гъиссер аваз къейдзава.

И вакъиа чи уьлкведин тарихдин виридалайни жанлу, гъа са вахтунда бедбахтвилерин чинрикай садаз элкъвена. Ада Ватан хуьн патал къарагъай халкъдин руьгъдин такур хътин дурумлувал, ватанпересвал, вилегъвал ва игитвал лап зурба къуватдалди къалурна.

Чна дурум гайи ва фашизмдин винел гъалибвал къазанмишай ксар развилелди риклел хъизва, чи Ватандин азадвал ва аслу туширвал патал телеф хъайибурухъ гъам члугъзава, абурун руьгъериз, къил агъузна, икрамзава, гъалкъада гъатай Ленинграддин ветеранриз гъуьрметзавайди къалурзава.

Шегъер хвейибурун, гъа гъисабдай дагъустанвийринни, тешпигъ авачир хътин игитвал збеди яз халкъдин рикле амукъда, ада гилан ва гележегдин несилар патал гъакъисагъвилерин, вилегъвилеринни ватанпересвилерин чешне яз къуллугъда.

За ветеранар - шегъер хвейибурун, душмандин гъалкъада гъатай Ленинграддин агъалияр риклин сидкъидай тебрикзавая, заз абурухъ мягъкем сагъламвал, уьмуьрдин яргъал йисар, ислягъвал ва хушбахтвал хъана къанзава!

Дагъустан Республикадин
Къил РАБДУЛАТИПОВ

ХАБАРАР

Цийи йис алуькъалди са тлимил вахт амаз Дербент райондин Агълабрин хуьре яшамеш жезвай Керимхановрин хизан Дербент райондин администрацияда райондин къилин ве-зифаяр тамамарзавай Яхъя Гъажиева къабулна.

► 15

СПОРТ

Чаз чир хъайивал, Даурен Куругълиева неинки са Дагъустандин патай, гъакни алай вахтунда вичин устадвал жажзавай ва чирвилер къачузвай Чувашия Республикадин патайни спортдин акъажурна иштиракзава.

► 22

Дербентдин юбилейдиз - вири къуватар

Дагъустанда мугъманвиле аваз хъайи Кеферпатан Кавказдин Федеральний округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликов Дербент вичин 2000 йисан юбилей сувар хъиз къейд авуниз гъазур хъанвай дережа чирун патал и шегъердиз фена. Адахъ РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипов ва Кеферпатан Кавказдин крарин рекъай министрдин заместитель Одес Байсултанов галай.

Рикел хкин, уьлкведин виридалайни къадим шегъердин юбилей, РФ-дин Президент Владимир Путинан Указдал асаслу яз, 2015-йисан сентябрдиз къейдда.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузлайвал, шегъердин 1-нумрадин поликлиника цийикла туькьур хъувунин къвалахар киле физвай гьалдихъ галаз таниш хъайидалай гуьгъуьниз Сергей МЕЛИКОВА республикадин бюджетдин такъатрихъ Дагъустандин Минздравдин къуватралди тухузвай и къвалахар жезмай къван фад аьалтларун герек тирди къейдна. Дараматдин вилик пад цийикла туькьур хъувунна, анин къенепата капитальный ремонт киле тухванва, чимивилелди таъминардай система дегишарнава, тадаракар ва мебель цийи хъувунна. С.Меликов юкъван образованидин 15-нумрадин школа эцигунин къвалахар киле физвай гьалдихъ галаз таниш хъана. Агъур ученикдиз чкаяр жедай школадин сад лагъай дарамат тамамвилелди гъазур я, адан къвед лагъай корпус эцигун патал къайгъуяр аквазва, объект алай йисан августдин юкъвара ишлемишиз вахкун фикрди къачунва.

Гьурметлу мугъманар и мукъвара Дербентда ачух хъайи дуньядин культурайрин ва динрин Музейдани хъана. Ина абур дуньядин культурайрин выставкадихъ ва "Ихътин шегъер хъайиди я. Дербент" твар ганвай экспозициядихъ галаз таниш хъана. СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилди Музейдин махсус Ктабда рикел аламукъдай кхынар авуна.

Ахпа Дербентдин бине кутурдалай инихъ 2000 йис тамам хъун сувар хъиз къейд авуниз гъазурвал акунин рекъай махсус дестедин заседание хъана.

Сергей Меликова къейд авурвал, шадвилдин мярекатар башламишдалди къвердавай тимил вахт амуькъава, гъал тавунвай месэляра лагъайтла, гзаф ама, и кар, кылди къачуртла, яшайишдин кьурлушдин объектар авай гьалдиз талукъ я.

"Юбилей - им яшайишдин жигъетдай шегъердин мумкинвилер артухарун лагъай чал я. Образованидин идарайрикай программдик тек са 15-нумрадин школа кутун тимил я, аник здравоохраненидин объектарни кваз хъун герек я. Уьлкведин Президентдин "майдин указрин" сергьятра аваз тамамарзавай са жерге серенжемарни ава. Чавай а серенжемрихъ галаз юбилейдиз гъазурвал акунин серенжемарни алакьалу ийиз жеда. Мисал яз, етим аялриз квартирар чара авуникай рахан. Юбилейдиз гъазурвал акунин рекъай вири серенжемар талукъ тир дережада аваз тухун лазим я", - малумарна Полпредди.

С.Меликова Дербентдин юбилейдиз гъазурвал акунин карда маса муниципалитетрини иштирак авуниз патлахъай талукъ тир тапшуругъ гайиди рикел хкана. Амма и барадай са гьихътин ятлани къвалах тухузвайди аквазвач, идахъ галаз алакьалу яз ада и рекъай гатфар башламыш хъайивалди тайин тир серенжемар киле тухунин тапшуругъ гана.

"Серенжемриз чпиз талукъ язни гъалар гъавурда акъан тийидай хъинбуьр я. Сценарий туькьурла. Теклифар гзаф ава, амма абур умуми пландик кутунвач. Ватанпересвилек, инсанри шегъердин юбилей сувар хъиз къейд авуниз карда гьезер авачиз иштирак авуник гзаф умудар кутуна кланда. И къвалахдал жегъилрин организацияр мадни активдаказ желб авун герек я", - малумарна С.Меликова.

Адан гафаралди, культураддин ирсинин объектар авай гьалдиз къетден фикир гун лазим я.

"Авай материалар ишлемишуналди тухузвай къвалахри тарихдин памятникриз гъа

къикъатда зиян гун мумкин тирдан патлахъай арза-ферзе гзаф ава. Пешекаррикай ибарат десте тешкилун герек я. Эгер а арзаар бине авайбуьр ятла, и къвалахдик жезмай къван фад дегишвилер кухтун Россиядин культураддин министерстводивай энгел тавуна тлалабун герек я.

Заз юбилей сувар хъиз къейд авун Дербент вилик финин, инсанрин яшайиш хъсан хъунин эвелимжи бинедиз элкъведайдахъ инанмишвал ийиз кланзава. Гьелелиг халкъди, юбилейдиз гъазурвал акунин рекъай вири серенжемар эхирдал къван кылдиз акъудун патал властдиз къуватар бес жедала лугъуз, шаклувал къалурзава. Январдиз-мартдиз чавай гъалар дегишариз жеда. 15-сентябрдалди чна лап вини дережадин нетижая къазанмишун патал талукъ тир кадрияр желбда. Къе аз, вири крар кылдиз акъуднава лагъана, шадвалдай бинеяр аваз аквазвач. Амма чпин векилвилер кылдиз акъудиз алакьзавач лугъуз, инсанрал тагъмаяр алкьурдай гъич са жуьредин ашкъини авач захъ. Ша чун гъакан кьуру рахунривай кьерех жен, ша чна къвалахин", - къейдна С.Меликова.

Идалай гъейри, Полпредди алишвериш киле тухузвай чкаярал кьурсарнавай, шегъердин акунар мешребуз гьалдиз гизвай шейэрални фикир желб авуниз эвер гана. Ада карчийриз къецепатан уьлквейрин тварар Дагъустандиз гзаф мукъва тир твараралди эвез авун теклифна.

Мадни къейд авурвал, февралдин сифте килера Россиядин Гьукуматдин вице-премьер Александр Хлопонинан председателвилек кваз Дербентдин 2000 йисан юбилейдиз гъазурвал акунин рекъай федеральный оргкомитетдин заседание киле фида.

"Шегъердин руководстводини адан агъалийри, республикади, федеральный центради къадай сад тир рехъ тайинарун ва агъадихъ галай келимаяр раиж авун пландик кутунва: чун юбилей 15-сентябрдиз киле тухунин фикирдилай кьерехдихъ элячлиз къвачин жезвач. Дербентдин юбилейдин шадвилерин гьисаб гъа и йикъалай башламышна къадайди чна аннаммишун лазим я. Идалайни башкъа, суварин мярекатар гъар гьихътин шартлара хъайитлани киле тухуда. Чаз 15-сентябрдилай гуьгъуьнзизи акваз тавунин, Дербентда транспортдин система, туриствилерин хел вилик тухудай мумкинвал гудай комплекс арадал гъунин мураддалди - ида шегъердиз инвесторар желбдай мумкинвал гуда - алава яз финансламишунин месэла гъялуни патлахъай Рамазан Гъажимурадовича гайи теклифдин терефин хуьз кланзава. Амма ибуьр гьелелиг чи фикирар ва теклифар я, абуьруз чна федеральный дережадани кьуват гун патал чалишмишвалда", - малумарна Сергей Меликова.

Вичин нубатдай Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилди юбилейдиз гъазурвал акуниз еке фикир гъува. Региондин Кьили и барадай лагъана: "Чна саки гъар гьафтада Дербентда Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Мустафаевич Гьамидован регъбервилек кваз

махсус дестедин заседанияр тухузва, чун юбилейдиз гъазурвал акунин серенжемрин патлахъай жавабдар ксари лазим тир къвалах тухун аквазарнава лагъай фикирдал атана. Алатай сеферда за кланин программа ва вини килин программа тайинарун тапшуругъ ганай. Вири ведомствойра, властдин вири дережайра гъар садаз вичиз гьихътин векилвилер ганватла чир хъун лазим я. 2015-йисуз чна юбилей республикадин шегъеринни районрин делегацияриз теклифуналди, 2016-йисуз - СКФО-да, 2017-йисуз - мадни гегенш дережада къейдда. Шегъер 20 йисан идалай вилик авайдалай пис гьалдиз атанва, амма пуд йисан идалай вилик авайдалай хъсандиз аквазва. Гъалар хъсан патлахъ дегиш жезвайди якъин я. Шегъерэглияр желб авун, карчийрин, бизнесменрин гьерекатар активламишун герек я. Идалайни гъейри, чна цийи кьеле эцигун лазим туш, чна шегъер къвачел ахкъалдарун, гъакъикъатда кьегъне шегъердин патав цийи шегъер арадал гъун герек я. Рекламадикай ва маса хейлин терефрикай рахайтла, абур шегъердин администрациядин нормативний актларалди тайинарун герек я. Республикадин Гьукуматди "Дербент-2000" ГКУ-ди ва муниципалитетди дуьзгъундакъз къвалахун тешкилуниз асул фикир гун лазим я. Абуьрун иштираквал авачиз и къвалахда чавай аквадай хътин нетижаяр къазанмишиз жедач".

С.Меликова Дербентдихъ мадни вилик фидай мумкинвилер авайди ва а мумкинвилерикай менфят къачун герек тирди къейдна. Юбилейдиз гъазурвал акунин серенжемар дуьзгъун алакьада аваз киле тухунин мураддалди Полпредди ихътин гуьруьшар гележегдани тухун ва нубатдин гуьруьш мартдиз фикирдиз къачун теклифна.

РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова паркар ва рекъерин кьучеяр цийикла туькьур хъувунин жигъетдай тухузвай къвалахдин патлахъай малумат гана, гъакни арадал къевезвай месэляри раижна. Адан гафаралди, Буйнакскийдин Рзаеван кьучеяр цийикла туькьур хъувуна кьучеяр гъава. Ленинан кьуче цийикла туькьур хъувунин барадай гъазурлухвилерин къвалахар гъеле гъиле кьунва.

"Гъайиф хь, вокзал цийикла туькьур хъувунин барадай члехи бизнесдин векилри гьелелиг ганвай теклифар авач. Чна, 2015-йисуз ва 2018-йисалди тухудай серенжемар кылди-кылди чара авун фикирда къуналди, "рекин картадик" дегишвилер кухтунва. Дербентда инвестицияр желб авун патал къулай шартлар тешкилуни, шегъерэглийрин яшайиш хъсанарунин рекъай план гъазурнава. 90-процентдин серенжемриз талукъ яз сценарияр гъазурун заказ ганва, шегъер экуь авуниз, пиротехникадин барадай пешекарриз теклифзава, музыкадин патлахъай къайгъу чулгъазва. Гьелбетда, хейлин крариз цийи килелай килиг хъувун герек къведа. Амма чун фикирдиз къачунвай концепциядихъ галаз къазвай асул терефрал аквазана. Суварин серенжемра иштиракдай Россиядин машгъур артистрихъ галазни меслятар авунва", - малумарна А.Къарибова.

СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин заместитель Сергей Милейкоди къейд авурвал, кьучеяр цийикла туькьур хъийидала, экуьнин даяхрал электрикдин симер чилин кланикай тухун, гъакни федеральный шегъер рехъ ва адан патарив гвай чкаяр дуьзгъун гьалдиз гъун лазим я.

С.Меликов виликан сеферда Дербентдиз атай члавуз гайи тапшуругъар кылдиз акъудунин барадай шегъердин администрацияди тухванвай къвалахдикай малумат Дербентдин кьил Имам Яралиева гана.

"Гъейдар Алиеван кучеда 50 миллион манатдилайни гзаф къиммет авай цийикла туькьур хъувунин къвалахар тухванва. Дараматрин акунар, патарив гвай территорияр дуьзгъун гьалдиз гъизва. Махсус дестеяр тешкилнава, графический дизайндин рекъай жегъил пешекарар желбнава. Зирзибил гадардай цийи жуьредин контейнерар эцигдай чкаяр тайинарнава. Ахътин контейнерин къадаар вишелей алатда. Махсус техника маса къачунва, яшайишда арадал къевезвай кьели амуькьяр гъалдай цийи полигон тешкилнава.

Амма важиблу са жерге месэляри вилик аквазнава, абуьрун жергеда автомобилрин "Кавказ" шегъер рехъ гегеншарунин месэляри ава. Шегъердин сергьятра ам цийикла туькьур хъувун герек я. Самур-Дербент водовод туькьурунин къвалахарни аьалтларун чарасуз я. Селлерикай хуьдай имаратар проектамшишун ва туькьурунин месэляри хъиди яз ама", малумарна И.Яралиева. Гъа и вахтунда шегъердин руководителди инанмишарайвал, виликдай авур критикадин вири къейдерикай нетижаяр жудда.

РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель - РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раудин Юсуфова Дербент патал виридалайни члехи месэлярикай сад - целди дуьзгъундакъз таъминариз тахъунин месэла раижна: "Шегъер суткада кыляй-кылди целди таъминариз жезвач. За и кардик къаришмиш хъун ва Мегъарамдхуьрун райондин руководстводихъ галаз санал буьругъар ягъунин месэла гъялу тлалабзава. "Къирхляр" станция эцигна кучеярзава. Дербентдин яшайишдин кьурлушар федеральный программдик кутунин къвалах тухузва. Ишлемишай ятар ми хь хъийидай объектриз талукъ месэляри тимил важиблу туш, чун и къвалах гъиле авай йисуз аьалтлариз алахъда".

Сергей Меликова гъеле мартдилай волонтервилер серенжемар гъиле кьун, жегъилар суботникриз желб авун чарасуз тирди къейдна. Идахъ галаз алакьалу яз Рамазан Абдулатипова Дербентда Виридагъустандин суботник малумарунин фикир авайдакай, республикадин вири муниципалитетар гъар гьафтада (нубат-нубатдалди) гъахътин серенжемра иштирак авуниз мажбурун лазим тирдакай лагъана.

Советцание киле фидай вахтунда РД-дин культураддин министр Зарема Бутаевадин, "Дербент-2000" ГКУ-дин руководитель Али Нурмегъамедован докладрихъни яб акална.

Заседанидин иштиракчийри Нарын-Къала кьеле цийикла туькьур хъувунин месэляра, Дербентдин 2000 йисан сувариз гъазурвал акунин жигъетдай виридалайни важиблу месэлярикай сад яз, федеральный оргкомитетдин заседанидал гъун чарасуз тирди къейдна.

Дербентда мугъманвиле авай члавуз Сергей Меликовахъ ва Рамазан Абдулатиповахъ Кеферпатан Кавказдин крарин рекъай Россиядин министрдин заместитель Одес Байсултанов, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин заместительлар Михаил Ведерников ва Сергей Милейко, РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибов, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин сад лагъай заместитель Исмаил Эфендиев, РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель - РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раудин Юсуфов, РД-дин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиев, РД-дин культураддин министр Зарема Бутаева ва маса жавабдар ксар галай.

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Къилин Чар

1

Чаз акваз-акваз яшайишдин ва культурадин шартлар, дагъустанвийрин къанажагъ ва абуру чеб киле тухузвай тегьер, власть ва экономика авай гьал дегиш жезва. Республикада уьмуьр къвердавай пайгардик акатзава. Гьакъикъатда пул къачунин мурадларди инсанар чуьнуьхунин дуьшуьшар амач, флешкаяр ишлемишуналди пулар гуниз мажбурунин дуьшуьшар аквадайвал тлимил хьанва. Хьиткьинарунрин ва инсанрин чандиз къаст авуна кьинин дуьшуьшар тлимил хьанва. Дидейриз паркарани скверра аялар галаз сейр авунихъай кичъезмач, чи шегьерин ва хуьрерин хейлин куьчера ва рекьер вилкандалай къулай гьалдиз къезва. Вири и крар аэропортуна авай самолетар къарагдай ва ацукъдай, вич улкъведа лап хъсанди тир зулуни, аэропортунай экъечна фидай лап вижевай рекьи Дербент галай терефдиз хъай Махачкъаладиз гьахъдай чка цийикла тукьлуьруни, дагълух районра хейлин хуьрер, Дуствилин къвал, этнобутик ва хейлин маса объект ар авай гьалдини къалурзава, имни Дагъустандин цийи хъхъанвай къамат я. Къилинди лагъайтла, дагъустанвийр закондал асаслу яз ва намус-гъейратдив къадайвал яшамаш жез хъун мумкин тирдахъ инанмиш хьанва. Образованидин идараяр, аялрин бахъаяр ва государстводин сагъар хъийидай чехи пай идараяр ришветрикай михъи жезва. Им чи къвалахдин анжах эвел кыл я.

Санлай къачурла, им Россиядин государственность гуьнгьуна хтунин ва мягъкемарунин рекъай В.В.Путина кьиле тухузвай дегишвилер Дагъустанда уьмуьрдиз кечирмишунихъ галаз алакълар, фагъум-фикирна ва галай-галайвал тухузвай къвалах я. Чи милли регьер политикадин жигъетдай къвалачел акъалтун хъиз, и къвалахни Дагъустанда башламыш хъун чун, дагъустанвийр, патал лишлану кар я. В.В.Путина дагъардин кьерехдал атана агакънавай Россия акъвазарна ва улкъве яратмишунрин рекъихъ элкьурна. Ада государстводин власть мягъкемарна, улкъве идара ийизваз хъунин гьал арадал хкана. Международный терроризмдиз акси женгина вилкегъвал ва игитвал къалурунай, Дагъустан, акъ хъайила, Россияни, душманрикай азад хъувунай Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путиназ 2014-йисуз "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" орден гана. Дагъустандин халкъдин къаст гьа ихътинди яз хьана. Им чи вири халкъдин патай Владимир Владимирович Путиназ чна сагърай лагъай чал я.

Россиядин Федерациядин садвал ва саламатвал мягъкемарунихъ, обществода ислъгъвал ва меслятар хуьнихъ элкьурнавай рехъ чи республика патал гьамиша кар алайди яз хьана ва исъятдани гьахътинди яз амуькьзава.

Республика кризисдай акъудунин программийрин комплекс къилиз акъудунин къвалах чна Халкъдин Собранидихъ, республикадин депутатрихъ, чкадин сообществойрихъ, муниципальный властдихъ галаз саналди кьиле тухузва. Саналди тир къвалах тухунай зун Халкъдин Собранидин Председатель Х.И.Шихсаидовалай, адан заместителрилай, фракцийрин, комитетрин руководстводилай, вири депутатрилай рази я. Чи умуми программаяр чкайрал къилиз акъудунин муниципальный тешкилатрин хейлин руководителарни клпиз сагърай лугъуниз лайихлу я. Зун чахъ галаз санал государство патал, халкъ патал къвалахзавай, Дагъустан Республикада авай федеральный къурулушрин руководителрилай ва къуллугъчирилайни рази я.

Къиле А.М.Гьамидов аваз Гьукуматдин, республикадин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководитель Р.М.Алиеван, абурун заместителрин, вири къуллугъчирилай къвалахни, чна цийикла зегъмет члугъаз саналди чирунай ва хейлин крар чалай алакълар авунай, къейд авун лазим яз къисабзава. Санлай къачурла, и къве йисуз Дагъустандин къенин ийкъан ва гележегдин патахъай ви-

чин хивез жавабдарвал къачуз алакълар ва ахътин жавабдарвал хивез къачунни ийизвай командадин мягъкем диб арадал гъанва.

Школайризни вузриз куьмек гунай, саналди тир къвалахдай зун гражданвилеин обществодин институтрилай, профсоюзрин руководителрилай, жегъилрин ва яратмишунардай организацийрилайни рази я. Дагъустандин интеллигенция Дагъустандин обществодин руьгъдин дережа мадни хъсанарунин патахъай вичин хиве жавабдарвал авайди аннамишунин фикирдал къезва. И къвалахда, са шакни алачиз, муфтий шейх Агъмад-Гъажиди, хейлин шейхери ва имамри чпин ролни куьгъезва. Абурухъ галаз санал чалай мусурманрин уьммет пайи-паяр хъунин гьалар арадай акъудиз алакълар. Рагъакъидай патан улкъвейра Мугъаммед Пайгъамбардикай (с.а.с.) карикатураяр акъудунихъ галаз алакълару яз исламдиз акси яз футфа кутунвай гъарай-зверди мусурманри умуми кар патал - мусурманрин уьммет къутармишун патал гьужетар акъвазарун лазим тирдан гьакъиндай лугъузва. Вахтуни къалурайвал, кьиле Махачкъаладин ва Грозныйдин епископ Варлаам аваз чи хашпара стхайрини Дагъустандин обществода гьалар дурумлубур хъуниз хъсан патахъай таъсирзава. Чна гзаф миллетрин векилрикай ибарат, гзаф динрал амалзавай Россиядин садвал мягъкемарун лазим я.

Играми стхаяр ва вахар! Къуй чи Ватандин хушбахтвилеин ва ана гьалар мягъкембур жушин патахъай куьне ва чна ийизвай дуьаяр Аплагъ-Таалади къабулрай.

Къиле Гь.М.Гьамзатов аваз Общественный палатади бегьерлу ва инициатива къалурунин къвалах тухузва. За муниципальный тешкилатрин дережада аваз общественный палатади тешкилуни важиблу яз гьисабзава. Инсандин ихтиярар ва азадвилер, инсандин лайихлувал - ибуру чи кар алай ивира я. Чна камаллу къвалах тухунай республикадин Агъсакъларин советдиз (А.А.Мегьамедов) сагърай лугъузва. Инсандин ихтияррин рекъай Уполномоченныйди менфятлуьракъ къвалахун гьевечи ва юкъван дережадин бизнес вилик тухунин барадай Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина ганвай теклифрихъ галаз алакълару яз алай вахтуни шартлара иллаки важиблу я. Гзаф миллетрин векилрикай ибарат Дагъустан сад авунин ва тупламишунин мурадларди зегъмет члугъазвай вирибурухъ галаз чна ачухдакъа саналди тир къвалах тухуниз къетлен метлеб гузва. Чна гьиле къазвай чи вири крар гражданвилеин обществодин къурулушрин роль хкаж хъуниз итиж ийизва. Чна ихътин кардал амалзава: чун гзаф я, Дагъустан лагъайтла, - чун вирибуру патал сад!

Гьурметлу депутат!

Играми ватандашар!

Эхиримжи варцара Украинада арадал атанвай гьаларихъ галаз алакълару яз кьиле фейи вакъайри, Рагъакъидай патан улкъвейри Россиядин аксина санкцияр ишлемишунин, дуьньяда асул жуьрейрин хамалдин кьиметар агъуз аватуни, чи пул гьакъикъатда зайиф хъуни, са шакни алачиз, 2015-йис чун патал асантди тежедайдин гьакъиндай лугъузва.

США вичин гегемониствилеин политика чал илитиз алахъунин чалишмишвилерин аксина Россия галай-галайвал экъечна ва исъятдани экъечзава. США ва адан гъилибар мусурманрин улкъвейрин диндив ва а улкъвейр вилик финин мумкинвилерив кваз къан тийидай хътин жуьреда эгечзава. Абуру мад хаш гъаз къекъез алахъунин цийи гьерекатрин исламдиз акси идеология илититиз алахънава. Хейлин крарал гьалтайла, Россияди Ирак, Ливия, Иран, Сирия хвена. Мусурман улкъвейрин ва халкъарин къилин дуст Россия яз хъайиди ва яз амуькьзавайди аннамишун ва и фикир вири мусурманри агакъарун важиблу я. Киевда фашиствилеин къайдайралди авай власть гужуналди алу-

дун - им Америкадин пулдихъ къилиз акъуднавай заказ я. Францияда хъайи еке мусибатни исламдиз акси гьиссерик цай кутун ва гьа идалди Европа тамамвилелди США-дин табийвилеин кутун патал къасухдай арадал гъанвайди хъунни мумкин я. США-дин ва Рагъакъидай патан са жерге государстводин къилин мурад лагъайтла, Украина арада аваз Россия зайифарун я. Ихътин шартлара Россиядин руководстводин гьерекатар чи халкъдин ва государстводин итижар хуьнихъ рекъе тунвай бур яз хьана. Дагъустанвийр терроризмдиз акси я, вучиз лагъайтла, чаз ада инсанриз ажал ва гьам-хажалат гъизвайди чизва. Амма чун виш миллионралди имандал алай ксарин диндихъ галаз алакълару гьиссерик хкъазвай гьерекатриз акси я. Инсандихъ пак гъич са затлини амачир члавуз иблис гъалиб жезвайди я. Инсандин руьгъда иблис лагъайтла, имансузвал ва авамвал себеб яз уях жезвайди я. Демократия - им неинки са жуван ихтиярар ва ивира, гьакъни масабурин ихтиярар ва ивира хуьни лагъай чал я. Чна жуван дуьаяр Мугъаммед Пайгъамбардихъ (с.а.с.) элкьурзава ва 23-январдиз вири Дагъустандин мевлид тухузвайдан патахъай малумарзава. Зи гьисабралди, им мунафикрин акъалтлай вагъши гьерекатриз виридалайни лайихлу жаваб гун жеда.

Гьурметлу депутат!

Дуьньяда ва Россиядин къваларив, са шакни алачиз, муракаб гьалар арадал атанва. Амма кенефдин кыл квадардай себебар авач. Идалайни башкъа, промышленный ва аграрный политика вахтунда ва кардин гъавурда аваз тукьлуьрай члавуз Дагъустандай Россиядин базарда вичин товарар патал санлай къачурла арадал къезвай къулай гьаларикай менфят къачуз, вилик финин хейлин делилар хкажиз жеда. Гьукуматдал Кризисдиз акси штабдин къвалах къайдадик кутун, къабулзавай серенжемрал, гьа гьисабдай къецепатан улкъвейривай маса къачузвай шейэр жуванбууралди эвез авунин серенжемрал гьар йикъан гуьзчивал авун, гьа и вахтунда илимдин куьмекдалди производстводин технологияр мадни хъсанарун, илимдин къвенкъечи агалкъунар республика экономикадин жигъетдай вилик финин игътияжрихъ галаз къадай гьалдиз гъун тапшурмишнава. Къецепатан улкъвейривай маса къачузвай шейэр жуванбууралди эвез авунин программа тамамарун хейлин министрар патал 2015-йисан къилин имтигъан жеда.

Гьурметлу депутат!

И Чар - им сифтени-сифте гьеле къилиз акъуднавай крарин гьакъиндай гьахъ-гьисаб я. Ана гьакъни мукъвал тир йисара чна фикир гана къанзавай кар алай терефарни къалурзава.

2013-йисан нетижайрал асаслу яз, чавай экономика ва, къилди къачуртла, промышленность вилик тухунин еришрал гьалтайла, Россиядин Федерациядин субъектрин арада къвенкъечи чкаяр кваз алакъларна. Россиядин Федерациядин субъектрин исполнительный властдин органрин къвалахдин менфятлувилеин вири терефрихъай кьимет гуни къалурзавайвал, республика йисан вахтунда 56-чкадилай 30-кадал хкаж хьана, яни 22 къарцин виниз акъатна. Ида Дагъустандин экономикади вич вилик фин патал чарасуз гьере шартлар яратмишуникай гьиле-гьил аваз менфят къачузвайди къалурзава. Инсанарни цийикла къвалахиз гъазур я.

2014-йисан къилин везифа санлай хъсанвилеихъ дегиш хъунин гьалар хуьникай ва йигин еришралди вилик финин рехъ давамаруникай ибарат тир. Тамам тушир делилралди, хуьрун майишатдин продукция гьисилун артух хъунин еришири 108,7 процент, асул капиталдиз инвестицияр желб авунин еришири 110 процент, эцигунрал тамамарнавай къвалахрин къадарди лагъайтла, 109,1 процент тешкилна. Шейэр кура-кура маса гудай алишверидин оборот артух хъуни 107 процент, гьакъидихъ ийизвай къуллугърин къадар артух хъуни 104,3 процент тешкилна. Вацран юкъван мажиб саки 13 процентдин артух хъа-

на. Агъалийрин пулдин доходар 8,2 процентдин хкаж хьана.

2014-йисуз республикади Россиядин Федерациядин государстводин 23 программа иштиракна. Санлай къачурла финансламишай пулдин такъатрин къадар 17,5 миллиард манатдив агакъна ва 8,7 процентдин артух хьана. Образованидин, здравоохраненидин, физический культурадин ва спортдин 60-далай виниз объект ар эцигна.

Чна къилиз акъудзавай Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай 7 проект экономикадин ва общественный уьмуьрдин жуьреба-жуьре хилера, гьа гьисабдай муниципальный тешкилатрин дережа авазни бажармишзава. Сифте яз муниципальный районрин ва шегьерин округрин кьилерихъ галаз тайин тир нетижаяр къазанмишунин гьакъиндай икъардал къулар члугуна. Йисан нетижайрай агъадихъ галай муниципальный тешкилатар гъалиб хьана: Къизляр ва Каспийск шегьерар, Къизляр, Хунзах, Къизилюрт, Ботлих, Сергокъала, Буйнакский, Шамильскый ва Гергебил районар. Са жерге маса муниципальный тешкилатрин руководителрини чпелай нетижаяр къазанмишиз алакълару я. Чна гьисабралди, им мунафикрин акъалтлай вагъши гьерекатриз виридалайни лайихлу жаваб гун жеда.

Гьурметлу депутат! Юлдашар!

Экономика вилик тухунин барадай республикада къватл хъанвай месляяр гъялуни карда чна Россиядин Федерациядин руководстводи датлана гузвай куьмек гьиссазава. Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан тапшургуьдалди ва Гьукуматдин Председатель Д.А.Медведевани тереф хуьналди, Россиядин Минкавказди "Дагъустан Республика йигин ериш аваз вилик фин таъминарунин рекъай эвелимжи серенжемрин гьакъиндай" Россиядин Федерациядин Гьукуматдин къарар гъазурна ва адан патахъай меслятар авуна. 2014-йисан 23-декабрдиз Д.А.Медведева а къарардал къул члугуна. Гьукуматдин Дагъустандиз талукъ подпрограммани агакъарнава. Россиядин Федерациядин къилди-къилди субъектриз талукъ яз ихътин жуьредин къарарар лап кьериз-цъаруз къабулзавайди я. Гъавилияй къабулнавай документдин кьиметлувал иллаки винизди я. Чун патал кар алайди вуч я лагъайтла, Россиядин Федерациядин Гьукуматди Республикадин руководстводин тереф хвена ва чахъ галаз санал ада Дагъустан кризисдай акъудунин патахъай жавабдарвал пайзава. За куьмек гунай Д.А.Медведеваз, С.А.Меликоваз, А.Г.Хлопониназ, Л.В.Кузнецоваз, О.Х.Байсултановаз сагърай лугъун важиблу яз гьисабзава. И къарар гъазурдай члавуз РД-дин Гьукуматдин Председатель А.М.Гьамидова, адан заместителар тир А.В.Сибезова ва Р.А.Юсуфова, хейлин министррини еке къвалах тухвайди къейд авун важиблу я. А къарар къилиз акъудунин жигъетдай гьерекатар алакълару авун А.М.Гьамидовал тапшурмишзава. Министр Л.В.Кузнецовахъ галаз винидихъ твар къунвай къарар къилиз акъудунин "рекин" картадин" патахъай энгел тавуна меслятар авун гьере я.

Къецепатан улкъвейривай маса къачузвай шейэр жуванбууралди эвез авунин меслядал машгул хуьналди, "КЭМЗ-диз", "Дагдизелдиз", "Авиаагрегатдиз", Буйнакскдин агрегатрин заводдиз ва маса карханайриз гьар йикъан куьмек гун лазим я. За Гьукуматдин цийикла къвалахиз гъазур я.

2014-йисан къилин везифа санлай хъсанвилеихъ дегиш хъунин гьалар хуьникай ва йигин еришралди вилик финин рехъ давамаруникай ибарат тир. Тамам тушир делилралди, хуьрун майишатдин продукция гьисилун артух хъунин еришири 108,7 процент, асул капиталдиз инвестицияр желб авунин еришири 110 процент, эцигунрал тамамарнавай къвалахрин къадарди лагъайтла, 109,1 процент тешкилна. Шейэр кура-кура маса гудай алишверидин оборот артух хъуни 107 процент, гьакъидихъ ийизвай къуллугърин къадар артух хъуни 104,3 процент тешкилна. Вацран юкъван мажиб саки 13 процентдин артух хъа-

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Къилин Чар

1-3

В.В.Путинан буйругьдалди ахтын паркар тешкилуниз акъатзавай харжияр федеральный бюджетдин такъатрин гьисабдай арадал хкида. СКФО-дик акатзавай Россиядин Федерациядин субъектрихъ галаз интеграциядин алакъяар гужлу авун вилик финин мумкинвилерикай сад я. Ахтын алакъяар мягкемарунин патахъай чун и мукъвара Махачкъалада и субъектрин руководителрихъ галаз гурьушмиш хъайи члавуз меслят хъана. Азербайжандихъ, Къазахстандихъ ва Ирандихъ галаз алишверидин, экономикадин алакъяар активламышун герек я. Им Дагъустандин экономикадивай конкуренциядин хура акъвазиз хъунин дережа хкажун патал важиблу я.

Экономикадин ва обществодин хейлин хилера еридин жигъетдай дегишвилер киле тухун патал пешекар рабочияр ва инженервилер кадрияр гъазурунин патахъай Россиядин Президентдин тапшуругь кылиз акъудун важиблу я. Образованидин ва илимдин министрстводи виликан профтехучилищияр, колледжар къайдадиз хкизва, вузрихъ ва карханайрихъ галаз санал пешекарар йигин еришралди гъазурдай система къайдадик кутун герек я.

Гъурметлу депутат!

Электроэнергетика - им хейлин жигъетрай Дагъустан патал кар алай хел я. Гоцатлидин ГЭСэцигна кутьягъзава ("РусГидро" - Н.М. Алиев). И месэла гъялун лазим тирди Россиядин Гъукуматди къабулнавай къарардани къалурнава. Гоцатлидин ГЭС эцигнава ва и кардай заз "РусГидродин" руководитель Е.В.Додадиз ва чи лап зурба энергетик Н.М. Алиеваз сагърай лугъуз къанзава. ГЭС ишлемишиз вахуникай ва Могохдин ГЭС, дагъдин вацарал, гъа гьисабдай Къиблепатан Дагъустандани, мад са шумуд станция эцигуникай фикирна къанда. Гъукуматди "РусГидродихъ" ва республикада кардик квай маса компаниярихъ галаз меслятна тухузвай къвалах гегъеншарун лазим я.

Дагъустандин энергетика вилик тухун акъалтай важиблу кар тирди фикирда къуналди, чна Кеферпатан Кавказдин, акъ хъайила Дагъустандинни, ТЭК вилик тухунин мадни менфятлу вариант теклифун лазим я, гьик лагъайтла, Кеферпатан Кавказдин энергетикадин асул къуватар чи республикада ава. За Н.М.Алиевавай энергетикадин рекъяй Агентстводихъ галаз санал и къвалах гьиле къун тлаабзава. За Гъукуматдал цийи организация - "Дагэнерго" ОАО - тешкилуни барадай Россиядин Минэнергодихъ ва "Россети" ОАО-дихъ галаз меслятнавай вариант гъазурна кутьягъун тапшурмишзава. Идалайни гъейри, энергиядин альтернативный чешмейрални къевелай машгъл хъана къанда. Вири и меслятрай Дагъустан вилик тухунин Корпорацияди вичин къвалах мадни активламышун герек я.

Гъукуматдал коммунальный къуллугъриз талуку яз абонентрин сад тир база арадал гъунин месэла гьиле-гьил аваз гъялун, къуллугъар агакъарзавай вирибурун къуватар санал агудун, "Россети" ОАО-дихъ ва "Газпром межрегионгаз" ООО-дихъ галаз санал авунвай къуллугърин нубатдин гъакъи вахтунда гун таъминаруни рекъяй гъакъикъи серенжемар тайинарун, гъакъи газрин сетар "Газпромдиз" маса гунин патахъай А.Б.Миллерани зи арада хъанвай меслят кылиз акъудун тапшурмишзава.

Махачкъалада нефт гъялдай чехи завод эцигнава. Адаз чара авур инвестициярин къадар 7 миллиард манатдив къван агакънава. Пул чара авур ксариз сагърай лугъудай чкадал абурун геле къеъкъез башламышнава. Республикадин Гъукумат завод ишлемишиз вахкун таъминаруни рекъяй серенжемар къаблунивай, гьик йтлани, къерех хъана акъвазнава. Россиядин Федерациядин Президентдин Чарчихъ галаз къадайвал, за и месэладай кыл акъудун ва завод ишлемишиз вахкун йигинарун тлаабзава.

Гъурметлу депутат!

Дагъустандин экономикадив инвесторар желб авунин месэла алай аямдин шартлара важиблуди я. Амма гьелелиг асул инвесторар яз майдандиз экъечлзавай бур чпин ерибине Дагъустандай тир ксар я. Чна яшайишдин месэлаяр гъялуни карда куьмек гъузвай, агалкъунралди къвалахзавай бизнесменриз, гъам бизнес вилик тухунин карда къуват гунин, гъам абурун тайин тир территориярихъ галкьуруни къайда ишлемишун кутада. Акъ хъайила, чна районрани шегьерра кадрийриз талуку месэлаяр гъялдайлани абурухъ галаз меслятар ийида.

Гъевчи ва юкъван дережадин бизнес вилик тухунихъ Дагъустан патал къетлен метлеб ава. Еришар гьикъван хъсанбур ятлани, и рекъяй республикада уьмуьрдиз куьуьрмишнавай серенжемар за гьелелиг бес къадардинбур тушиз гьисабзава. Чун еридин жигъетдай екедаказ вилик фин герек я.

Уьлкведин Президент В.В.Путин гъевчи бизнес вилик тухунин цийи принципар, кылиди къачуртла, чпин тивар хъсан патахъай акъатнавай карханайриз "гуьзчивал авунин барадай каникулар", цийиз тешкилнавай гъевчи карханайриз къве йисуз "налогрин барадай каникулар" гун, мукъвал тир 4 йисуз абуруз талуку яз налогрин къуватда авай шартлар гъа авайвал хуьн теклифна.

Халкъдин Собраниди ва Гъукуматди вири и теклифар кылиз акъудунин калубар тайинарун герек я. Республикада бизнес вилик тухун патал алай аямдин, савадлу ва конкуренциядин хура акъвазиз жедай менеджера бес жезвач. Карчидиз гъакъикъи куьмекни тлимил къадарда гъува. Ам датлана жуьреба-жуьре контролерриз ва ахтармишунардайбуруз харж гуниз мажбур жезва. Гъукуматди гъевчи ва юкъван бизнес вилик тухунин месэлайрал къевелай машгъл жедай вахт алуьнава. Дагъустанда гъевчи ва юкъван бизнес вилик тухунин жигъетдай Россиядин Федерациядин субъектрин арада санлай къачурла къазанмишнавай дережияр хъсанбур ятлани, за гъа и кардин патахъай лугъузава. Гъевчи ва юкъван бизнесдин карханайри государстводи герек шейэр маса къачунин карда къезилвилер авунин къайдада иштирак авун таъминарун герек я. Гъукуматди ва муниципалитетри хизандин бизнесдиз куьмек гунин жигъетдай серенжемар къабулун лазим я. Гъевчи ва юкъван бизнес патал кредитрин барадай эцигзавай ставкаяр тлем акакъдайбур хуьн герек я. И кар патал кредитрин барадай заминвилерин агентстводин ресурсрикай менфят къачунин мумкинвилериз талуку месэла веревирд ая. Республикадин вири шегьерра бизнес-инкубаторар тешкилуни къвалах давамарун герек я.

Махачкъалада алай аямдин транспортдинни логистикадин узел тешкилна къанда. Аэропортуна самолетар цавуз хкаж жедай ва ацукъдай алай аямдин зул ишлемишиз вахканна ("Сумма" группа). Алай йисан мартдиз аэровокзалдин дарамат эцигуни къвалахар башламыш хуьн лазим я ("Нафта" Москва). Санлай къачурла вири къвалахар пландин бинедаллаз киле физва. Гъуьлуьн портуни ва ракъун рекъин мумкинвилерикай тамавилелди менфят къачузвач. Гъукуматди шегьеррин патарив гъай чкайриз фидай поездрини дуьзгъундаказ къвалахун таъминарун герек я. За "2015-2020-йисара Дагъустан Республикадин транспортдин система вилик тухун" тивар ганвай республикадин государстводин программа туькьлуьрун ва кылиз акъудун тапшурмишзава.

Чна региондин дережадин автомобилприн рекъериз, иллаки республикадин дагълук чкайра, важиблу метлеб гузва. Мукъвал тир йисара чна вири районрин центраяр асфальтни бетон тунвай рекъерин сетдик кутун планламышзава. Чина рекъерин къуллугъди бес къадар менфятлудаказ къвалахзава, гзаф вахтара а къвалах тайин къайда авачиз ва я явашдиз киле тухузватлани, за ик лугъузава. Гъа и вахтунда Россиядин Федерациядин Президентдин Чар уьмуьрдиз кечирмишунин

серенжемар тайинарун герек я. Ана рекъер туькьлуьруни къвалахрин къадарар къве сеферда артухарун чарасуз тирдакай тайиндаказ лагъанва. За Гъукуматдал ГСМ-дал эцигзавай кирсеба налогриз талуку месэладай кыл акъудун ва лазим атай дуьшуьшда федеральный законодательстводик туькьлуьр хъуьнуар кухтуниз талуку теклифар гъазурун тапшурмишзава.

Са жерге компаниярин чалишмишвилералди ва Гъ.М.Гъамзатован регъбервилек кваз Гергебилдай Буйнаксдиз къван рехъ тухванва. Ада и хуьруьни шегьердин арада авай мензил 50 километрдин куьруь ийидай мумкинвал гузва, гъакъи рекъер туькьлуьруни къвалахриз кылдин ксарин пулдин такъатар желб авунин тежриба раижзава.

Чна шегьеррин пассажир тухудай общественный транспортдин система гуьнгъуна хтуниз еке метлеб гузва. И кар Махачкъаладиз иллаки гзаф талуку я, ина адет хъанвай общественный транспорт гъакъикъатда тергнавай. Шегьерра транспортдин технический ва шоферрин сагъламвилер гъалдал зайифдаказ гуьзчивалзава. Къайдадик квачир транспорт маршрутдиз ахъаюн хаталу я.

Республикади Федеральный центрадихъ галаз санал пул жагъурна ва шегьерда кардик кузадай алай аямдин 68 автобуса маса къачуна. Амма махачкъалавиар гилани куьгъне маршруткаяра ацукъарун давамарзавай мафиядин жуьреба-жуьре дестейри автобусар ишлемишуниз акси яз футфачивилин гьерекартар киле тухуз хъана. Шегьерэглидихъ лазим транспорт вичи хкъайди мумкинвал хуьн герек я.

Республикадин МВД (А.М.Мегъамедов), серенжемар къабула ва чун а бандайрикай азад ая. Меркездин ва Дагъустандин маса шегьеррин руководство, шегьеррин транспортдихъ галаз алакълу яз гъалар къайдадик кутур, шегьеррин транспорт ужудди ва къулайди хуьн герек я.

Гъурметлу депутат!

Дагъустан аграрный республика я. Агропромышленный комплекс вилик тухун чун патал кар алай месэлайрикай сад я.

Кар алай "Нетижалу АПК" проект кылиз акъудунин жигъетдай тухузвай къвалахди хъсан нетижаяр гузва. Са жерге рекъерай гъалар хъсанвилехъ дегиш жезва, аграрный сектор яргъл вахтунда вилик тухунин бинеяр кутазва.

Йисан нетижайри къалурзавайвал, чна хуьруьн майишатда гъасилзавай вири продукциядин къадар 8,7 процентдила гзаф артух хуьн таъминарна. Им санлай уьлкведа къазанмишнавайдалай виниз тир дережа я. Къве йисуз галаз-галаз уьзуьмчивилин хел дурумлудаказ вилик фена. 2014-йисуз 137 агъзур тонн ципицар кватл хъуьнуна. Алатнавай къве йисуз 4 агъзур гектардила виниз майданра цийи уьзуьмлухар кутуна. Столовый сортарин уьзуьмлухри къунвай майданар гегъенш жезва, ида конкуренциядин хура акъвазиз хъунин барадай хилен мумкинвилер артухарзава. Мегъамед Садулаева цийи технологический бинедаллаз 900 гектардиль виниз майданра уьзуьмлухар кутуна. Тек са Геджух поселодакъа къвалахдин 600 чка тешкилна. Инал заз АПК-дин и хилен куратор Х.И.Шихсаидова тухвай еке къвалах къейдийиз къанзава. Идалайни башкъа, "Сад тир Россия" партиядин Дагъустандин региональный отделениди республикада уьзуьмчивал ва чехирчивал вилик тухунин проект партиядин региональный проект яз тештикарна. Уьзуьмлухар кутун - им месэладин са тереф я, ципицар хуьнал ва гъялунални машгъл хуьн лазим я. Гъа гьисабдай Дагъустан Республикадин патай Государстводин Думадин депутатрин (М.С.Гъажиеван ва масабурун) теклифдалди уьзуьмчивал вилик тухунин рекъяй федеральный законодательстводик важиблу туькьлуьр хъуьнуар кухтунва. И туькьлуьр хъуьнуар республикадин законодательстводин фикирда къун лазим я. Государстводин Думадин хейлин депутатри ва Федерациядин Советдин членри Дагъустан па-

тал, Россия патал бегъерлудаказ къвалахзавайди къейд авун важиблу я. Гъа и вахтунда лагъайтла, са бязибур Дагъустандал, республикадин руководство къацурнал машгъл жезва, гъа идалди абуру сифте нубатда чпичеб бейбурзава. Кичле хъана къанда, Дагъустанда авайди маса власть я. Эгер лугъудай гаф, теклифдай затл аватла, патав ша ва, чин къун тавуна, лагъ.

Дагъустандихъ теплицайрин майвачивал вилик тухун патал еке мумкинвилер ава. Имни къецепатан уьлквейривай маса къачузвай шейэр жуванбурулди эвез авунин политикадин гъакъикъи терефрикай сад я. Алай вахтунда хейлин районар теплицаяр туькьлуьруни активдаказ эгечнава. И мукъвара чна Махачкъаладин патарив 4 гектардин майданда теплицайрин алай аямдин комплекс ачухна. Ам туькьлуьрайди "Агромир" ООО я (инвестор -Ш.А.Исаев). Республикади талуку тир инфраструктура арадал гъунин барадай куьмек гана. Гележегда гъа и участкада теплицайди къунвай майдан 10 гектардив агакъдайвал артухарун пландик кутуна. Санлай къачурла республикада саки 30 гектардин майданар къунвай теплицаяр ава. АПК-дин и хел вилик тухун лазим я, и мурадларди кураторвиле Халкъдин Собранидин депутат Шамил Исаев тайинариз жедай.

Дагъустанда тарихдин вири девирра багъманчивилихъ къетлен метлеб аваз хъайиди я. Са вахтунда чакъ саки 68 агъзур гектардиль виниз багълар авай, исятда амайди 25 агъзур гектардильни тлимил багълар я. А багъларинни хейлин пай гъялйяй вегъенвай гъалда ава. И кар себеб яз багъларин бегъерлувални агъузди я. И хел вилик тухун патал чакъ авай мумкинвилер фикирда къуналди, чна 2015-йис Багъманчивилин йис яз малумарна, ида къуватар ва ресурсар хел къвачел ахкъалдарунал желбдай мумкинвал гуда. И барадай кураторвиле Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель С.С.Агъамедов тайинарнава. Чна, къелемрин къадар 600 агъзурдава агакъардайвал, тайин тир къвалах тухузва. Консервиардай промышленностда гъалар дегишаруни багъманчивал вилик тухуник алава яз рум кутада. Цийи хъуьнуни къвалах, аква гъаларай, государстводи куьмек гунин механизмаяр кардик кутуналди киле тухун лазим жеда. Кикунин заводда (М.О.Шейхов) и кар ийизва, карханади менфятлудаказ къвалахзава. Алай йисуз аяри недай суьрсет гъасилдайвал, заводдиз куьмекни гана къанда.

Гъурметлу депутат!

Агросектор вилик тухунин карда мелиоративный секторди еке роль къугъвазва, ам гуьнгъуна хтунин мурадларди чна идара ийидай сад тир орган тешкилнава. 2014-йисуз мелиорация вилик тухунин рекъяй къабулай серенжемрин нетижаяда чун патал адет хъанвай культура тир прунзди къунвай майданар артухариз алакьна. Идани йисан вахтунда ам гъасилун саки 60 процентдин артухардай мумкинвал гана. Ихътин дережадин эвелни-эвел Къизляр райондин гьисабдай агакъарна.

Малдарвал республикадин агросектордин кар алай хел я. Гъайванар хуьн патал, иллаки куьчери малдарвили чилерал, алай аямдин шартлар яратмишунин барадай гзаф крар ийизва. Амма Минсельхозпрод гъайванрин жинс хъсанарунин месэладал машгъл жезвач. Са вахтунда Дагъустанда и къвалах агалкъунралди киле тухузвайди тир. Гуьгъуьл ачухун яз - министр В.В.Батталов патал инновациядин теклиф: жуван заместителрин къадар садан тлимилара ва адан йисан мажибдихъ жинсинин жунгав маса къачу. Эгер рикъивай лугъун хъайитла, за министрствода гъам селекциядинни жинс хъсанарунин жигъетдай, гъам и хиле "селекциядинни кадровый" къвалах зайифзавайди къейдзава.

Кар алай проект кылиз акъудунин къвалахда "Кизлярагрокомплексди", "Дарада-Мурадади", Каспийск шегьердин "Омаров" КФХ-ди, Къизилюрт райондин Аскерханован тиварунихъ галай СПК-ди чеб лайхлудаказ къалурна. Районра алай аямдин малдарви-

лин 10 ферма ва къуншивилин са жерге комплексар кардик акатна. И рекьяй къвалах кыле физва.

Гъа са вахтунда и кардин гъавурда гъатунни важиблу я: Дагъустан Республикади вич тамам дережада анжах картуфралдини, маса салан майвайралди таъминарзава (гъамни сезондин девирда), емишралдини яклалди - анжах 50 процентдин, некледалди - 80 процентдин таъминариз жезва. Гъа са вахтунда чна сада-садаз продукция маса гудайла ацалтзавай четинвилерикай лап гзаф суьгьбетарзава. Чна картуфар гъсылун йиса 400 агъзур тонндив, як - 230 агъзур тонндив, нек - 1 миллион тонндив, какаяр йиса 300 миллиондив агакъярун лазим я.

За агрологистикадин объекттар тешкилунал машгул хун патал тапшургуьар ганва. Республикадин кеферпата, Ногъай районда, "Бозторгай" КФХ-да 150 къарамал ва 600 лапаг тукъваз жедай алай аямдин цех ишлемишиз вахканва. Ам тамамвилелди инвестордин такъатрихъ эцигнавайди я. Хасавюрт районда, "Батыр" СПК-да сятда са агъзурда-лай виниз къушар тукъваз жедай цех кардик кутунва. И къвалах гегеншарун лазим я.

Чаз аквазвайвал, гъина муниципальный районрин килери инвеститор желб авун патал шартлар яратмишунин карда иштирак-заватла, гъана яратмишунин, ихтибарвили гъалар жезва ва, идан нетижа яз, гъаниз инвеститорни къвезва, хуьрерин территорияр къвачел ахкъалтзава. Ахтын районрик Ах-цегъ, Къизляр, Леваша, Мегъарамдхуьруьн, Табасаран, Хунзах, Хасавюрт ва са бязи маса районар кутаз жеда.

Дагъустанда хуьруьн майишатдин кооперация вилик тухунин барадай лап еке игътияж ава. Минсельхозпрод ва Минпромторг-инвест и месэлайрал машгул хун лазим я, за кооперация тешкилуни вариант са вацран мударда теклифун тапшурмишзава.

Машинринни технологический станцияр (МТС) хуьруьн майишатдин производство техникадалди таъминвили дережа хъажунин барадай гужлу такъатдиз элкъуьриз жеда. Чна и къвалах "Дагъагрокомплекс" (И.Г. Умалатов) арада аваз "Росагролизингдихъ" галаз башла-мишна, Минсельхозпродди лагъайтла, а къвалахдал клукъ гъанач. Алатай йисуз МТС-ар ан-жах Дахадаев ва Бабаюрт районра тешкилна. Къизилюрт районда М.Г. Шабанова база гъа-зурна, амма техника адаз гъич садани ганач.

Алай йисуз 550 миллион манатдин хуьруьн майишатдин техника маса къачунва, а техника МТС-рив агакъярун важиблу я.

Эгер са гъихътин ятани проектдин патахъай малумарзаватла, ам кылииз акъудунни герек я. За "Дагъагрокомплекс" авай гъалдал фикир желбзава. "Россельхозбанкдихъ" ва "Росагролизингдихъ" галаз санал сифтени-сифте алай аямдин менеджментдин къвалах тухунин гъисабдай кархана къутармишунин жигъетдай комплексный серенжемар къабу-лун лазим я.

Хуьрер яшайишдин жигъетдай вилик тухунин месэлайриз чна гъар йикъан фикир гун герек я. Хуьрерин территорияр дурумлудаказ вилик тухунин барадай федеральный махсус программдин мүкинвилерикай мадни та-мамвилелди менфят къачун лазим я. За Р.А. Юсуфован фикир ихътин кардал желбзава: экономика вилик тухунин министрстводи территорияр вилик тухунин месэлайр гъелелиг са акъван агалкъуьнар аваз гъялзавач. Районринни шегъерин кураторрин къвалах къай-дадик кутунвач. Къвалах а жуьреда тешкилунал таъминарун важиблу я хъи, герек гъар киш юкъуз кураторар чпин къвачихъ галкъурнавай территорияра жен. Гъукуматди ва РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрацияди и кар таъминарин ва и кардин патахъай са вацран мударда хабар хгун.

Балугъчивилин майишатдин комплекс ва Махачкъаладин балугъчивилин порт кризис-дин гъалда амукъун давам жезва. Дагъустан Республикадиз талукъ яз Россиядин Федерациядин Гъукуматдин къарардин положени-яр - чпел асаслу яз Росрыболовстводал Дагъустан Республикадин Гъукуматдихъ галаз санал и месэла гъялун таъминарун тапшур-мишнавай положенияр - кылииз акъудун ча-расуз я. Каспий гъуьлуьн къерехда яшаммиш жезватлани, чна балугъгъин патахъай агъа-лийрин игътияжар анжах 7 процентдин къа-дарда таъминарзава. Вирерин балугъчивил вилик тухунин барадай республикадихъ хъсан мүкинвилер ава. Эгер и кардал госу-

дарстводин дережада аваз машгул хъайи-тла, къвалах бажармишизни жеда.

Республикада санитариядинни эпидеми-ологиядин жигъетдай авай гъалариз Октябр-дин революциядин къанал аваз хъайи гъал-диз килигна кыммет гуз жеда. Ам лап харчи авунвай, чна КОР михъи хъувунин жигъетдай члехи къвалах тухвана, анай 22 агъзур тонн-дилаи виниз зирзибил, къар акъудна. За Ма-хачкъала шегъердин руководстводин ва Минстройдин фикир цуд йисаралди шегъер-згълияр зегъерламишзавай зирзибилдин по-лигон шегъердин сергъятрай къерехдиз акъ-удун чарасуз тирдал мад сеферда желбза-ва. Властдин ва граждандин санитариядин-ни экологиядин культура, гъайиф хъи, агъуз тир дережада ава. Чна инсанар савадлу авун, абуроз аял члавалай экологиядин ва санитариядинни эпидемиологиядин нормай-рал амал ийиз чирун герек я. Чахутка, бруц-целлез ва садакай масадак акатдай азарар акатунин дережа винизди хъун хейлин жигъ-етрай чина санитариядин гъалар пайгардик тахъунихъ галаз алакъялу я. Чи са жерге хуь-рер ва шегъерар авай гъалди культурадин жигъетдай дуьзгъун нормайриз фадлай жа-ваб гузвач. Гъа са вахтунда къабулай серен-жемрин нетижада са къадар хуьрера, район-ра ва шегъерра тайин тир къайда тваз жезва.

Гъуьрметлу депутат!

Минприродадин цийи руководстводи гуьзчивалдай ва къанун-къайда хъудай ор-ганрихъ галаз санал чилик квай менфятлу шейэр хкудунин барадай гъалар дегъшару-нин жигъетдай са жерге серенжемар къабул-на. Каспий гъуьлуьн къерехдай законсузда-каз къум тухунин къадарар хейлин дережа-да тлимилариз алакъянава.

Республикадин территорияда чпик мен-фятлу шейэр квай чилин участкар массо-вый къайдада эцигунар кыле тухун адетдиз элкъевена. Мисал яз, Дербент районда киреж квай, чеб государстводин баландал алай-бур яз гъисабзавай къванерин разведка авун-вай ва тестикулярнавай запасар авай чилер кылдин ксарин къвалер эцигун патал чара авунва ва саки 100 гектардин чилерал эцигу-нар гъеле кыле тухвана, ибур тахсиркар-вилин гъерекатар я ва абуроз талукъ матери-алар лазим тир органрив агакъярун герек я.

Республикада чи экономикадин лап ва-жиблу ресурс тир хуьруьн майишатдин мет-леб авай чилер ишлемишунин менфятлувал хъажунин месэла хцидаказ акъвазнава. Чил кардик хъун, ада инсанриз суьрсет гун, мен-фят гун лазим я.

Чина хуьруьн майишатдин метлеб авай чилер, гъа гъисабдай куьчери малдарвилин чилер, менфятсуздаказ ва тайинар тавунвай рекъериз ишлемишунин дуьшуьшар гзаф я. И татугай гъалдихъ галаз вирида саналди женг-члугун герек я. И кар иллаки ГУП-риз, МУП-риз, КФХ-риз талукъ я ва ик мад. Аквар гъала-рай, куьчери малдарвилин чилерал алай хуь-рерин агъалийрикай рахшандар авун акъва-зардай ва ахтын административный тешки-латрин статус тайинардай вахт алуькнава.

Чилер буш яз амукъ тавун, хуьруьн май-ишатда гъайванрин бегъерлувал ва къватл-хъийизвай бегъерар агъузбур тахъун патал Минсельхозпродди ва Мингосимуществоди акъалтлай дережадин серенжемар къабулун герек я. За чилерин ресурсар ишлемишун авай гъалдин патахъай министррин ва рай-онрин руководителрин хиве жавабдарвал гъатзавайди къейдзава.

За республикадин Гъукуматдал государ-стводин хусусиятда авай чил кылди чара авунин къвалах 2015-йисуз акъалтларун тап-шурмишзава.

Шегъерра, сифтени-сифте Махачкъала-да, чилерин участкариз талукъ яз къайда тун герек я. Тахсиркарвилелди рехъ гунин ва Росреестрдихъ ва Кадастрдин палатадихъ галаз коррупциядин жуьреда алакъяда хъу-нин нетижада шегъерда виликан мърдин са хтулдин къвачихъ 300 участок янавай, "зе-ленкаяр" гудай чинебан контораар кардик квайди дуьздал акъатзава. Къанун-къайда хъудай органри бандитрин дестейрин ихътин тахсиркарвилин къвалахдал эхир эцигун ла-зим я. Чун республикадин МВД-дихъ, проку-ратурадихъ галаз Махачкъала гъарамзадай-рикай михъи авунин къвалах активламышу-нин патахъай икърардал атанва. Къайда ту-нин барадай меркездин руководстводи куь-мек гун важиблу я. Гъа са вахтунда руковод-стводи вичини хейлин крар фикирдай акъуд-

зава и къвалахар зайифдаказ кыле тухуз-ва. Шегъердин администрацияди вичин вах-тунда законсуздаказ жуьреба-жуьре ксарин ихтиярда тур чилер элкъевена вахчун хъийи-дай вахт фадлай алуькнава. Шегъердив ва шегъерзгълийрив "экуь вили" ва маса къере-рин чилер вахце. Гзаф аялар авай хизанар ва етимар патал чилин участкар гъакъисуз-даказ чара ая. Алай йисуз Махачкъаладин-ни Каспийскдин агломерациядин сергъятра аваз шегъерра эцигунар кыле тухунин план тукъуьрна куьтягъун лазим я. Имам Шамилан проспект цийикла тукъуьр хъувунин проект гъазурун патал пулдин такъатар чара авунва. Жуьмя йикъара транспортдин басрухдикай шегъер азаддайвал, Жуьмя мискин эцигун патал чил чара авун герек я. Вич эцигиз "виш" йис хъанвай Спортдин дворецдиз талукъ ме-сэла гъяла. Шегъерар авай гъалдиз къетлен метлеб гуналди, за менфятлудаказ ва намус-лудаказ къвалахунал фикир мад сеферда желбзава. Районринни шегъерин администра-циядин кылерин сечкир жедайвилехъ галаз алакъялу яз, за республикадин Къилин ва Гъукуматдин администрациядал (А.П. Гъа-сановал) Общественный палатайрихъ галаз санал администрациядин кылин къуллугъ къаз къанзавай ксарин программаар ачуьда-каз веревирддайвал, районрани шегъерра стратегический майданар кардик кутун тап-шурмишзава. Веревирд авунин нетижайрал асаслу яз конкурсдин бинедаллаз кандида-тар хкъягун патал теклифиз жеда.

Гъуьрметлу юлдашар!

Республикадин Гъукуматдиз республика-дин хусусиятда амай эменникай дуьздаказ менфят къачуз чир хъун акъалтлай важиблу кар я. Гъина государственди хусусият вичинди яз хуьзватла, гъихътин активар маса гузватла, адан патахъай тайин са фикирдал къведай вахт алуькнава. Идан макъсад сад я: бюджет-диз пулдин такъатар атун ва бюджетдин та-къатар къенят авун.

Гъуьрметлу депутат!

Дагъустан Республикадин эцигунардай комплекс экономикадин хъсан ериш аваз вилик физвай хилерикай сад я. Регионда гъа-силзавай вири продуктдин саки 18 процент адал гъалтзава.

Алатай йисуз санлай къачурла 1,6 мил-лион квадратный метрдин майдан авай яша-йишдин къвалер ишлемишиз вахкана, им 2013-йисав гекъигайла 7,2 процентдин гзаф я. 106 миллиард манатдин кыммет авай эци-гунрин къвалахар тамамарна, артух хъуни 9,1 процент тешкилна. Эцигунрин хиле къвалахза-вайбурун къадар 70 агъур касдилай алатнава.

За тлем акакъдай яшайишдин къвалер гзаф эцигун важиблу яз гъисабзава.

Минстройдал кирда къадай яшайишдин къвалерин фонд тешкилунал тапшурмишна-вайди тир. Вучиз ятани, а тапшургуь кылииз акъудун 2016-йисал хканва.

Государстводин игътияжар патал объекттар эцигдайла, кымметар бизнесуздаказ хъажуниз ва бюджетдин такъатар менфятсуздаказ харж авуниз рехъ тагун патал за республикада цен-тролизованнавай сад тир къуллугъ тешкилунал чарасуз яз гъисабзава, ана эцигунрин вири де-вирриз талукъ механизмаяр санал къватлиз же-да. За Республикадин Гъукуматдал эцигунрин комплекс, архитектура ва яшайишдин къва-леринни коммунальный майишат менфятлу-даказ идара авун таъминарун рекъай алава серенжемар гъазурун ва кылииз акъудун тап-шурмишзава. 2015-йисуз чна коммунальный инфраструктурадин системаар комплексни-даказ вилик тухунин программа тукъуьрунин ва тестикулярини къвалах акъалтларун герек я. Гзаф квартирайрикай ибарат къвалер къайда-диз гъунин карда къвалер капиталнидаказ ре-монтдай фондуни еке роль къугъун лазим я. Фонд 2014-йисуз гзаф квартирайрин къвалер капиталнидаказ ремонт авунин программа кылииз акъудунин план тамамарунив эгечина.

2014-йисуз Россиядин Федерациядин Президентдин майдин Указ (№ 600, 2012-йис) кылииз акъудунин сергъятра аваз аварийный гъалда авай яшайишдин къвалерин фонд терг авунин къвалах давам хъана. Рикел хжин: чпин къвалер аварийный гъалда авайбурун яз гъисаб-навай (ахтын къвалерин майданар 133,5 агъ-зур квадратный метрдилаи артух я) гражда-нар 2017-йисан 1-сентябрдалди маса къвале-риз акъудун лазим я. 2014-йисан программа чна кылииз акъудна, амма вишералди суалар, гъа гъисабдай прокуратурадин вилик эциг-навай суалар, гъелелиг жаваб авачиз амукъ-

нава. Алатай йисуз хъайивал, программа кы-лиз акъудунал йисан эхирра машгул теже-дайвал, ам кылииз акъудунин умудлу систе-ма Гъукуматдихъ галаз санал тукъуьра.

Яшайишдин къвалеринни коммунальный майишатдин хиле члехи са жерге объекттар эцигна куьтягъиз алакъяна. Абурун арада "Ми-атли-Махачкъала" водоводдин пуд лагъай хел, Тарнаирдин ишлемишай ятар михъи хъийидай имаратар, Къайтагъ-Дагъустандин Огни водовод, водопроводрин михъи хъийи-дай 7 объект (Къарабудахкент, Къаякент, Къули, Леваша, Сулейман-Стальский, Хаса-вюрт ва Хунзах районра) ва Къизляр район-да канализациядин михъи хъийидай объект ава. 2015-йисуз Тарнаирдин михъи хъийидай объекттин территорияда насосдин станция ишлемишиз вахкун пландик кутунва. Идани меркездин ва адан патарив гвай чкайрин агъа-лияр ери авай хъвадай целди таъминардай ва водовод Каспийскдиз ва Избербашдив къван агакъярдай мүкинвал гуда.

Къизилюрт - Бабаюрт водовод ва целди таъминардай важиблу маса объекттар тукъуь-рунин къвалахар давамарун герек я. И месэ-лаяр гъалдай члавуз чна федеральный прог-раммайра иштирак авун активламышун ла-зим я. И кар патал лагъайтла, республикадин яшайишдин къвалеринни коммунальный майишат комплекснидаказ вилик тухунин жуван прграммаяр гъазурна къанда.

Яшайишдин къвалеринни коммунальный майишатдин къуллугърин кыммет къверда-вай кжж хъун - им инсанрик секинсувал ку-тазвай важиблу месэлайрикай сад я. Чна и хиле крар авай гъалдал датлана гуьзчивал-зава. Алатай йисуз чалай Махачкъалада къайи цин кыммет са манатдин - 8,6 манатди-лай 7,6 манатдал къведалди - агъузариз алакъяна. Гъукуматди и месэлаяр гележегда-ни къетлен гуьзчивилик кваз хуьн лазим я.

Гъуьрметлу депутат!

Вири дережайрин бюджетриз къвезвай на-логрин пуларин къадар артух хъун чи къвалах-дин нетижалувал къалурзавай делил тирди къейд ийиз къанзава. 2013-йисав гекъигайла налогрин пулар атун 1 миллиардни 100 милли-он манатдин артух хъана. Идал чун рази туш.

Гъукуматди, Халкъдин Собраниди, муни-ципальный тешкилатин бюджетдин полити-кадиз гъа са жуьреда фикир гун лазим я.

Бюджетдиз талукъ политикадин бинеда Россиядин Федерациядин Президентдин майдин указра ва Дагъустан Республика вил-лик тухунин кар алай проектра раижнавай стратегиядин месэлайр эцигун герек я. Гъу-куматдал Халкъдин Собранидихъ галаз са-нал бюджетдин хилен инвентаризация туху-нин ва харжияр пайгардик кутунин къвалах бажармишун тапшурмишзава.

"Хъендик квай" экономика дуьздаказ акъу-дун, налогар вегъезвай база гегеншарун ва, талукъ тирвал, республикадин бюджетдин доходар артухарун къе республикадин вил-лик акъвазнавай важиблу месэлаяр я. Вири а доходар Дагъустан Республика вилик ту-хунин кар алай "Экономика ачуьди авун" про-ектда тамам дережада къалурнава. Хъен-дик квай экономика, коррупция ва бандитизм саналди "яшаммиш жезвайди" аннаммишун важиблу я.

Кыле тухузвай къвалахдин нетижада алатай йисуз алава яз 41,1 агъзур чилин участ-ток ва мал-мулкунин 22,9 агъзур объект на-логрин рекъай учетда эцигнава. Карчивилин къвалахдал регистрация авачиз машгул жезваз хъайи 2,5 агъзур субъектдикай са па-юнилай гзафбур учетдиз къачунва. Ихътин члехи къвалах сифте яз кыле тухванвайди я. А къвалах давамарун, и карда лазим тир къай-да тун, муниципальный тешкилатар дотаций-рал алаз хъунин дережа агъузарун герек я.

Федеральный налогрин къуллугъди на-логрин рекъай республикадин ва чкадин вла-стдин органрихъ галаз активдаказ къвалах-зава, Росреестрдикай ва Кадастровый пала-тадикай гъелелиг ик лугъуз жедач. И къуру-лушрин къуллугъчийрин арада намус михъи тушир ксар, гъакъикъатда гъарамзадаярни тлимил авачир. Чун вири гъавурда гъатун ла-зим я: чун кесиб я, вучиз лагъайтла чна нало-гар гузвач.

2015-йисуз чи бюджет "лап къевелай къе-нътайд" бюджет жеда. Идахъ галаз алакъялу яз государстводин граждандилин къуллугъ-чийрин къадар, идара ийидай аппаратар хуьн

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Къилин Чар

1-5

патал ийизвай харжияр тлимиларун, властдин органрин къурулуш пайгардик кутун таъминарун герек я. Бюджетдай ийизвай менфятсуз харжийрин къадар тлимиларун патал гъахтин къарарар чкадин самоуправленидин органрини къабулун лазим я.

Республика яшайишдинни экономикадин жигъетдай вилик тухунин Стратегия вилик тухун яз, яргъал вахтунин девир патал (2028-йисан девирдалди) Дагъустан Республикадин Бюджетдин прогноз гъазурун чарасуз я. И документ 2015-йисан 1-июлдади къабулун герек я. Ам 2016-йисалай башламишна республикадин бюджет арадал гъун патал бинедиз элкьуьн герек я.

Республикадин Гъукуматди республикадин бюджет таъминвилдин дережа пайгардик кухтунин месэладай Россиядин Минфиндихъ ва Россиядин экономикадин жигъетдай вилик финин министерстводихъ галаз тухувай къвалах активламышун герек я. Федеральный бюджетдин куьмек галачиз чавай къил акъудиз жедач, амма и вахтунда къенепатан резервийрални рикливай машгул хъун лазим я. Им Россиядин Федерациядин субъектрин арада чавай конкуренциядин хура акъвазиз хъунин важиблу шартъ я.

Къвалах тийизвай агъалийрин къадардиз талукъ делиларни пайгардик кутун, къезилвилерин инвентаризация тухун герек я. Чна 3,5 миллиард манат гъиниз харжзавайди я? Чпиз гъакъкъатдани къезилвилер гана кланзавай карикай гъич са касни ахтын къезилвилерикай магърумна виже къведач, амма и месэлайра къайда тунни герек я.

Россиядин Гъукуматдин Председатель Д.Медведева "чун вилик финин клалуб вич дегъшарунин" везифа вилик эцигнава. Р.А. Юсуфова Дагъустандин илимдин центрадин (Х.А.Амирханов) экспертрихъ, Дагъустан Республикадин Къилин патав гвай Экономический советдихъ (А.М.Гиндиев) галаз санал Дагъустан Республика экономикадин жигъетдай вилик тухунин чешмер, къурулушар ва клалубар мад сеферда дериндай веревирд авун герек я. Гъа и вахтунда экономика йигин еришралди вилик тухунин къецл гузвай вири манийвилер алудун, дагъустанвийриз бинедилай хас тир асул ерияр - абур пеше къачуз, къвалах ийиз, къвал эцигиз, хизан кутаз ва аялар хаз, диде-бубадиз куьмек гуз гъазур хъун - фикирда къун герек я. Вири крар асул гъисабдай зегъмет пулдалди ашкъиламишунихъ галаз алакълу авуна виже къведач, чаз бинедилай хас яз хъайи яшайишдинни ахлакъдин жигъетдай ашкъиламишунин такъатар кардик кухтун герек я.

Государстводи шейэр маса къачун, сифте нубатда республикада гъасилзавай товаррин гъисабдай, централизоватун герек я. Бескъадар менфятлуказ къвалахзавай Счетный палатади ва финансин рекъий государствонин контролдин къуллугъди вири месэлайриз фикир гун лазим я. Гъаф къадар везифаяр къилиз акъуддай центраяр тешкилуни гражданриз кар энгеларун ва ришветар галачиз къуллугърикай менфят къачудай мумкинвал гуда. Республикада гъеле 21 МФЦ, яргъаз къакъатнавай къвалахдин чкайрин 19 даklar кардик ква. 2015-йисан эхирралди чина вири 55 МФЦ-дини яргъаз къакъатнавай чкайрин 365 даklarди къвалахун лазим я. Абуру государствонин ва муниципальный къуллугъар виниз тир ери аваз агъарун герек я. Эгер къуллугъар авун бюрократламишунин ва ришветар къачунин са живидин ишараярни аваз хъайитла, руководителар ва къуллугъчияр къвалахдилай алудун герек я.

Гъурметлу депутат!

Россиядин Федерациядин Федеральный Собранидиз вичин Чарче В.В.Путин къейд авурвал, образование, здравоохранение, яшайишдин жигъетдай куьмек гун - ибур обществонин гъакъкъи няметдиз элкьуьн, абуру уьлкведин вири гражданриз къуллугъ авун лазим я. Инсанвилдин капитал 90 процентдин дережада аваз образованиди ва культуради

арадал гъизвайди я. Ибур республикади асул фикир гузвай терефар я. Дагъустандин экономика гуьнгъуна хтуналди хкаж хъунни таъминарун патал цийи фикирар ва технологи-яр арадал гъун, кардик кутун, инсанвилдин капитал ишлемишун, гъа и вахтунда алай аямдин экономика - им чирвилерин экономика тирди рикелай ракъур тавун лазим я.

2014-йисуз образованидин ва илимдин министерстводилай Рособназордихъ галаз санал ЕГЭ къиле тухунин карда къайда тваз, ЕГЭ-туризм арадай акъудиз алакълун - им еке агалкъун я. Уьлкведа сифте яз чна 2014-йисуз ЕГЭ муаллимри чпини вахтун къазанмишна. И барадай куь фикир желбзава лагъайтла, ученикри гъихтин нетижаяр къазанмишналта, муаллимри къазанмишай нетижаярни гъахтинбуру хъана. Санлай къачурла, чи аялар къили къвалахзавайбуру, акъуллубуру я, чакъ бажарагълу гъаф муаллимари ава. Амма школадин уьмуьрдай коррупциядин ва жавабдарсузвилдин завал тамавилелди акъудун важиблу я. Идалайни гъейри, зи фикирдалди, образование государстводиз, халкъдиз ваъ, базардиз къуллугъ авунихъ элкьуьрун-им ягълмишвилдин кар я. Образованидикай руьгъдинни ахлакъдин макъсадар хъудуниз рехъ гана виже къведач.

Школаяр акъалтарнавай хейлин жегилрихъ вузрик экенчун патал талукъ тир дережадин чирвилер авач. Идан нетижа яз Дагъустандин члехи пай вузрани гъалар пайгарзавач. Образованидин ва илимдин министерство вузрал ва илимдал машгул хъун герек я. Республикада 532 кас илимдин докторар ава. Абурухъ галаз гъихтин къвалах тухузва? Абуру квел машгул я? Экономикада ва культурада абурун къвалахдикай гъихтин менфят жезва? Гъакъкъатда уьлкведа сифтегъанбуру яз чна центральный вузрин филиалар терг авунин къвалах гъиле къуна. А филиалар, къайда яз, дипломралди савдаяр авунал машгул жезвай. Ахтын филиалар агалунин къвалахдал клукъ гъана кланда. И барадай чи тереф прокуратуради ва Рособназордин хуьзва.

Школадин къилин везифа, тарихдин, обществоведенидин, литературадин тарсар ва маса гуманитарный илимрай тарсар гуналди, акъалтзавай несилдин бейнида дуьньядикай тамам шикил, абурун дуьзгъун мировоззрение арадал гъуникай, гъа и вахтунда а чирвилер Россиядин Федерациядин Конституциядин ва Дагъустан Республикадин Конституциядин ивирихъ галаз къун таъминаруникай ибарат я. Ики тахъайтла, исятда къуватда авай политико-правовой системадиз акъвалзавай ксар члехи жеда. Мировоззрение, культурадин ва гражданвилдин барадай тайинвал - ибур уьлкведин хатасузвилдин лап важиблу шартлар я. Абуру школада амаз арадал гъун лазим я.

Чна, Президентдин программадал асаслу яз, школадиз фидай яш тахъанвай аялриз чирвилер гунин системадиз и чвалалди гъич садрани тахъайвал гъаф фикир гуз башламишнава.

За гъеле лагъайвал, школадиз фидай яш тахъанвай аялар патал къве йисан вахтунда образованидин 6 агъзур чка авай 41 идара эцигнава. Аялрин бахчайриз "электронный" учирдалди къабулунни ачухдаказ къиле тухува. Амма школадиз фидай яш тахъанвай аялрин идарайриз инициатива къалурзавай педагогар ва тербиячияр атун важиблу я. Санлай къачурла образованидин ва здравоохраненидин системада государствонин къилдин ксари амадагвал авун ашкъиламишна кланда.

Россиядин Президентди вичин Чарче промышленностдихъ галаз мягкем алакълар авай гужлу вузра инженерар гъазурунин ери хкажун важиблу тирди къалурнава. Владимир Владимировича къейд авурвал, инженерар жуван регионра гъазурайтла мадни хъсан я.

Инженерный образование вилик тухун патал чакъ къуватар ва ресурсар авазва. Промышленностдин карханайрихъ галаз санал Дагъустандин инженерин Сад лагъай форумдиз гъазурвал акун ва ам къиле тухун важиблу я.

Чна етим аялрин ва къилел диде-бубайрин къаюмвал авачиз амуькнавай аялрин патахъай къетлендаказ къайгъударвал авун лазим я.

Россиядин Федерациядин Президентдин майдин указрал асаслу яз, бюджетдин хилен идарайрин саки вири категорийрин работникри - муаллимрин, духтуррин, тербиячийрин мажибар хкаж хъун таъминарзава. Талукъ тир финансин такъатар 2015-йисан бюджетдайни чара ийида. Мажибар Президентдин майдин указра тайинарнавай дережайригъ ахгъарун важиблу я. Гъа и вахтунда чун уртабавиликай къерех хъун, ашкъиламишдай пуларал гъалтзавай пай артухарун герек я. Мажибар хкажна кланда, чна и кар къилизни акъудда, гъа са вахтунда образование гунин ва сагъар хъувунин жигъетдай ийизвай къуллугърин ерини хкажун герек я.

Чпин мумкинвилер сергъятламиш хъанвайбуру тир ксариз, иллаки аялриз государстводи гузвай куьмек артухарун, вири инвалидар патал маса гражданихъ галаз барабар шартлар яратмишун герек я.

Члехи яшар хъанвай гражданир яшайишдин жигъетдай къуллугъ авунин системани гегеншарун, социальный къвалахдал коммерциядинбуру тушир карханаяр мадни гегеншдаказ желб авун, и члавуз абуруз конкурсдин бинедаллаз субсидияр чара авун герек я.

Гъурметлу дагъустанвийр!

Играми ветеранар!

2015-йисуз, вири Россияди хъиз, Дагъустандин Ватандин Члехи даяеда Гъалибвилдин 70 йис тамам хъунин сувар къейдзава. Даяедин иштиракчийриз, даяедин иштиракчийрин хендедайриз, далу патан зегъметчийриз энгеларунар авачиз тамам дережада лазим тир вири куьмекар гун чарасуз тирдал шак алач.

Яшайишдинни руьгъдин жигъетдай чпин къулайвилдин патахъай государстводи ва обществоди датлана къайгъударвал ийизвайди ветеранри гъисс авун герек я.

Къвалахдин чкаяр тешкилул Дагъустан патал кар алай месэлайрикай сад я. И къвалах республикадин Гъукуматди ва муниципалитетри аннамишун важиблу я. Районриз ва шегъерриз гъахъдай чкайрал зи шикилар алкълурдай чкадал пландин дережайригъ агъкъарунин ва тешкилнавай къвалахдин чкайрин гъакъиндай делилар раиж ая. Вири дагъустанвийр лайихлу къвалахдалди таъминарун - им чи къвалахдин кар алай тереф я.

Эхиримжи йисара физический культурадин ва спортдин материально-технический база мягкемарунин карда хъсанвилехъ дегъивилер хъанва: "Труд" стадион тамавилелди цийикла туькълур хъувуна куьтягнава; гъана спортдин кугъунрин жуьреяр патал спортзал эцигна куьтягнава; Дагъустандин государствонин технический университетдин территорияда сирнавдай бассейн туькълурна куьтягнава; къилдин ксарин пулдин такъатар желб авунин гъисабдай Махачкъалада "Спартак" обществонин спортзалар ва Махачкъалада шегъердин спортзал кутугай гъалдиз гъанва. Абуру хейлин йисара гъилляй вегенвай ва анра жуьреба-жуьре начальникар патал боевикар ва фанатикар гъазурзавай; Избербашда сирнавдай алай аямдин бассейн кардик кутунан.

2014-йисуз Дагъустандин спортсменри Вирироссиядин ва международный акъажунра жуьреба-жуьре дережайрин 300-далай виниз медалар къазанмишнава. Абдусалам Гъадисовакайни Абдулрашид Садулаевакай азаддиз къуршахар къунай дуьньядин чемпионар, Зенфира Мегъамедалиевадикай дишегълийрин боксдай дуьньядин чемпионка хъанва. Регбидай Россиядин хъанвавай командадин член тир Байзат Хамидова дуьньядин лап хъсан 5 регбисткадин жергеда ава. Тимур Алиева 2014-йисуз (галаз-галаз вад лагъай сеферда) инвалидинни набутрин арада футболдай дуьньядин чемпионвилдин дережа къазанмишна.

Минспортди чи спортсменар къведдай Олимпиададин къугъунра иштиракун патал гъазуруникай фикир авун герек я.

"Анжи" клубдиз ва футболдин академиядиз куьмек гунай чна С.А.Керимоваз сагърай лугъуза. И рекъий къвалах давам жезва. Чина волейболдай "Дагъустан" твар алай вини дережадин командани арадал къвезва, вичин группада ам къвенквечи чкадал ала. За командадиз куьмек гунай М.-С.Б.Мегъамедоваз сагърай лугъуза.

Минспортди, районринни шегъеррин къилери, карханайринни идарайрин руководителри Вирироссиядин "Зегъмет члугъваз ва оборона хуьз гъазур хъухъ" комплекс кардик кутуниз, массовый спорт вилик тухуниз къетлен фикир гун герек я.

Гъурметлу депутат!

Агъалийрин сагъламвал государствонин стратегический ресурс я. Чна медицинадин куьмекдин еридал фикир желбзава. Диспансеризация активдаказ къиле тухуза. Дагъустанвийрин юкълван яшар 76 йисав агакъдайвал артух хъанва.

Уьлкведин Президентди 2015-йис риклинни дамаррин азаррихъ галаз женг члугвадай Милли йис яз малумарнава. Алай вахтунда инсанар къинин асул себебни гъа азарар я. 2014-йисуз республикадин кардиологиядин ва риклинни дамаррин хирургиядин Республиканский центрада сагъар хъувурбурун къадар 3 агъзур касдилай алатна. И йикъара Избербашда чахуткадикай сагъар хъийидай диспансер, алаатай йисан ноябрдиз лагъайтла, Къизлярда наркологический диспансер ишлемишиз вахкана. Минздравди 2015-йисуз важиблу са жерге объекттар, гъа гъисабдай Махачкъалада перинатальный центр ва республикадин чахуткадикай сагъар хъийидай диспансер эцигна куьтягъун герек я. Дагъустандин медицинадиз баркаллу гъаф тварар чида, адахъ деринриз фенавай адетар ва хъсан мумкинвилер ава. Амма хейлин крар саламатдиз хуьн, къайдадиз хъун, медицинадин кадрияр гъазурунин къвалахни хъсанарун герек я.

Гъурметлу депутат!

2014-йис - Куьтурадин йис - бегъерлу члехи къвалах тухвай йис хъана. Гъа гъисабдай яз яратмишунрин хейлин серенжемар тешкилна, куьтурадин объекттар кардик кутуна ва авайбуру цийикла туькълур хъувуна, абурун материально-технический база хъсанарна.

Куьтурадин йисан сергъятра аваз члехи проектар агалкъунралди къилиз акъудна. Виликдай хейлин йисар серф авун герек къвезваз хъайи къвалах са йисан вахтунда къилиз акъудна. Хейлин дуьшуьшра касни авачиз, гъа! гадарнавай гъалда аваз хъайи муниципальный куьтурадин къвалерин чкадал Россиядин халкъарин адетдин куьтурадин центраяр тешкилна. Абуру республикадин вири 52 районда ва шегъерра гъеле къвалахзава. Чи республикадин и тежриба хъсанди яз Москвада лап вини дережада аваз къейдна. Россиядин Федерациядин Государствонин Советдин 2014-йисан 24-декабрдин къарардал асаслу яз, государствонин куьтурадин политикадин Дибар тештикарнава. Им чна яргъал вахтунда куьтурадинни просветительный къвалах тухунин программа я. В.В.Путинан теклифрал асаслу яз, гъа гъисабдай художественный сеняктарвилер вилик тухунин, куьтурадин памятникар хуьнин месэляяр гъалун патал республикадин куьтурадин фонд тешкилуни месэлядин патаяйни веревирдар авун герек я.

2015-йис Россиядин Федерацияда Литературадин йис яз, малумарна. Им чи сувар я, гъа! лагъайтла Дагъустан, санлай Россия хъиз, шаирринни писателрин уьлкве я. И къвалахда библиотекаярин идарайриз къетлен роль чара ийизва. 2014-йисуз "Расул Гъамзатов. Зи Дагъстан. Эрзиманар" фильм сифте яз къалурун республикадинни куьтурадин уьмуьрдин вакъа хъана.

Литературадин йисуз чна Поззиядин театр ачухун патал гъазурвал авазва: Пушкиналай башламишна Гъамзатовал къведальди... И кар цийиди я ва адал яратмишдай къуватар, сифтени-сифте Дагъустандин

писателрин Союз жезмай къван тамамвилелди желбна кланда. Гьелбетда, Фазу Гьамзатовна Алиевадал меслят гъунни важиблу я.

Дагъустанда Россиядин лап къадим шегьер, чи тарихдин гевгьер - Дербент шегьер ава. Чун адан юбилей къейд ийиз гъазур жезва, и мукъвара Дербентда дуьньядин культурайрин ва динрин тарихдин Музей ачухна. Им уьлкведа авай ихьтин жуьредин сад лагъай музей я. Юбилей сувар хъиз къейд авуниз талукъарнавай серенжемар 2018-йисалди даварунин барадай чи тлабурун тереф Россиядин Федерациядин Гьукуматди хвена. Вири Россиядиз ва дуьньядиз къадим, медени ва мугьманпересвилелди вири инсаниятдиз ачух тир Дагъустандин халис къамат къалурун важиблу я.

2015-йисуз чна зегьметчи шегьер, ватанперес шегьер тир Къизлярдин 280-йисан юбилейни къейдзава. И юбилейдизни лазим тир фикир гун герек я. Юбилейдин серенжемар и шегьерин агъалирин яшайиш хъсанарунин мурадвалди киле тухузвайдан гъавурда гъатун лазим я. Дагъустанда - гъуьлел ва дагълара - туристивин кластер тешкилуни барадай "Сумма" дестедин, "Нафта-Москвадин" ва "Кеферпатав Кавказдин курортрин" къвалах активламышун лазим я.

Гъуьрметлу депутат!

Дагъустан Республикадиз чпин вилик чехи мурад эцигзавай, гележегдикай фикрзавай жегьилрин патахъай игьтияж ава. Жегьилар чи обществодин активный, инициатива къалурзавай, критический къайдада фикрзавай пай я. Ирс къабулунин закон - им общество вилик финин къилин закон я. И барадай аялар яратмишунрин зегьметдал желб авун герек я.

Алай аямдин жегьил башчяр герек я. И кар патал лагъайтла, жегьилрал жавабдар крар ихтибарна кланда. За Гьукуматдин Председатель А.М.Гьамидовал, республикадин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководитель Р.М.Алиевал исполнительный властдин ва чкадин самоуправленидин органра жавабдар къуллугърал, чебни управленидин начальниқдилай, министрдин заместителдилай, администрациядин къилин заместителдилай агъуз тушир къуллугърал тайнарун патал чпин яшар 35 йисалай гъаф тушир жегьилрин - пешекарин кандидатураяр хкъягъунин рекъай вири муниципальный тешкилатрин дережайра пуд вацарн мударда талукъ тир къвалах тухун тапшурмишзава.

Жегьилрин крарин рекъай министерство, и къвалахдал жегьилрин Ачух Гьукумат, Жегьилрин парламент, "Зун Президентдин кумекчи я" гьерекар ва маса къурулушар желб авай.

Жегьилри Ватандин Чехи дяведа Гъалибвилин 70 йисан сувариз гъазурвал акунин къвалах чпин гъиле къун важиблу я. Чи Ватандин игитвилин алай вахтарилай тарсар кхундун чун вирибуру патал важиблу я. Дагъустанди уьлкведа сифте яз Гъалибвилин ирссагьибрин Парад ва "Дурнаяр Россиядин къилел" лишандик кваз ватанпересвилин манидин фестиваль тухуз башламышна. Гьар са мискинда, килисада, синагогада Гъалибвилин гьар са аскердин твар дуьрайик кутуна риклеп хканайтла хъсан жедай. Идалайни гъейри, юбилейдин серенжемар Россиядин маса регионрихъ, сифте нубатда вири Кавказдихъ галаз санал киле тухун, а регионриз чи делегацияр рекъе тун, анрай къеззавай мугьманар чинани къабулун герек я.

Дагъустанда итижлу журналистар, газетар, журналар, телевиденидани радиога фикир желбдай передачаяр гъаф ава. Чи журналистрикай гъундуьр дережайрин премийрин лауреатар жезва. Республикада киле тухузвай дегишвилерин тереф хуьнай ва абур пропаганда авунай заз государстводин, гъакни государстводинбуру тушир, къилдин ксарин массовый информациядин такъатрилай разивал къалуриз кланзава.

Мининформ, Дагъустандин журналистарин Союздихъ галаз санал Дербентдин юбилейдиз талукъ серенжемар, Ватандин Чехи дяведиз ийсара Гъалибвилин аскердин къегъалвал, гъакни жегьилрин ватанпересвилинни яратмишунрин инициативаяр раиж авунин къвалахдай Дагъустандин ва Россиядин журналистар патал премияр ва грантар тайнарунин барадай теклифар це.

Чаз гъакъикъат вилив хуьзвай, пар квай, акъуллу массовый информациядин такъатрин патахъай игьтияж ава. За идара авунин

къарарар гъазурдай члавуз хейлин журналистарин материалрикай менфят къачузвай дуьшуьшарни тлимил туш. За журналистриз гъакъикъат саналди жагъуруниз, къени крар авуниз, Дагъустан саламатдиз хуьниз, гьалар мягькемаруниз, общество яратмишунрин рекъе туниз эвер гузва. Вири массовый информациядин такъатрин къилин везифайрикай сад экстремизмни терроризм пропаганда авун мумкин тушир кардиз элкьуьруникай, хатасузвилин ва гьалар мягькембур хъунин барадай республикада къазанмишнавай дережа хуьникай ибарат я. Ша чна авамвилез, фанатизмдиз ва коррупциядиз акси саналди тир женгина къуватар агудин. Тапарар тлимил ийин, къундармаяр тлимил чукурин, керчек ва къени келимаяр лагъайтла, гъаф луьгун. Чал "гъулгъулайрин" девиррилай агъагнавай туьнтвал, дурумсузвал ва чапхунчивал саналди тир чалишмишвилералди арадай акъудун герек я.

Заз журналистарин сообществодихъ галаз меслят ийиз кланзава: Дагъустандикай малуматар Москвада, Санкт-Петербургда ва Россиядин маса шегьеррани раиждайвал, белки, гьар вацра садра акъатдай рангунин издание - "Дагъустандин газет" тешкилин.

Мад са кардикай луьгун. Исполнительный властдин органрин пресс-къуллугърин къвалахдин еридин патахъай ийизвай истемешунар кхажун герек я. Абурун везифа властдин ва чкадин самоуправленидин органрин къвалахдин гъакъиндай дуьзгъун делилар массовый информациядин такъатрив, граждандрив агакъаруникай ибарат я.

Гъуьрметлу депутат!

Играми дустар!

Дагъустандин обществодин вич виликди финин жавабдар девир кечирмишзава.

"Дагъустан Республикадин муниципальный районрин векилвалдай органар тешкилуни ва Дагъустан Республикадин муниципальный тешкилатрин килер хкъягъунин къайдадин гъакъиндай" и мукъвара къабулнавай законди сифтени-сифте чкадин жемятрин, тайин тир граждандрин итижар хуьнин барадай властдихъ цийи ери хъун таъминнардай гегьенш мумкинвилер ачухзава. Ида властдин органри, прессади, граждандвилин обществодин къурулушри еридин жигьетдай цийи дережада аваз къвалахун истемешда.

Цийи законди хъсан гъазурвал авай кадрияр хкъягъун ва къуллугърал эцигун патал виликвалдай гъаф мумкинвилер гузва. "Махачкъала шегьер" округдин статус дегиш жезва. Виликан вариантри шегьер патал татугай нетижайрал ва хейлин рекъерай ам терг авунал гъана. Шегьердин администрацияди тешкилай ачухдаказ яб акалунар киле тухудай члавуз "Махачкъала шегьер" шегьердин округ шегьердин къенепата пай жезвай шегьердин округдиз элкьуьрунин инициативадиз шегьерзгъилири къуват гана ва и кар абур гъавурда гъатуналди къабулна. Махачкъала шегьердин районра гъаф твар патал тешкилнавайбуруз элкьвена. И гьалар дегишарна кланзавай. Идан мурадни власть инсанрин игьтияжриз мукъва авуникай ибарат тир.

2015-йисуз чун республикадин 580 муниципальный тешкилатди муниципальный сечкияр тешкилуни ва киле тухунин къизгъин девирда гъахъзава. 2015-йисан сентябрдиз, цийи калуб вилив хуьналди 28 муниципальный районда векилвалдай органар тешкилда, абурукай 21 районда депутатрин жергедай райондин къилни хкъяда.

Республикадин шегьерин округин дережада аваз 2015-йисуз вад муниципальный тешкилатда (Буйнакск, Дагъустандин Огни, Каспийск, Къизляр ва Къиблепатав Сухокумск шегьерра) векилвалдай органрин депутаттар хкъядай сечкияр киле тухун ва а депутатрин жергедай шегьердин округдин къилни хкъягъун пландик кутунва.

За вирибурун фикир муниципальный сечкияр тешкилувилин барадай вини дережада аваз, муниципальный сечкиярин гъакъиндай федеральный ва республикадин законодательстводин истемешунрихъ галаз къевелай къадайвал киле тухун лазим тирдал желбзава. Куьгъне ва къацлай технологияр ишлемишунал эхир эцигун, депутатрин корпусдин ва муниципальный тешкилатрин администрациядин килерин еридин патахъай къевелай фикир авун герек я. Инсанрин месъалар чкайрал веревирд авун ва абур гъялдай рекъер жагъурун чарасуз я. Муниципальный сечкияр политикадихъ элкьуьрна виже къведеч.

Муниципальный дережада къилин политика - им инсанрин яшайиш патал къулай шартлар яратмишуникай: вахт-вахтунда целди, электрикдин экуьналди, газдалди таъминаруникай, куьчяр ва канализация къайдадиз гъуникай, транспортдин, школайрин, больницайрин, культурадин ва машгъулардай серенжемар киле тухудай идарайрин къвалах пайгардик кутуникай ибарат я.

Алатнавай йисуз республикадин дережада аваз цудралди жуьреба-жуьре конгрессар, коммерциядинбуру тушир организайрин ва илимдин интеллигенциядин, диндин къуллугъчийрин, массмедиадин векилрин, жегьилрин, педагогивин общественностдин форумар киле тухвана. Абуру граждандрив аздаказ инициатива къалурдай майданар гегьеншарна. Алатай йисуз чна сад лагъай форум - "Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектар къилиз акъудунин барадай граждандвилин обществодин ва илимдинни эксперттин сообществодин роль" темадай стратегический сессия киле тухвана. Адан сергъятра аваз Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектар веревирд авунихъ галаз алакълу рахунар киле тухудай 45 майдан тешкилна, и къвалах 2015-йисузни даварна кланда. И кардал чкадин сообществойрин къуватарни желб авун герек я.

Миллетрин ва динрин арада авай тафаватлувилерикай менфят къачуналди, чуьруьрик футфа кутунин алахъунарни авунатлани, алатай йисуз жуьреба-жуьре миллетрин ва жуьреба-жуьре динрал амалзавай агъалирин алакълариз талукъ хиле гьалар пайгарбур яз амуькна. Къвалах Россиядин Федерациядин государстводин милли политикадин Стратегиядал - Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина тешкиларнавай Стратегиядал асаслу яз киле тухвана. Чпе миллетрин арада ислаягъвал, меслятвал мягькемарунин талукъ тир муниципальный программаяр тукълуьрнавай ва къилиз акъудзавай, меслятдал гъунин рекъай комиссияр тешкилнавай районрин ва шегьерин чалишмишвилериз къуват гана кланда.

Чун рахунар киле тухун патал итижрин барабарвал ва амадагвал патал экечзава. Амма чна кадрийриз, чилиз талукъ ва маса месъалайрик политикадин рангар кутуналди, миллетрин арада, жуьреба-жуьре динрал амалзавай ксарин арада чуьруьрик футфа кутадай ихтияр гъич садазни гудач. Дагъустанда миллетчивилихъ ва сепаратизмдихъ галаз гъич садрани къугъунар авурди туш, ийинни ийидач.

"Дуьнья халкъарин дуствили хуьзвайди я" - им чи Дагъустан сад яз хвейи гъакъикъат я, и кардал чна амални ийида. Амма гъа и вахтунда чна кадрийриз талукъ ва маса месъалаяр гъялдай члавуз Дагъустан гъаф миллетрин векилрикай ибарат яз хъунин вири терефар жезмай къван тамамвилелди фикирда къада.

Миллетрин арада алакълаяр авай гьал датана ахтармишунин къвалах къайдадик кутун, гъа и члавуз къадардал гьалтайла гъевчибуру тир этнокъльтурный дестейрин гуьгъулар, абур вилик финин мумкинвилерни фикирда къун герек я.

Гъуьрметлу депутат!

Играми дагъустанвияр!

Чна чеб гъялун йисаралди энгелариз хъайи месъалаяр гъялун лазим жезва. Чна Россиядин Минкавказдихъ (Л.В.Кузнецов) галаз санал Россиядин Федерациядин Гьукуматдин къарардик лаквиар Новолак райондай масаниз куьчарунин ва Ауховский район гуьнгъуна хтунин къвалах акъалтларуниз талукъ пунктни кутун къазанмишна. Мукъвал тир вахтара чавай са шумуд хуьруьз чпин сифтедин тварар хгуз жеда. Новолак райондин руководстводи чеб патал цийи поселокра къвалер гъеле фадлай эцигнавай ксар гъанриз куьчарун таъминарун важиблу я.

Идалайни гъейри, вири шегьерра жегьил хизанриз чпин яшайиш къайдадик кутадай ва къвалер эцигун патал чилин участкар къачудай мумкинвал гана кланда. Вични милли лишандиз килигна ваъ, и къвалах авун лазим тирвилей гун герек я. Акатай гъинай хъайитлани ваъ, махсусдаказ чара авунвай ва талукъ къайдадиз гъанвай чкайрай. Чна Махачкъаладин поселокрай ва Къумторкъала райондай тир жегьил хизанар патал цийи поселок арадал гъидайвал, Тюбедин районда саки 200 гектардин чил чара ийизва. Анжах

цийи "Шанхай" арадал гъана кландач, эцигунрин талукъ тир генеральный планни галаз алай аямдин поселок тукълуьрун герек я. Шегьерин руководстводихъ элкьвена, за луьгуьзва: Махачкъаладин, Каспийскдин ва маса шегьерин патарив арадал атанвай къармакъаришвилин гьаларал эхир эциг. Инсанар йисаралди гъелек жезва, абуру ришветар гун патал пул къватлзава. Эгер абуру гьар гъикл ятлани чпин къвалер эцигнаватла, абуруз дуьзгъун документар къачунин карда куьмек це, абурун ихтиярар къуватда тур, гележегда чилин участкар, садални алуьк тауна, къунин кардал эхир эциг.

Дагъустан Республикада государстводинни динрин арада авай алакълаяр хъсан патахъди дегиш жезва. Хейлин крар ийизва, амма Дагъустан Республикадин Къилин патав гъай диндин тешкилатрихъ галаз санал къвалахунин рекъай Советди и къвалах активламышун герек я.

Мусурманрин уьмметдин садвал хуьнин барадай чи саналди тир къвалах гужлу авун герек я. Чна салафитрин векилрихъ галаз хвейи алакъларини хъсан нетижаяр гана, абурухъ галаз къвалах сабурулудаказ киле тухун лазим я, гъикл лагъайтла, абурни дагъустанвияр, Россиядин Федерациядин граждандар я.

Дагъустандин динрин рекъай Комитетдиз за республикада диндин учебный заведенийрин къвалах таъминарунин рекъай серенжемар тамамдаказ къилиз акъудун, муфтиятдихъ галаз санал мискинрин ва диндин учебный заведенийрин преподавателрин аттестация тухун меслят къалурзава.

Диндихъ инанмишвал авунин азадвал хуьниз жезмай къван къуват гуналди, чна гъа са вахтунда Дагъустандин общество светский жуьрединди яз хуьни герек я. Диндин са бязи деятелри акл къвалахиз башламышзава хъи, гуя абур обществода ваъ, сурарал яшамаш жезва. Абуру рагъметдиз фенвайбуру инсанвилелди эхиримжи рекъе тунал, мехъерар авунал къадагъа эцигзава. Исламда инсанди шадвилер авунал къадагъаяр эцигнавайди туш, исламда "ислам" ва "дуьниял" сад-садаз акси акъвазарнавайди туш. Мусурман уьлквейра лап дегиш девиррилай илим, девлетлу музыка, архитектура, литература авайди я. Вири абурукай асирралди инсандин рубъ ва беден пайгардик кутун патал менфят къачузва. И кар исламди инкарзавайди туш. Намусдин азадвал - им гъич садани гъич садални са гъихътин ятлани диндин ва маса мировоззрение илитина виже къведеч лагъай члал я. Инанмишвал авун - им гьар са касдин намусдин кар ва ада хкъязвай рекъе я. Имандин къилин душман авамвал я. "Авамрихъай киче хуьхъ", чи вири бедбахтвилер гъабур арадал гъизвайди я" - идан патахъай пайгъамбар Мугъаммеда (с.а.с.) вичин вахтунда лагъанай. Алай аямдин шартларани, расалмиш жезвайди динар ваъ, авамвал я. Гъакл хъайила чна авамвилез акси женгина, гъа гъисабдай вири дуьньядин майдандани, чи чалишмишвилер сад авун герек я.

Гъуьрметлу депутат!

Играми дагъустанвияр!

За граждандрин ва государстводин хатасузвилин месъалайрихъ Дагъустан патал кар алай метлеб авайди мад сеферда къейд авун лазим яз гъисабзава. Дагъустан Республикада авай терроризмдиз акси комиссиядин ва республикадин районрани шегьерра кардик квай талукъ комиссийрин къвалах гъа месъалаяр гъялунихъ рекъе тунва. Чна жуван къвалах активламышун герек я, гъикл лагъайтла, терроризмдини экстремизмди къурхуяр гунин дуьшуьшар тлимил туш.

Кеферпатав Кавказдин федеральный округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С.А. Меликован ва НАК-дин аппаратдин руководитель Е.С.Сысоеван иштираквал аваз сентябрдиз (2014-йисан) киле феийи АТК-дин заседанидин къараррихъ чи къвалах даварун патал акъалтлай важиблу метлеб ава. А заседанидал терроризмдиз аксивал авунин барадай яргъл вахтуналди тир серенжемрин комплекс тайнарна. Терроризмдиз акси муниципальный комиссийрин руководителри а материалриз мад сеферда фикир гун лазим я.

Коррупциядихъ галаз женг цлугунин месъалайриз къетлен фикир гана кланда. Коррупцияди неинки властдин къурулушра, гъакни

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Къилин Чар

1-7

обществодани деринриз дувулар янава. Коррупциядиз аксивал авунин асул документар къабулнава. Республикадин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин составдик кваз коррупциядиз аксивал авунин рекъай Управление тешкилнава. Муниципальный тешкилатрин ва администрацийрин къилер тир са шумуд кас, муниципальный тешкилатрин къилерин заместителар тир 40-далай виниз ксар чпин къуллугърикай магърум хъана. Къанун-къайда хуьдай органри неинки республикада законлувал ва къанун-къайда хуьн таъминарзава, абур гъакни чпин къурулушар дуйшудин, ният члуру къуллугъчийрикай ми-хьи авунални машгул я. Гъа идахъ галаз алакьалу яз и органрин авторитетни хжаз жезва. Дагъустандин МЧС-ди вичин везифаяр вини дережада аваз къилиз акъудзава.

Дагъустан Республика яшайишдинни экономикадин жигъетдай галай-галайвал вилки тухуни, Дагъустандин обществодин жуьреба-жуьре хилер ми-хьи ва цийи хъуьвуну государстводин властдин федеральный органрин территориальный къурулушрихъ галаз менфятлудаказ санал къвалахун истемиззава.

Дагъустанда са жерге федеральный къурулушри гъакьисагъвилелди къвалахзавай-дакай чна гъеле лагъанай. Амма федеральный къуллугърикай далда къуналди, йисаралди чпин хсуси крар туйкьурнал машгул ксарни ава.

Абурукай са бязибуруз республикадин ва чкадин властдин органар гъихътин месэляяр гъялунал машгул ятла, гъадакай гъич хабарни авач. Ихътин къвалахди санлай государстводин власт зайифарзавайди я, чавай ихътин кардиз рехъ гуз жедач.

Республикадин Къилин ва Гьукуматдин Администрацияди Дагъустан Республикада авай Къилин федеральный инспектордихъ галаз санал властдин федеральный органрин территориальный къурулушрин къвалах дериндай ахтармишун ва С.А.Меликован регъбервилек квай талукъ тир совещанидиз гъазурвал акун лазим я.

Гъурметлу депутатар!

Гъурметлу дагъустанвияр!

Куь вилик гъахъ-гъисаб авуналди, аз жув къуллугъдин везифайрив эгечай са тлимил вахтундидай Махачкъалада (Семендер) террористар хатасуз авунин серенжем гъикъ киле тухванайтла, рикел хкиз къанзава. А члавуз террористрин тереф хуьн яз, тамам са десте граждана кватл хъанай. Абурун арада са бязи районрин, шегъеррин ва гъатта Халкъдин Собранидин депутатари авай. Зи рикел исятда чпиз терроризмдай кар атланвай ксарин тереф хуьн яз, "Россия" кинотеатрдин патавни гъахътин десте кватл хъайиди алама. Алай вахтунда республикада маса гъалар ава, маса политика киле тухузза, маса ахлак кардик ква. Террористрин тереф хуьн яз, халкъдиз акси, госуарстводиз акси къвалах тухуз хъхуьн мумкин туш. А саягда тереф хуьз хъайитла, а кар аквада ва чун - властни халкъ - ахътин гъерекатрин аксина инсафсузвилелди женг члуьгунин терефдал ала. За а кар мад сеферда рикел хкун важиблу яз гъисабзава хьи, террористриз кумек гузвай ва абуруз майилвалзавай ксари властдин органра, школайра ва маса чкайра къвалахун лазим туш. Чна чка-чкада, вири дережайра терроризмдин идеологиядиз аксивал авунин къвалах активламишун герек я.

Республикадин территорияда кардик квай террориствиллин, бандитрин тешкилатриз еке ягъунар къунва. 2014-йисуз чинеба кардик квай бандитрин дестейрин членар тир 370-далай виниз ксар ва абурун гъилибанар тергна ва къуна. Амма ахътин ксар гъелелиг амаз-ма ва чна бушвална виже къведач. Чи жеги-лар террориствиллин къвалахдал желб тавун патал гъар са хизанди, гъар са тухумди, гъар са хуьрв вичин хивез жавабдарвал къачун герек я.

Амма чпел масадан ивиар экъичуналди леке тагъанвай, чпин гъерекатрин ягъалмиш-

вал аннамишнавай, тахсирар хиве къазвай ва ислягъ уьмуьрдал элячл хъийиз къанзавай ксариз кумек гана къанда.

За тикрарзава, террористрихъ-къанлу-рихъ галаз санал къвалахзавайбуруз гъич са жуьредани майилвал авун чна эхдач. И барадай чун Чечен Республикадин Къил Рамзан Къадирован дарихвилерив, ада къалурзавай секинсузвилерив гъавурда акъуналди эгечзава. Заз гъакан члагай гафар тушиз къейд ийиз къанзава: неинки къанун-къайда хуьдай органрин къуллугъчирар, гъакл чакай гъар са кас гъар гъи члавуз хъайитлани Дагъустандин, Россиядин хатасузвал хуьз гъазур я. Чаз а алча къанлурихъай кичезвач, къуй абуруз чакъай киче хуьрай. Амма, абурулай тафаватлу яз, чун гъаиша къанун-къайдадин сергъятра амуькун лазим я.

Общественно-политический хиле хейлин крар авун герек я. Республикада са шумуд политический партиядихъ Халкъдин Собранида чпин фракцияр ава. Сифтени-сифте чна абурухъ галаз къвалахзава, абурухъ яб акалзава ва абурун теклифар къвалахда фикирда къазва. Чаз халкъдивай чуьнуьхнавай ва я угърийривайни бандитривай тлалабна къачунвай пуларихъ чеб оппозиционерар яз къалуриз алахънавай, суткада къиллай-къилди тапарарзавай ва Дагъустан гъулгулайринни авамвиллин шартлара яшамаш хъана къанзавай, гъа и члавуз гъар юкъуз Дагъустан уса-ларзавай ва беабурзавай, чпин къенвиллихъ инанмишвал ийиз тежедай ксар ваъ, гъакъикъат вилли хуьзвай, ниятар ми-хьи оппозиция герек я. Са къадар ксар ванер-сесер чуклурунал, фитнеяр авунал машгул я, гъа идалди абуру чеб зи мидяяр яз къалурзава. За маса кардин патахъай дарихвалзава: захъ лайихлу гъич са мидяни авач, абур заланвиллин барадай зи дережада авайбур туш. За, гъелбетда, бязи ксар - абуру девлетлу районрин ва шегъеррин къилдин хилериз, экономикадиз ва культурадиз еке зарар гузвайла, инсанар лагъайтла, къекъвераргин гъалдиз гъизвайла, къвалахдиллай алуудун лазим жезва. Къвалахдиллай лайихлудаказ хъфидай чкадал абуру вири уьлкве тирвал пис "ял" чуклурузава. Къуллугърал жез, хъфидайди я, амма итимар яз амуькна къанда, намус, гъейрат хъана къанда. За тикрарзава, чна гъалар къайдадикай хкуддай серенжемар, массовый къайдасузвилер ва чуьруькар тешкилу-нин (иллаки диндин ва милли лишарикай менфят къачуналди) гъар гъихътин хъайитлани къвалахдин рехъ вахтунда атлуда. Вири и йисара дагъустанвийриз гъаф бедбахтвилер ва къарсатмишвилер акун ва абуруз чпин хуьре, районда, шегъерда, республикада, уьлкведа хатасузвал ва мягъкем гъалар хъана къанзава.

Гъурметлу депутатар!

Гъурметлу дустар!

Хейлин йисара сифте яз, Дагъустан Республика Россиядин Федерациядин виридалайни менфятлудаказ къвалахзавай къад субъектдин жергедик акатнава. Им чавай Дагъустан кризисдай акъудиз, дагъустанвийрин хатасузвал ва хушбахтвал таъминариз жеда лагъай члал я. Зун къуллугъдив эгечайдалай гуьгъуьниз дагъустанвийрихъ галаз гуьруьшмиш хъайи вахтунда заз гай тапшургуьрал асалу яз, Дагъустанда законлувал, къанун-къайда, республика идара ийизваз хъунин гъал гуьнгъуна хтунва, властдин ва чкадин самоуправленидин органрин къвалах виликандалай ачухди, ми-хьиди хъанва. На-гъакан крариз къил ягъай хейлин ксар вла-стрин органрай акъуднава. Экономикадинни культурадин, образованидинни общественный къвалахдин хейлин хилера къайда тунва. Амма им Дагъустанда хъсан къвалахар дурумлудаказ киле фин ва чаз гележег ачух хуьн патал чна мад хъуьвона къанзавай зурба къвалахдин анжах эвел я.

Дагъустандин, Россиядин власт ик къвалахунин фикирдал ала, зун инанмиш тирвал, Дагъустандин халкъни гъахътин фикирдал ала.

Халкъдин Собранида, Гьукуматда, Республикадин Къилин ва Гьукуматдин Админи-

страцияда, муниципальный тешкилатра, санлай къачурла, къвалахдиз бажарагъ авай команда тешкилнава.

Амма республикадин руководстводин, властдин ва чкадин самоуправленидин органрин къвалахда гъелелиг хейлин кимивилерни ама. Чна вирида камаллувал ва сабурулувал къалурун герек я. Лугъузвайвал, гъакъикъат сабурулувиллин деринра авайди я. И муракаб шартлара чакай гъар сада, депутатри ва чиновникри, халкъдиз мадни мукъва хуьн, халкъдихъ галаз санал алаз хуьн лазим тирди, жуван гъакъисагъ ва активный къвалахдалди инсанриз Дагъустандин, чи сад тир Ватандин абадвал ва хушбахтвал патал яратмишунрин крарал желб авун лазим тирди аннамишун чарасуз я.

Гъурметлу депутатар!

Играми дагъустанвияр!

Чпиз "гъулгулайрин" девирра властда ва обществода рехъ гайи хейлин татугайвилер, къанунсузвилер къве йисан вахтунда арадай акъуднава. Вичин вахтунда власт-дини обществоди къанунсузвал ва къайгъу-сузвал къалурун себеб яз, инсанар ажугълу хъана, абуру сада-сад таканзавайди къалуриз ва сада-садан чандиз къаст ийиз хъана. Амма власт мягъкемарунин ва общество тупламишунин барадай Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина тухвай зурба къвалахдиллай гуьгъуьниз ада заз Дагъустан ми-хьи авунин ва аваданламишунин рекъай къвалах тухудай мумкинвал гана. Ша чна и мумкинвилек саналди менфят къачун ва дагъустанвийриз хатасузвал, хушбахтвал таъминарин. За гъисабзавайвал, къилинди инсандиз, зегъметчи инсанриз - устарриз, инженерриз, алмирриз, артистриз, художникриз, шаирриз, аскерриз - гъурмет авуникай ва абурун гуьндурвал хажуникай ибарат я.

И къве йисан вахтунда Дагъустанда вилкандалай экуь ва ми-хьи гъалар арадал атана, дагъустанвийрини хъсанвиллихъ дегиш жезва. Заз чи инсанар гъакъикъатдиз къуллугъ ийиз, къени крар ийиз гъазур тирди ак-вазва, за и кар гъиссава, гъавиллай чна гележег патал чи къвалахдин кар алай тере-фарни тайинарзава. Чна къуватар республика экономикадин, культурадин ва яшайишдин жигъетдай вилик тухунин, инсанрин яшайиш лайихлудаказ пайгардик кутунин месэлярин гегъенш къвалтал гъялунал желбзава.

Чи асул агалкъун квекай ибарат я лагъайтла, чна вири крарикай авайвал лугъуз башламишнава. Чна къуруькар акъудзавач ва алдатмишарзавач, чна жуван рикле авай га-фар лугъузза ва къвалахни намуслудаказ, ачухдаказ киле тухузза. В.В.Путина хъиз-вайвал, "Ачухдаказ ва атлай къимет гунар чаз сада-садаз басрухар гунал машгул хуьн патал эсиллагъ герек туш, им чаз гъакъикъат-да вуч киле физватла, гъадай къил акъудун патал герек я". Чна республика кризисдин гъалдай акъудунин барадай програмный серенжемари гъакъикъатда крар авай гъалдиз, вилик финин чешмейриз ва къурулушриз анализ гуьнни ва абурун гъавурда гъатунин бинедаллаз киле тухузза.

Гъурметлу депутатар!

Играми дагъустанвияр!

Эхирдай заз лугъуз къанзава хьи, аз куьн къвалахдин рекъай зи юлдашар, захъ галаз са фикирдал алай ксар, Дагъустан патал, Россия патал къвалахуниз итиж ийизвай ксар яз аквазва. Гъина Дагъустандин ва Россиядин лайихлувиллихъ ва абурун гележегдиз талукъ месэляяр гъалзаватла, гъана чакай гъар сада вичин къвалахни, чи уьлкведин милли регъбер В.В.Путина хъиз, галай-галайвал ва виклегдаказ киле тухун лазим я. Зун инанмиш тирвал, алай вахтунин четинвилерай чун мадни гъаф мягъкем ва гужлу хъанвай-бур яз экъечда. Уьлкведин Президентдин къалурун гъа ихътинди я, Россиядин ва Дагъустандин халкъдин къаст гъа ихътинди я. Чун гъайи гунай!

Яб гунай сагърай.

Махачкъала, 2015-йисан, 22-январь.

Шад хабар Нубатдин дережа

Россиядин къецепатан крарин министрстводин Махачкъалада авай векилханадин къуллугъчи Гъасан Мегъамедова хабар гайивал, и мукъвара Россиядин Федерациядин Президент В.Путина Указдалди чи ватангъли, РФ-дин МИД-дин жавабдар къуллугъчи Ярагъмедов Азим Алаудинович Эритрея госу-дарствода Россиядин Федерациядин Чрезвычайный ва Полномочный посолвиле тайинарнава. Дагъустандин тарихда къецепатан уьлкведин госуарствода дипломатвиллин лап къилин къуллугъдал да-гъустанви тайинарнавай им къвед лагъай дуьшуьш я. Са шумуд йис идалай вилик Рамзан Абдулатипов Таджикистан Республикада Россиядин Чрезвычайный ва Полномочный посолвиле тайинарнава.

Са рахунни алач, им пара шад ва дамах кутадай хабар я. "Лезги газетдин" редакциядин коллективди Азим Алаудиновичаз къуллугъдин рекъай нубатдин дережа мубаракзава ва чи уьлкведин абадвал патал ийизвай къвалахда мадни хъсан агалкъунар хуьн къанзавайди къалурузава.

Рикел хкин, Ярагъмедов Азим 1960-йисан 20-февралдиз Къасумхуьрел дидедиз хъана. Ада хуьруьн юкъван школа, Краснодардин политехнический институт, Дагъустандин госуарственный университет куьтыгъна. 1998-йисуз Россиядин къецепатан крарин министрстводин дипломатвиллин академия акъалтлуруналди, политологиядин илимрин кандидатвиллин тварни къачуна. Ам азаддиз туьрк ва англис члаларал рахазва.

Азим Ярагъмедова вичин зегъметдин рехъ 1983-йисуз Махачкъаладин ремонтдинни монтаждин заводда мастервилелай башламишна. Ахпа ада Избербашдин фу-чрадай заводда къилин инженервиллин везифаяр тамамарна. Идалай гуьгъуьниз А.Ярагъмедова комсомолдин ва партийный идарайра къвалахна. 1990-йисуз ам Дагъустан Республикадин Верховный Советдин депутатвиле хкяна.

1991-1993-йисара ада Дагъустан Республикадин къецепатан экономикадин къвалахдихъ галаз алакьалу госкомитетдин председателдин заместителвиле къвалахна.

1993-йисалай къенин йикъалди ада Россиядин МИД-дин къурулушда зегъмет члуьгъазва. Адакай Азербайжанда, Таджикистанда Россиядин посольстводин советник хъана. 2006-2010-йисара А.Ярагъмедова Худжанд шегъерда (Тажик-истан) Россиядин генеральный консулвиллин везифаяр тамамарна.

А.Ярагъмедов Россиядин дипломатрин Ассоциациядин Президентдин член я. Адахъ госуарстводин ва ведомстводин са шумуд на-града, хизанда къве хва ава.

Къилин редактордин гаф “Ленинградвийар, веледар зи!”

Душмандин гьалкъада гьатай ленинградвийриз и келима къазарин ашукь (акын) Джамбул Джабаева лагъанай. Анлай инихъ йисар гзаф алатнаватлани, а гафари зи бейнида къени ванзама. Ватандин Чехи дяде! СССР-дин вири халкъарин къуватар сад авур дяде! Гъвечи-Чехи виридан кларабрай садрани ахкъат тийидай фул тур дяде!

Гила чаз бязи туьремаяр, угърашар, виждан авачир алчахар “Ленинград а члавуз душмандив вуганайтла, зурба къиникъар жедачир”, лугъудай тарсар гуз алахънава. Жегъенемдин ца кармаш хъанайтлани, ленинградвийри чпин шегъер 29 вацра - 879 юкьуз Гитлеран геллегрйкай хвенай.

Инал заз Россиядин ФСБ-дин Центральный архивда авай душмандин къушунрин “Висла” дестедин командир, СС-дин рейхсфюрер Генрих Гимmlера 1945-йисан февралдиз къушунрин гьа “Висла” дестеди Берлин Яру Армиядикай хуьдайла гайи буйругъ куь фикирдиз гьиз кланзава:

“Секретно.

Генералам и командирам дивизий войск групп “Висла”

19.02.1945.

Настоящим посылаю для изучения материалы по обороне Ленинграда... Пусть каждый узнает, с каким грубым, холодным как лед противником мы имеем дело...

...Обязанностью каждого жителя города было выполнение только таких работ, которые стояли в непосредственной связи с обороной города с тем, чтобы отбросить врага, или просто работ, связанных с ведением войны. Жители обучались военному делу, рыли окопы и работали в промышленных оборонных предприятиях. Воля населения к сопротивлению не было сломлено. Проведение оборонных мероприятий было всеобщим. Эти мероприятия проводились полностью даже при бесчисленных атаках немецких войск. Пригородные районы и сам город перерезали противотанковые рвы и система окопов. Каждый дом был превращен в крепость, подвальные помещения связаны в линии обороны. Ненависть населения стала важнейшим мотором обороны”.

Ингъе ик! хвенай ленинградвийри чпин шегъер советрин вири халкъдиз галаз санал. 1941-йисан 8-сентябрдиз Ленинград тамамвилелди душмандин гьалкъада гьатнай. Амма идакай шегъердин къилевайбуру тамам къве гьафтеда Ставакдиз хабар ганачир. Яру Армияди гьалкъа къат! авуник, Верховный главнокомандующий Иосиф Сталиназ анжах ахпа, агалкъун къазанмишайла, хабар гуник умудар кутунай. И кар себегъ яз шегъер лазим тир недай-хъвадай суьрсетдалди таъминаруниви геж августдиз эгечнай. Гьалкъада гьатнавай шегъерда къве миллионни 544 агъзурдалай гзаф агъалияр яшамиз жезвай. Абурун жергеда 100 агъзурдалай гзаф душмандикай Прибалтикадай, Карелиядай, Ленинградский областдай катнавай бурни авай. Гьакъикъатда, патарив гвай районрин агъалиярни кваз гьалкъада, санлай къачурла, 2 миллионни 887 агъзур кас гьатнавай.

Ленинграддин складра, дяде башламыш хъайи 1941-йисан 22-июндиз 52 юкьуз бес жедай гуьур, 89 юкьуз акъакъдай члахар, 38 йикъан як, 47 йикъан калин, 29 йикъан набататрин члем авай. Гьалкъада агал хъайи 8-сентябрдиз бомбаяр вегъин себегъ яз шегъердин гзаф чкайри цаяр къунай. Бадаеван тварунихъ галай недай-хъвадай шейэр хуьзвай складар кун себегъ яз 1-3 юкьуз бес жедай къван суьрсетдикайни магърум хъанай.

И мусибатдин шартлара къвалахзавай агъалияр 20-декабрдиз йикъа 250 грамм, къуллугъчийризни аялриз йикъа - 125 грамм фу гузвай. Фан карточкаярни агъалиярин анжах пудай са паюниз гузвай. Чразвай факни 40 процент гуьур тир къвайди. Амайди жмыхдикай, целлюлозадикай, солодадикай ибарат тир. Къуьдни 20-32 градусдин мекиди хъайила, къвале чимивални тахъайла, экверни хкадарнавайла, уьмуьр бес жегъенемдиз элкъведачни?!

Эгер дядевилай вилик шегъерда гьар вацра 3500 кас кечмиш жезвайтла, 1941-йисан октябрдин

вацра къейибурун къадар 6199, ноябрдин вацра - 9183, декабрдин 25-далди - 39073 касдив агакънай. Декабрдин сифте 10 юкьуз - 9541 кас, гуьгъунин 10 юкьуз - 18447 кас, 25-декабрдалдини, яни вад юкьуз - 11085 кас къена. Ибур Ленинградский областдин НКВД-дин Управлениди 1941-йисан 25-декабрдалди инсанар къинин жигъетдай ганвай справкадай машгъур шаир Ольга Берггольца къачуна райжай делилар я. “Февралдиз, къейидна ада, гьар са суткада 3200-3400 кас телеф хъана. Гьа и вацра инсандин як тлуьр 600 кас, мартдиз - 1000 касдилай гзафбур жазадив агакъарна. Агъ ягъсузар, ягъсузар!” - вичивай вич хуьз тахъайла лагъанай ада.

Инсанар ик! телеф жезвайла, къейибурун къадардин къайгъуда, гьелбетда, бес къадар тахъайдални шак алач. Ленинградский областдин Государстводин Оборонадин комитетда недай-хъвадай шейэрин патахъай вири ихтиярар ганвай Векил яз хъайи Дмитрий Павлован ктабда шегъерда телеф хъайибурун къадар 641803 кас тирди сифте яз райжай. Гьакъикъатда лагъайтла, абуру ана 1941-йисан ноябрдизлай 1942-йисан октябрдалди анжах гишила къейибур тир. Ахтармишунар давармарна, гила райжнавай делилри къалурзавайвал, Ленинград гьалкъада гьатай вири девирда 1 миллионни 200 агъзурдалай 1 миллионни 500 агъзур касдив агакъна телефон хъана.

Анжах са Пискаревский сура дядедин йисара телефон хъайи 400 агъзур касдилай гзафбур кучуднава. И сурарни анжах 1960-йисуз тамамвилелди къайдадиз хжайди я. Гзаф йисар идалай вилик зазни, анал фена, а инсафсуз дядеда Ватандин азадвал, аслу тушурвал патал чанар гайи баркаллу рухвайризни рушариз къил агъузна икрамдай, рагъметар гудай, сурадал цуькверин клунч эцигдай мумкинвал хъанай. Чалахъ хуьхъ, а члаван зурз зи чандай гилани акъатнавач. Сурадай гьик! ахкъатнатла, зи бейнида амач. Гьакъван таъсирдай, эсер гудай, мусибат жуван вилералди туькьумиз тадай чка я ам.

За винидихъ твар къур машгъур шаир Ольга Берггольца Ленинграддин гьалкъа къатлай 1943-йисан 18-январдиз шегъердин радиодай “Чна гила чи къуват хъсандиз гьиссна!” лагъана, шадвилелди гьарайнай. 1975-йисуз ам вични рагъметдиз фенай. Амма, ленинградвийри гьикъван тлаабнайтлани, КПСС-дин Ленинград шегъердин комитетдин сад лагъай секретарь Григорий Романова адан мейит гьа Пискаревский сурада кучуддай ихтияр ганачир. Вучиз лагъайтла Ольга Берггольца шегъердин къиле дядедин йисара хъайибур гьалкъада гьатай девирда авур къван ягъсузилер дуьздак акъудзавай. Кичле хъайи гьакимри 1946-йисуз “Звезда” ва “Ленинград” журналар русвагъзавай къарар акъуднай. Ленинградвийри чпин гилералди гьа дядедин йисара экспонатар къватна ачухай музейни тергнай. Музейдин къилевайбур “Ленинграддин делодай” репрессийрик кутунай. ВКП(б)-дин ЦК-дин комиссиядин шегъердин музейдин экспозициядиз агъадихъ галай къимет ганай. “Создатели экспозиции музея “незаслуженно приписали” подвиг воинам и горожанам, “создавали миф об особой “блокадной” судьбе Ленинграда” и даже принизили роль товарища Сталина в обороне города”.

27-январдиз чи уьлкведин вири халкъари, абурухъ галаз санал дагъустанвийрини, Ленинград гьалкъадай ахкъудайдалай инихъ 71 йис тамам хуьн къейидна. А мусибатар къисмет хъайибурукай 9 кас Махачкъалада, 1 кас Буйнакскада, садни Дагъустандин Огнида къени яшамиз жезва: Алерзаева Людмила Андреевна, Белякова Валентина Григорьевна, Бессолова Марина Владимировна, Гьажиева Галина Ивановна, Матвеева Евдокия Петровна, Рамазанов Эдуард Нажмудинович, Сухомлинова Галина Владимировна, Сухомлинова Ирина Владимировна, Шихсаидова Рея Сергеевна, Сорокина Елена Николаевна, Михеева Надежда Сергеевна. Къуй абуруз яргал йисара чандин сагъвал, уьмуьрдин бахтар гурай.

Чиди, гьа виликдай хъиз, вири халкъарин арада гуьурмет, берекат авай уьлкве я. Гьелбетда, бязи чалкечирарни кими жедайди туш. Гьа Джамбул Джабаеван “веледар” чакъ галаз санал дуствилелди, стхавилелди къени яшамиз хуьни мад са сеферда и гьакъикъат тестикъарзава. Къуй гьамиша гьак! хуьрай. Амин.

Теклифар, меслятар хушдиз къабулна

Векил ТАРХАРОВ

26-январдиз “Лезги газетдин” редакцияда филологиядин илимрин доктор, писатель ва общественно-политический деятель Къурбан Халикович Акимов гьазурнавай “Лезгистан” энциклопедиядин 2-изданидин презентация къиле фена.

Мярекатда ДГУ-дин профессор Гьажи ГАШАРОВА, “Дагъустан” РГВК-дин милли члаларин вещанидин отделдин руководитель, “Вахтар ва инсанар” передача къиле тухузвайди тир Исамудин АГЪМЕДОВА, лайихлу духтур ва меценат Абдуллагъ БАЙРАМОВА, педагогикадин илимрин кандидат Исламудин ГЪУЬСЕЙНОВА, энциклопедиядин авторди, “Лезги газетдин” редколлегиядин членри иштиракна.

Презентациядин мярекат газетдин къилин редактордин заместитель Шихмурад ШИХМУРАДОВА къиле тухвана. Кват! хъанвайбуру энциклопедиядин важиблубликай, ана гьатнавай материалрин еридикай, кумай бязи нуьксанрикайни кимивилерикай чпин фикирар лагъана.

Гьажи ГАШАРОВАН гафарай малум хъайивал, Къ.Акимов “Лезгистан” энциклопедия къиналди лезги халкъдин тарихда пузмиш тежер гел тунва. “Гьаким Къурбан, машгъур алим хъиз, къетген хат! авай писателни я. Адан гъиликай цудралди гьикаяяр, повестар, романар хатнава. Яратмишунрин рекъе къазанмишнавай виридалайни чехи агалкъун, зи фикирдалди, “Лезгистан” энциклопедия я. Гьакъикъатдани, ихътин ктабар гьазурунал тамам институтар, пешекарин дестеяр машгъул жезвайди я. Къ.Акимов лагъайтла, икъван залан пар текдиз ялна ва ам вичин макъсаддини агакънава. И кар адаз риклин сидкъидай мубарак авунихъ галаз санал заз адан къвалахриз, яратмишунриз гьукуматди лайихлу къимет таганвайдакани лугъуз кланзава. Алай аямдин лезги эдебиятдин векилрикай ам “Дагъустандин халкъдин писатель” твар гуниз лайихлу автор я. Я тахъайтла, лезги интеллигенцияди Къ.Акимован твар “Дагъустандин халкъдин игит” твар гун патал республикадин руководстводиз теклифнайтла мадни хъсан жедай. Заз малум тирвал, лезгийрикай и твар гьелелиг садазни ганвач”, - къейидна профессорди.

Гьажи Гашарова “Лезгистан” энциклопедиядин автордин лайихлувилерин гьакъиндай гайи теклифрин тереф презентациядин амай иштиракчийрини хвена. “Лезги газетдин” къилин редактор Агъариза САИДОВА, газетдин отделрин редакторар тир Казим КАЗИМОВА, Алаудин ГЪАМИДОВА, Мердали ЖАЛИЛОВА энциклопедиядин важиблубликай чпин фикирар райжна.

“Лезгистан” энциклопедия гьар са лезгидиз, мусурманриз Къурбан, хашпарайриз Библия, чувудриз Талмуд гьикъван клан ятла, гьакъван багъани хуьн лазим я, алани”, - лагъана Исламудин ГЪУЬСЕЙНОВА.

Исамудин АГЪМЕДОВАН фикирдалди, энциклопедия акъатун неинки са лезги халкъдин, гьакни вири Дагъустандин культурадун уьмуьрда лишанлу вакиадиз элкъвена. Гьик! ла-

гъайтла, ана Дагъларин уьлкведин къадим халкъарикай сад тир лезгийрин тарихдиз тамам сиягъат авунва, алаатай ва алай вахт къалурнава.

“Лезги газетдин” политикадин отделдин редактор Нариман ИБРАГЪИМОВА къейд авурвал, “Лезгистан” энциклопедия, гьакъикъатдани, кар алай, итижлу къвалах я. “Энциклопедия автордин чехи агалкъун тирдал са шакни алач. Лайихлувилерихъ галаз санал ада хейлин кимивилеризни рехъ тагана туш. Мисал яз, лезги хуьрера Ленинан ордендин сагъибар хъайи муаллимар, чубанар, нехирбанар хъана. Абурукай энциклопедияда делилар тимил гьатнава. Лезги халкъдин дережа, твар жажунин карда вири Союзда машгъур хъайи колхозрини, совхозри къугъвай ролдикай, абуру къазанмишай агалкъунрикай энциклопедияда гегъеншдиз раханайтла мадни хъсан жедай. Энциклопедиядик гьакни лезгийрин политический, гьукуматдин дережадин са жерге деятелрикай делилар акатнавач. Нубатдин издание ахкъуддайла, авторди и теклифар фикирдиз къачунайтла кланзавай”, - лагъана Н.Ибрагъимова.

Презентациядин иштиракчийри гайи теклифар, меслятар Къурбан Акимов хушдиз къабулна. Ада гьакни мярекат тешилкайбурузни чухсагъул малумарна, ада къват! хъанвайбур инлай къулухъни вичи хайи халкъ, члал патал бегъерлу-даказ зегъмет члугвадайдахъ инанмишарна.

Общественный тешкилатрин собрание

Мэрдин тереф хуьзва

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

21-январдиз Дербентдин центральный библиотекадин чехи залда шегьердин общественный палатадин, общественный объединенийрин, агъсакълрин, Ватандин Чехи дяведин, зегъметдин, къанун-къайда хуьдай органрин ва офицеррин ветеранрин советрин, союзрин, жегъилрин ва динрин тешкилатрин, партийрин векилрин собрание кыле фена.

Собранидин къвалахда РД-дин Къиблепалан территориальный округда Дагъустан Республикадин Къилин патай тамам ихтиярар ганвай векилдин везифаяр тамамарзавай Ильгъама МАМЕДОВА ва адан заместитель Руслан ХИДИРБЕГОВА иштиракна.

Собранидал Ватандин Чехи дяведа Гъалибвал къазанмишна 70 йисан ва Дербент шегьер арадал атана 2000 йисан суварриз гъазурвал акунин ва мярекатар тухунин вилик шегьерда арадал атанвай общественно-политический гъалар веревирдна.

Мярекатдал шегьердин общественный палатадин председателдин заместитель Сейран РАГЪИМОВА доклад авуна. Ада вичин рахунра сувариз гъазурвилер акунин рекъе шегьердин руководствода гъаф четинвилер гъалтзавайди къейдна.

- Дербент шегьердин администрацияда кыле фенвай дегишвилерикай ва шегьерда юбилейдиз гъазурвилер акъаз 13 куьче цийи кыилелай тукълур хийиз вахтуналди жезвай къулайсузилерикай бязибуру бине авачир гъаф ванер чукурзава, - давамарна ада. - Гъил къакъажна, гъар сада жедайвал къуьн кутуна, шегьерда жезвай дегишвилерик пай кутадай чкадал бязибуру гъар жуьредин къундармаяр акъудзава. Эхъ, экверин, чиркин ятарин линияр, хъвадай цин турбаяр цийибуралди эвеззава. Пака хъсандиз дуьзмишнавай шегьердин куьчейра, паркара къекуьн патал, къвалера къулайвилер хъун патал къе са тимил къван жезвай къулайсузилер эхун лазим я чна. Ихътин ванер вучиз акъудзаватла, кыл акъатзавач. Чи шегьерда фадлай сад-садаз (танишар, къуншиар, багъриар) чурукка килигдай, сада-масадалай фитнеярдай себебар авачир. Къе гъафте вилик хъиз, мусурман сурара са шейхдин сурун къван хана лагъана, са бязибуру гъарай-вургъай акъудна. Гуя мусурман диндин маса хиле авайбуру авунвай вагъшивал я лугъуз. Адан гугъуьналлаз сада Низами Генжевидин памятникдин къванцел са къацай гаф къхенвай шикил Интернетдиз акъудна.

Низами Генжеви адан ширатдал рик алай гъар сада вичин халкъдин векилдай яз къазва. Ам вири вахтарин ва вири халкъарин зурба шаир я. А шикил ягъайди Низами Генжевидихъ акъван рик кузвайди тиртла, ада памятникдал са хулиганди къхенвай къацай гаф михъи авуна, а къацай гаф алачиз ам Интернетдиз акъуддай ман. Заз вуч лугъуз кланзава, ихътин ванер твазвайбуру дербентвиар такланарзавай къуватар я. Абуруз обшествода гъулгула тваз, дуьт халкъар сада-садаз акси акъвазариз кланзава. Абурун алчах мурадар кыле фидач.

Гъ.Алиеван куьче цийи кыилелай тукълур хийиз лап зурба къвалахар планда авайди тир. Гъа жигъетдай ана авай интернатни цийи кыилелай тукълур хъувуна, ам анжах етим аялар патал тадайвал. Фитнекарри арзаяр къхена, Москвадай атай комиссияди къвалахар вахтуналди акъвазарнава. Себеб вуч я лагъайтла, "Нарын-Къала" къеледин цлав 150 метр мензилда са шейни эцигдай ихтияр авачалда.

Дербентдин юбилейдин патахъайни гъар жуьре ванер чукурзава: вучиз 2000 йис я къейдзавайди, 5000 йис къейд тавуна?-лугъуз. Я стхаяр, вуч тафаватвал ава, гъикъван йисар къейдзаватла? Къилинди, къадим Дербент шегьердин чехи юбилей къейд ийидай, яни чи къадим шегьер аваданламишдай такъатар чна жагъурнава. РФ-дин Президентди 2000 йисан юбилей къейд ийидай Указ

акъуднава. Им чи шегьер дуьньядин къадим шегьерин жергедиз къабулна лагъай члал я.

Шегьердин администрацияда хъанвай дегишвилерин патахъайни футфа твадайбуру ава. РФ-дин, РД-дин къанунрал, шегьердин Уставдал бинеламиш хъана, вири къайдаяр хвена, 12-январдиз тухвай шегьердин Собранидин сессиядал, Дербент шегьердин округдин къилин ва шегьердин Собранидин председателдин къуллугъдал, Собранидин депутатри сад хъиз сес гуналди, ЯРАЛИЕВ Имам Музамудинович ва шегьердин администрациядин къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай къуллугъдал Мавсум РАГЪИМОВ хъянава.

Твазвай вири ванер бине авачирбуру я.

Къанун-къайда хуьдай органрин ветеранрин Советдин председател Мингъажидин НАВРУЗОВ: "Гъурметлу общественник ва дустар! Чун къе ина шегьерда секинвал хуьн ва сад-садаз гъурметдалди эгечлун патал къватл хъанва. Хъанвай дегишвилер хъсан патахъди я. Шегьерда тухузвай къвалахар чи шегьер Россияда виридалайни хъсанди хъун патал я. Бязибуруз шегьерда жедай дегишвилерин гъавурда гъатиз кланзавач. Къе митингиз эверзавайбуру бес колхозар чукурдайла, чилер, шегьердин бульварар, паркар, гъульун къерехар маса гудайла, вучиз ван хъажначир?"

Тухузвай къвалахарин тереф чна хуьнихъ ва чавай жедайвал къуьн кутаз куьмек авунихъ шегьер патал еке метлеб ава. Къе чун ина къватл хъунин макъсад, виридан къуватар сад авуна, шегьерэргълийрин уьмуьрдин шартлар хъсан патахъди дегишарун я. Къилди садавайни са затни ийиз жедач. Гъак хъайила, экономикада, культурада ва маса хилерани дуьз патахъди дегишвилер жедач. Чна чи садвал, чи дуствал ва адетар хуьда. Чна фитнекарриз абурун фикирар къилиз акъатдач лугъузав.

"Агъсакълрин Советдин председател Мисри МИСРИЕВ: "Гъурметлу дустар! Чна чи фикирар геьенш къатарив агагарун лазим я. Къадим Дербент гурчегарун патал, юбилей тир къайдада кыле тухун патал, РФ-дин Президентдилай башламишна, СКФО-дин вири регионрин къилерини къадим Дербент шегьердин сувар кыле тухун патал чпинвай жедай пай кутадайвал я. Дербентда вири динар арадал атана. Чун вири дуствилелди, ислягъвилелди яшамаш жезва. Чи шегьер аваданламишдай мумкинвал хъанвай арада, са тимил къулайсузилер жезва лугъуз, сегънедиз наразивалдайбуру, чуру фикирар гъайбуру экъечнава. Гила вуч хъана, дуьнья-дикай хабар авачирбуруз килигна, къвалахар акъвазардани? Им лап чехи ахмакъвал я. Жезвай дегишвилер вуж патал ийизва? Шегьердин руководство патал яни? Ваъ, гъелбетда, пака ина яшамаш жезвай чун патал, чи аялар ва хтулар патал я. Виликрай чи шегьердин чин гъихътинди тиртла, чаз виридаз лап хъсандиз чизва. Къуй виридаз чи мурадар ва алахъунар чир хъурай.

Шегьердин магълалдин ветеранрин тешкилатдин председател Зейнал БАБАЕВ:

- Гъурметлугуру, шегьерда тухузвай къвалахарикай чурукка рахазвайбуру пайда хъунин себеб чна шегьерда хъсан патахъди кыле физвай дегишвилер пропаганда тавун я. Шегьерэргълийр патал хъсан менфятлу крар шегьердин руководстводи акъван гъаф авунва хъи. Вучиз абуруз а нетижаяр акъаз кланзавач?"

Шегьердин ветеранрин Советдин председателдин везифаяр тамамарзавай О.ОМАРОВ:

- Инра чи шегьердин кыл Имам Музамудинович критика ийидайбуру пайда хъанва. Са къацай куьчедин шикил яна, ам газетдиз гугъва. Гуя гъик хъи, ахътин куьчейра я Избербашда, я Махачкъалада, я Хасавюртда авачирди хъиз. Инал рахайбуру лагъайвал, зазни тестикъариз кланзава: Дербент такур жуьреда геьеншдиз виликди фенва ва физва. Гъелбетда, им анжах И.Яралиеван зегъметдин нетижа я. Лугъудайла, гъакъикъи тирвал лагъана кланда. И.Яралиева, вичин хъуси 50 миллион харж авуна, шегьер патал самосвалар, тракторар къачуна. Бязибуру казнадай чуь-

нуьхдайла, а касди шегьерэргълийр патал вичин такъатар харжзава. Сад-садал гъалдарзавайбурун вилик пад къуна кланда. Чна чи шегьердин кыл, ада арадал гъанвай сад хътин фикиррал алай командадин пад къада.

Офицеррин Союздин председател Саид АГЪМЕДОВ:

- Чуру ванерин вилик пад къун патал шегьерда тухузвай къвалахарикай шегьерэргълийр гъамиша хабардарна кланда. Вучиз халкъ тухузвай къвалахарин гъавурда твазвач. Иниз килигна гъар жуьре ванерни чукурзава. Шегьердин юбилейдин суварин патахъай рахайтла, атай мугъманрин игътияжар таъминардай общественный регъяханаяр эцигзавани? Заз чидайвал, гъеле ваъ. Бес суварик атайбуру гъиниз фида? Заз чиз, шегьердин администрацияда арзаяр гъаз атайбуру къабулдай ва гъавурда твадай са чка кардик кутуртла, хъсан я. Тахъайтла, я кылерин, я абурун заместителрин приемдиз аватун мумкин туш. Ихътин куьлушуйлуьрикая менфят къачуна, къал твазвайбуру, инсанар майданрал акъудзава.

Шегьердин общественный палатадин председателдин заместитель Нариман РАМАЗАНОВ:

- Гъеле 2010-йисуз Дербент шегьердин кыл хъязвай сечкияр кыле физвай вахтунда И.Яралиев хъягъайтла, ада вири къвалахарикай алудна, лезгияр эцигдайди я, акван адалай ина вуч ийиз алакъдатла, - лугъудай ванер чукурнай. Зур йис алатайла, виридаз акуна, сад-къвед квачиз, вири чпин къуллугърал аламукъна. Им ам такланбурун сад лагъай умудар атлун хъана. Шегьер хъсан патахъди дегишарун, аваданламишун патал ам тефей инстанция хъанач. Ам шегьердин юбилейдин суварин патахъай къадалай гъаф сеферда Москвадиз фена. Нетижа кез виридаз чизва. РФ-дин Президентди Указ акъудна. Власть гъиле хъказ кланзавайбурун умудар гила мадни атлана.

Федеральный, республикадин къанунрал ва шегьердин Уставдин пунктунал асаслу яз, цийи къайдада сечкияр тухвайла, абурун умудар михъиз атлана.

Талидин Мамеева 30-декабрдиз арза къхена лугъузвайбуру табзава. Талидин Мамеева вичин депутатвилин ихтиярар вахчун арза къхенвайди тир. Иниз килигна, шегьердин округдин Собранида азад хъайи чкадин мандат регистрация авунвай кандидат Имам Яралиев гана. Алай йисан 12-январдиз И.Яралиева "Дербент шегьер" шегьердин округдин къилин - администрациядин къилин ихтиярар вичин хивяй акъудна. Ик "Дербент шегьер" шегьердин округдин кыл цийиз хъадай къайда къуватда гъатна.

Шегьердин округдин депутатрин Собранидин 12-заседанидал "Сад тир Россия", "Гъахлу Россия" ва "Россиядин ватанпересар" партийрин чкадин отделенийрин фракцийри къалуруналди ва ачухдиз сесер гуналди Яралиев Имам Музамудинович "Дербент шегьер" шегьердин председател кыл яз ва депутатрин Собранидин председателвиллиз хъана. Шегьердин администрациядин къилин везифаяр тамамарзавайди яз ва депутатрин Собранидин председателдин сад лагъай заместителвиле Мавсум Рагъимов хъяна. Къал-къиж авачиз сечкияр кыле фена лугъуз, наразивалзавайбуру шегьердани ава, республикадани. Мягкем, тупламиш хъана, халкъ патал къвалахарзавай сад тир команда вучиз таклан жезвайди я?

Мярекатдал гъакни пенсионерин партийдин Дербент шегьердин отделенидин председател Аслан РУСТАМОВ, "Союз Чернобыль" общественный тешкилатдин Дербентдин отделенидин председател Р.ГЪАЛИМОВ, Бабуль-Абваб мискиндин векил РАЖАБ ШАБАНОВ, КППФ-дин Дербентдин горкомдин сад лагъай секретарь Пирали ПИРАЛИЕВ, шегьердин Собранидин депутат Мурадхан РАБАДАНОВ, Жегъилрин парламентдин председател Мадина РАМАЗАНОВА, Кеферпатан автостанциядин руководитель Новай БУТАЕВ рахана. Абуруни шегьердин руководстводин алахъунрин тереф хуьзвайди малумарна.

Ругъ кутазава чак

Роман ИСАЕВ

Ийикъара чи инсанрик са гъихътин ятлани юзун, гьерекат акатнава. Ам кутунвайдини РФ-дин Федеральный Собранидиз Президент Владимир Путин раиж авунвай Чар я.

Президент Владимир Путина журналистрихъ галаз пресс-конференцияни тешкилнава. Ана 1250 касди иштиракна. Пуд сятдилай гъаф вахтунда Путина конференциядиз атанвайбурун суалриз жавабар гана.

Путин вичин Чарче алатай йисуз чи уьлкведи кыле тухванвай къвалахарикай, чи халкъдин дулана-жагъдикай, уьлкве гъар жуьредин имтигъанрай экъечизвайдакай ва алай йисуз вилик акъвазнавай везифайрикай лагъана.

Чи уьлкведикай рахадайла, зи рикел Маяковскийдин гафар къвезва: "Къела, пехилвал ая, зун Советрин Союздин гражданин я!" Къе чун Россиядин гражданин я. Халкъарин арада дуствал, садвал, ислягъвал мягкемарзавай. Амма чун такланбуруни тимил авач.

Фашистрин Германияди чи уьлкведал гъужумна. Гитлераз вичикай дуьньядин шагъ ийиз клан хъана. Ада еке гъалатл ахъайна ва магълубни хъана.

Гила Америка майдандиз акъатнава, ада кыл хъажнава. Адаз чун вичиз муьтлуьгъариз кланзава. Президент Обамадин рикелай Гитлер алатнава, чун гъахъвал, дуьзвал, дуствал, ислягъвал кландай, кланик акатун тийижир уьлкве тирди чизвач. Обамадиз чи гъисабдай чпин месэляяр гъализ кланзава. Путин лугъузва: "Чун гъич садавайни са уьлкведивайни вичиз муьтлуьгъариз хъайиди туш, гъич садрани жедайди туш". Путин чи уьлкве гъунгуьна хутаз алахънава. Украинада цай кутунвай дяведикни Обамадин гъил ква, гъакл маса уьлквейринни. Россияди Украинадиз стхавилин куьмекар гузва. Ана дяве акъвазарун патал Путин алахънава.

Гъукуматди оборонадиз, образованидиз, сагъламвиллиз къетлен фикир гузва. Лугъун лазим я, чи уьлкведи вири къвалахар къайдадик квач. Коррупция, экстремизм, наркомания ва маса месэляяр. Суьрсетдин, промышленностдин товарар югъ-къандавай багъа жезва. Путин лугъузва: "Чун расалмиш жезвай четинвилери цийи мумкинвилерни арадал гъизва. Чун девирдин гъихътин хъайитлани басрухрин хура акъвазиз ва гъалибвал къазанмишиз гъазур я"

Президентдин Чарчи пакадин югъ хъсан жедайдак умуд кутазава.

Юбилей къейдна

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

20-январдиз Дербентда республикадин важиблу сувар - Дагъустан АССР тешкилайдалай инихъ 94 йис тамам хуьн къейдна. Дагъустандин халкъарин тарихда гъакъикъи садвал гайи цийи девир башламишна. Шегьердин Центральный библиотекадин къелзавайбурун залда "Дагъустан: государственность тешкилун ва республика вилик тухунин цийи девир" темадай культурадин, милли политикадин ва динрин крарин рекъай отделди гъазурнавай элкъвей стол тухвана. Столдихъ и отделдин начальнике Мегъти Алиев, вузрин директорин заместителар, культурадин идарайрин директорар, общественностдин векилар галай.

понедельник, 2 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Вперед! За работу!

20.45 Мультфильм
21.05 Д/ф «Кумиры навек»
21.45 «Кунацкая»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.10 Х/ф «Дождись темноты»
03.55 Д/ф «Мир природы»
04.45 Х/ф «Бумбараш»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым»
14.25 «Время покажет» (16+)

21.30 Т/с «Тест на беременность». (16+)

21.30 Т/с «Тест на беременность». (16+).
23.30 «Вечерний Ургант».
0.00 «Познер». (16+).
1.00 «Новости».
1.15 «Время покажет». (16+).
2.10 «Наедине со всеми».
3.00 «Новости».
3.05 «Модный приговор».
4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Восход Победы. Падение блокады и крымская ловушка». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Последний январь». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
18.00 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).

20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Верни мою любовь». (12+).
0.55 «Дежурный по стране». М. Жванецкий. (12+).
1.55 Т/с «ТАСС уполномочен заявить...» (12+).
3.20 «Горячая десятка». (12+).
4.25 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.10 «Дело врачей». (16+).
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
12.00 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
0.30 Т/с «Пятницкий». (16+).
1.25 «Точка невозврата».
2.10 «Судебный детектив».
3.10 «Дикий мир».
3.40 Т/с «Версия». (16+).
5.10 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Государственный преступник».
10.05 Х/ф «Не ходите, девки, замуж!»
11.30 «События».
11.50 «Постскриптум».
12.50 «В центре событий».
13.55 «Линия защиты». Они уезжают, но обещают вернуться. (16+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».

15.10 «Городское собрание». (12+).
16.00 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Отель Бертрам». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Отель Бертрам». (Великобритания). (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На край света».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Похищение Европы». Спецрепортаж. (16+).
23.05 «Без обмана». «Лапша на уши». (16+).

СТС

0.00 «События. 25-й час».
0.30 Т/с «Пуаро Агаты Кристи». «Двадцать четыре черных дрозда». (Великобритания). (12+).
1.25 «Петровка, 38». (16+).
1.40 Х/ф «Развод и девичья фамилия». (12+).
5.05 Д/ф «Ролан Быков. Вот такой я человек!» (12+).
6.00 М/ф.
7.40 М/с «Пингвинок Пороро».
8.00 «Нереальная история».
9.00 «Нереальная история».
9.30 «Нереальная история».
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Думай как женщина». (16+).
15.00 Х/ф «Сумерки. Сага. Рассвет. Часть 2». (США). (12+).
17.00 Т/с «Молодежка».
18.00 Т/с «Семейный бизнес». (16+).
18.30 Т/с «Семейный бизнес». (16+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Д/с «Династия. Что случилось в Таганроге?».
21.00 Триллер «Луна». (16+).
23.00 «Нереальная история». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «Кино в деталях с Федором Бондарчуком». (16+).
1.30 «6 кадров». (16+).

1.45 Боевик «Скотт Пилигрим против всех». (США). (16+).
3.55 М/ф: «Веселая карусель», «Снежная королева», «Путешествие мурavyа».
5.45 «Музыка». (16+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Следаки». (16+).
7.30 «Званный ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Документальный проект: Мир призраков».
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Телепорт». (США - Канада). (16+).
21.40 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 Х/ф «Телепорт». (США - Канада). (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-17.40 Т/с «Слепой» (16+).
12.00 «Сейчас».
15.30 «Сейчас».
18.30 «Сейчас».
19.00-21.15 Т/с «Детективы. Нежный возраст».
22.00 «Сейчас».
22.25 Х/ф «Такая работа. Возмездие». (16+).
23.15 Х/ф «Такая работа. Возмездие». (16+).

0.05 «Место происшествия. О главном». (16+).
1.05 «День ангела».
1.30-5.30 Т/с «Детективы. Нежный возраст». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 «Джейми у себя дома».
7.30 «Секреты и советы».
8.00 «6 кадров». (16+).
8.05 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.05 «Давай разведемся!»
12.05 «Сделай мне красиво». (16+).
12.35 «Был бы повод». (16+).
13.05 «Кулинарная дуэль».
15.05 Т/с «Метод Лавровой».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «6 кадров». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустыню». (Россия - Украина).
21.55 Т/с «Провинциалка».
23.45 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Т/с «Два бернгарда». (16+).
2.00 Т/с «Темный ангел».
2.50 «Сделай мне красиво».
3.20 «Был бы повод». (16+).
3.50 «Кулинарная дуэль».
4.50 «Домашняя кухня».

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Д/ф «Легенда о хрустальных черепахе».
10.30 Д/ф «Затерянные города древних». (12+).
13.30 Д/ф «Городские легенды. Тобольск. Окно в прошлое». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 «Мистические истории». (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
20.20 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист». (12+).
22.05 Т/с «Менталист». (12+).

23.00 Х/ф «Голодный кролик атакует». (16+).
1.00 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
1.30 Х/ф «Идеальный шторм». (12+).
4.00 Х/ф «Путешествие к центру Земли». (12+).
5.45 М/ф.

КУЛЬТУРА

7.00 Канал «Евроныюз».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мегрэ». «Мегрэ у фламандцев».
12.10 Д/ф «Анатолий Головяня».
12.50 Д/ф «Остров Эланд. Сад цветов в каменной пустыне».
13.10 «Линия жизни». Денис Мацуев.
14.05 Т/с «Петербургские тайны».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «А. Пушкин. Евгений Онегин».
15.35 Х/ф «Рагула».
17.05 Д/ф «Тихо Браге».
17.15 Сольный концерт Дениса Мацуева на Фестивале в Вербье.
18.10 «Полиглот». Португальский с нуля за 16 часов! u13.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Сати. Нескучная классика...» с Я. Ивановой и Б. Березовским.
20.10 Д/ф «За Волгой для нас земли нет!».
20.55 «Тем временем».
21.40 Дмитрий Хворостовский, А. Григорян в концертном исполнении оперы А. Рубинштейна «Демон». Постановка Д. Бертмана. Дирижер М. Татарникова.
0.15 «Новости культуры».
0.35 Д/ф «Проклятие Моны Лизы».
1.25 Д/ф «Остров Эланд. Сад цветов в каменной пустыне».
1.40 Т/с «Петербургские тайны».
2.35 Ф. Шуберт. Интродукция и вариации.

вторник, 3 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Дорожный патруль
18.35 Парус надежды
18.55 «В одежде стиль горца». Ш Алиханов
19.20 Сольный концерт Ансамбль «Лезгинка»
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.55 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Иди своим путем»
11.55 Д/ф «Кумиры навек»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Есть работа»
13.15 Д/ф «Язык орнамента»
13.45 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Спорт на канале
16.30 Время новостей Дагестана

16.50 Х/ф «Заноза»
18.45 Передача на лакском языке «Аьри ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.05 «Линия судьбы» Газимгомед Галбацев
22.00 «Правое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Оксиморон»
23.30 Д/с «Тайны и путешествия»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.10 Х/ф «Рыцари Короля Артура»
04.45 «Линия судьбы» Газимгомед Галбацев
05.30 Х/ф «Заноза»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Тест на беременность». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Тест на беременность». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.
0.25 «Структура момента».
1.30 «Наедине со всеми».
2.25 «Время покажет». (16+).
3.00 Новости.
3.05 «Время покажет». (16+).
3.20 «Модный приговор».
4.20 «Контрольная закупка»

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Душа. Путешествие в посмертие». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Последний январь».
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Верни мою любовь». (12+).
0.55 «Группа А». Охота на шпионов». (12+).
2.00 Т/с «ТАСС уполномочен заявить...» (12+).

4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.10 «Дело врачей». (16+).
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
12.00 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
13.00 «Суд присяжных».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
0.30 Т/с «Пятницкий». (16+).
1.25 «Главная дорога». (16+).
2.00 «Судебный детектив».

3.00 «Дикий мир».
3.40 Т/с «Версия». (16+).
5.10 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Кубанские казаки»
8.10 Х/ф «Кубанские казаки»
10.20 «Тайны нашего кино».
10.20 «Тайны нашего кино».
10.55 «Доктор И...» «Холод».
11.30 «События».
11.50 Боевик «Хозяин». (16+).
13.40 Д/с «Династия. Что случилось в Таганроге?».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Без обмана». «Лапша на уши». (16+).
16.00, 17.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Испытание невинностью»
17.30 «События».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На край света».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» «Прощай, робот!» (16+).
23.05 «Удар властью. Виктор Черномирдин».
0.00 «События. 25-й час».
0.30 Х/ф «Настоящая любовь». (16+).
2.10 Х/ф «Не ходите, девки, замуж!»
3.15 Д/ф «Станислав Говорухин. Одинокий волк».
3.50 Д/ф «Живешь только дважды». (12+).
5.05 Т/с «Гиганты из глубин»

СТС

6.00 М/ф
7.40 М/с «Пингвинок Пороро».
8.00 «6 кадров». (16+).
9.00 «Нереальная история».
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Думай как женщина». (16+).
15.00 Триллер «Луна». (16+).
17.00 Т/с «Молодежка».
18.00 Т/с «Семейный бизнес». (16+).
18.30 Т/с «Семейный бизнес». (16+).

19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Молодежка». (12+).
21.00 Триллер «Луна». (16+).
23.00 «Нереальная история». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «Большой вопрос». (16+).
1.30 Боевик «Универсальный солдат. Возрождение». (16+).
3.20 «Животный смех».

REN TV

5.00 Т/с «Фирменная история». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Следаки». (16+).
7.30 «Званный ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Документальный проект: Реинкарнация».
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Викинги против пришельцев».
22.15 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 Х/ф «Викинги против пришельцев».
1.40 Х/ф «Признание опасного человека». (США).
3.50 Т/с «Фирменная история». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Боевик «Контрабанда». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Боевик «Контрабанда».
13.10 Х/ф «Бухта смерти».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.55 Х/ф «Дело N306».
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Страховка». (16+).

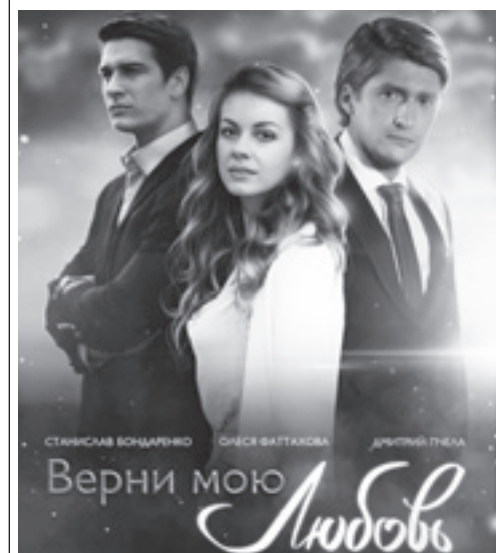
20.30-23.15 Т/с «След. Еще один шанс». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 «Такая работа. Семья». (16+).
0.00 Комедия «Двенадцать стульев». (12+).
3.10 Боевик «Караван смерти». (16+).
4.25 Боевик «Контрабанда».

ДОМАШНИЙ

6.00 «Джейми у себя дома».
7.30 «Секреты и советы».
8.00 «6 кадров». (16+).
8.05 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.05 «Давай разведемся!»
12.05 «Сделай мне красиво». (16+).
12.35 «Был бы повод». (16+).
13.05 «Кулинарная дуэль».
15.05 Т/с «Метод Лавровой».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «6 кадров». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустыню». (16+).
21.55 Т/с «Провинциалка».
23.45 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Мелодрама «Россия».
2.25 Т/с «Темный ангел».
3.15 «Сделай мне красиво».
3.45 «Был бы повод». (16+).
4.15 «Кулинарная дуэль».
5.15 «Домашняя кухня».
5.45 «Тайны еды». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу».
11.30 Д/ф «Наследие фараона». (12+).
13.30 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
14.00 Д/ф.
15.00 «Мистические истории». (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист».

Верни мою Любовь

среда, 4 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Очар» (на кумыкском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18.20 Планета Культура
19.10 Республика
19.35 Местное время Вести Дагестан

18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду»
21.05 «Час размышлений»
21.40 Фильм-призер XI Открытого регионального конкурса видео- и анимационных фильмов о народном творчестве, истории, этнографии и художественном наследии «Живи, гармошка!»
22.00 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрци ва агьлу»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 В/ф «Школа «5 ступеней света»
09.55 «Линия судьбы» Газимагомед Галбацев
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «В мире поющих узоров»
13.20 «Оксморон»
13.55 «Правое поле»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Новые похождения Швейка»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «О благонаравии...» Из книги муфтия Дагестана Ахмада-Хаджи Абдулаева
17.10 Фестиваль пандуристов «Звучи, мой пандур!»
18.05 Передача на чеченском языке «Вайнах»

01.00 Т/с «Владыка морей»
02.10 «Час размышлений»
02.35 Х/ф «Сансет Бульвар»
04.25 Фестиваль пандуристов «Звучи, мой пандур!»
05.10 Х/ф «Когда деревья были большими»
06.40 «О благонаравии...» Из книги муфтия Дагестана Ахмада-Хаджи Абдулаева

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Тест на беременность». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Тест на беременность». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.

0.25 «Политика». (16+).
1.30 «Наедине со всеми».
2.25 «Время покажет». (16+).
3.00 Новости.
3.05 «Время покажет». (16+).
3.20 «Модный приговор».
4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Дуэль с вирусом. Спаси человечество».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Гадание при свечах». (12+).
16.00 Т/с «Последний янычор». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Верни мою любовь». (12+).
23.10 «Специальный корреспондент». (16+).
0.15 «Покер-45. Сталин, Черчилль, Рузвельт». Фильм 1. (12+).
1.55 Т/с «ТАСС уполномочен заявить...» (12+).
4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45, 23.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
22.40 «Анатомия дня».
0.30 Т/с «Пятницкий». (16+).
1.25 «Квартирный вопрос».
2.25 «Судебный детектив».
3.25 «Дикий мир».
3.40 Т/с «Версия». (16+).
5.10 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Срок давности».
10.05 Д/ф «Наталья Гундарева. Несладкая женщина». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Женские тайны». (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «От тюрьмы и от сумы...» (16+).
13.40 Д/с «Династия. Раб на галерах». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Удар властью. Виктор Черномырдин».
16.00 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Приближаясь к нулю». (Великобритания). (12+).

17.30 «События».
17.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Приближаясь к нулю». (Великобритания). (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На край света»
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты». «Дело Лошагина».
23.05 «Советские мафии. Война черных антикаров». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.20 «Русский вопрос». (12+).
1.00 Х/ф «Такси для ангела».
4.10 Д/ф «Олег Башилин. Неужели это я?»
5.05 Т/с «Гиганты из глубин»

СТС

6.00 М/ф.
7.40 М/с «Пингвинок Пороро».
8.00 «6 кадров». (16+).
9.00 «Нереальная история».
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Думай как женщина». (16+).
15.00 Триллер «Луна». (16+).
17.00 Т/с «Молодежка».
18.00 Т/с «Семейный бизнес». (16+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Молодежка». (12+).
21.00 Триллер «Луна». (16+).
23.00 «Нереальная история». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «Большой вопрос». (16+).

1.30 Комедия «Братья Блюз 2000».
3.50 Комедия «Собачье дело». (12+).
5.25 М/ф: «Дядя Миша», «Новогоднее путешествие».
5.50 «Музыка на СТС». (16+).

REN TV

5.00 Т/с «Фирменная история». (16+).
5.40 «Смотреть всем!» (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Следаки». (16+).
7.30 «Звонкий ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Документальный проект»: «Прикоснуться к чуду». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Сорвиголовы».
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 Х/ф «Сорвиголовы». (США). (12+).
1.30 Х/ф «Залив». (США).
3.00 Т/с «Фирменная история». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Боевик «Караван смерти». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Комедия «Двенадцать стульев». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Х/ф «На войне, как на войне». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Невольник чести».

20.30 Т/с «След. Гастролеры». (16+).
21.15-23.15 Т/с «След. Витрина».
22.00 «Сейчас».
22.25 «Такая работа. Письмо». (16+).
0.00 Комедия «Усатый нянь».
1.30 Х/ф «На войне, как на войне». (12+).
3.20 Х/ф «Бухта смерти».

ДОМАШНИЙ

6.00 «Джейми у себя дома».
7.30 «Секреты и советы».
8.00 «6 кадров». (16+).
8.05 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.05 «Давай разведемся!»
12.05 «Сделай мне красиво».
12.35 «Был бы повод». (16+).
13.05 «Кулинарная дуэль».
15.05 Т/с «Метод Лавровой».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «6 кадров». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустоту».
21.55 Т/с «Провинциалка».
23.45 «Одна за всех». (16+).
0.30 Комедия «Россия».
2.25 Т/с «Темный ангел».
3.25 «Сделай мне красиво».
3.55 «Был бы повод». (16+).
4.25 «Кулинарная дуэль».
5.25 «Домашняя кухня».

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
11.30 Д/ф «Наследие фараона». (12+).
13.30 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 «Мистические истории». (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30-20.20 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист».
23.00 Х/ф «Дом грез».
0.45 «Х-Версии. Другие новости». (12+).

1.15 Х/ф «Фредди против Джейсона». (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мергр». «Сомнения Мергр».
12.05 Д/ф «Дэвид Ливингстон».
12.10 «Правила жизни».
12.40 «Красуйся, град Петров!» «Мосты».
13.05 Д/с «Архивные тайны». «1945 год. Ялтинская конференция».
13.30 «Встреча на вершине». «Игры разума с Татьяной Черниговской».
14.05 Т/с «Петербургские тайны», 16 с.
15.00 «Новости культуры».
15.10 «А. Пушкин. Евгений Онегин».
15.40 «Искусственный отбор».
16.20 «Острова».
17.00 Д/ф «Национальный парк Тингведлир. Совет исландских викингов».
17.15, 1.05 Рахмонов. Избранное. Романсы. Мария Гулегина и Александр Гиндин.
18.10 «Полиглот». Португальский с нуля за 16 часов! N15.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Абсолютный слух».
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Д/ф «Больше, чем полсол».
21.35 «Власть факта». «Ялтинская конференция: на пути к миру».
22.15 Д/с «Архивные тайны». «1945 год. Ялтинская конференция».
22.45 «Встреча на вершине». «Игры разума с Татьяной Черниговской».
23.15 «Новости культуры».
23.35 Х/ф «Семья Манн. Столетний роман».
1.55 Т/с «Петербургские тайны», 16 с.

четверг, 5 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан.
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 К 70 летию Победы .Токс ведет поиск . Гаджи Арипов
18.45 За строкой Правды Главы РД Народному Собранию
19.00 У нас в гостях посол РФ в африканском государстве Эритрея А. Ярахмедов
19.30 Реклама
19.35 Местное время Вести Дагестан

14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 «Кругозор»
17.20 Д/с «Загадочные места»
18.25 Обзор газеты «Хакыкьат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги галамги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.10 «Вернисаж»
21.50 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
22.00 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Колеса»
23.50 Д/ф «Антитеррор» Глобальная сеть
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.10 Х/ф «Джихад»
04.25 Д/с «Загадочные места»
05.10 Х/ф «Как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем»
06.15 Д/ф «Такие, как мы» Дети по имени Радость
06.45 «Наследие ислама»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Тест на беременность». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».

17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Тест на беременность». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.
0.25 «На ночь глядя». (16+).
1.20 «Время покажет». (16+).
2.15 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.20 «Модный приговор».
4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Пятая графа. Эмиграция». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Гадание при свечах». (12+).
16.00 Т/с «Последний янычор». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Верни мою любовь». (12+).
22.50 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
0.15 «Покер-45. Сталин, Черчилль, Рузвельт». Фильм 2. (12+).
1.35 Т/с «ТАСС уполномочен заявить...» (12+).
3.00 «Пятая графа. Эмиграция». (12+).
4.00 «Комната смеха». (12+).

6.00 «НТВ утром».
8.10 «Дело врачей». (16+).
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
0.30 Т/с «Пятницкий». (16+).
1.25 «Дочный ответ».
2.25 «Судебный детектив».
3.25 «Дикий мир».
3.40 Т/с «Версия». (16+).
5.10 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Яблоко раздора».
10.05 Д/ф «Евгений Весник. Все не как у людей».
10.55 «Доктор И...» «Профилактика». (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Жаркий ноябрь».
13.40 Д/с «Династия. Дважды освободитель». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Советские мафии. Война черных антикаров». (16+).
16.00, 17.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Карибская тайна». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На край света»
21.45 «Петровка, 38». (16+).

22.00 «События».
22.30 «Истории спасения». «Животный страх».
23.05 «Повелитель совести».
0.00 «События. 25-й час».
0.30 Комедия «Ас из асов». (Франция - Германия).
2.10 Х/ф «От тюрьмы и от сумы...» (16+).
3.45 Д/ф «Русский «Фокстрот». (12+).
4.40 «Осторожно, мошенники!» (16+).
5.05 Т/с «Гиганты из глубин» (Великобритания). (12+).

СТС

6.00 М/ф. «Топтыжка», «Достать до неба», «Хитрая ворона», «Кем быть?», «Козленок, который считал до десяти», «Наш друг Пишичитай», «Мы с Шерлоком Холмсом».
7.40 М/с «Пингвинок Пороро».
8.00 «6 кадров». (16+).
9.00 «Нереальная история».
9.30 «Нереальная история».
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Т/с «Думай как женщина». (16+).
15.00 Триллер «Луна». (16+).
17.00 Т/с «Молодежка». (12+).
18.00 Т/с «Семейный бизнес». (16+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Молодежка». (12+).
21.00 Триллер «Луна». (16+).
23.00 «Нереальная история». (16+).
0.00 «6 кадров». (16+).
0.30 «Большой вопрос». (16+).

11.00 «Документальный проект»: «Роковой контакт». (16+).
11.00 «Документальный проект»: «Тайны НАСА». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Убить Билла». (США). (16+).
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 Х/ф «Убить Билла 2». (США). (18+).
2.00 Х/ф «Убить Билла».
4.00 Т/с «Фирменная история». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Д'Артаньян и три мушкетера» (12+).
11.50 Х/ф «Д'Артаньян и три мушкетера» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «Д'Артаньян и три мушкетера» (12+).
14.05 Х/ф «Д'Артаньян и три мушкетера» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.00 Комедия «Усатый нянь». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Семейные сорристы».
20.30 Т/с «След. Прерванный полет». (16+).
21.15 Т/с «След. Прет-а-порте». (16+).
0.00 Х/ф «Дело из 306». (12+).
1.35 Х/ф «Д'Артаньян и три мушкетера» (12+).

6.00 «Джейми у себя дома».
7.30 «Секреты и советы». (16+).
8.00 «6 кадров». (16+).
8.05 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.05 «Давай разведемся!» (16+).
12.05 «Сделай мне красиво». (16+).
12.35 «Был бы повод». (16+).
13.05 «Кулинарная дуэль». (16+).
15.05 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «6 кадров». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустоту». (16+).
21.55 Т/с «Провинциалка».
23.45 «Одна за всех». (16+).
2.00 «Одна за всех». (16+).
2.10 Т/с «Темный ангел».
3.05 «Сделай мне красиво». (16+).
3.35 «Был бы повод». (16+).
4.05 «Кулинарная дуэль».
5.05 «Домашняя кухня».

ДОМАШНИЙ

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
10.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
11.30 Д/ф «Наследие фараона». (12+).
13.30 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 «Мистические истории». (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист».
23.00 Х/ф «Озеро страха 3». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
10.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
11.30 Д/ф «Наследие фараона». (12+).
13.30 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 «Мистические истории». (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 «Х-Версии. Другие новости». (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист».
22.05 Т/с «Менталист».
23.00 Х/ф «Озеро страха 3». (16+).

0.45 «Х-Версии. Другие новости». (12+).

КУЛЬТУРА

1.15 Х/ф «Дом грез». (16+).
3.00 Х/ф «Фредди против Джейсона». (16+).
5.00 М/ф.
6.30 Канал «Евроныс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мергр». «Сомнения Мергр».
12.05 Д/ф «Навои».
12.10 «Правила жизни».
12.40 «Россия, любовь моя!» «Чеченцы. Обычаи и традиции».
13.05 Д/с «Архивные тайны». «1977 год. Коронация Бокассы I».
13.30 «Встреча на вершине». «Игры разума с Татьяной Черниговской».
14.05 Т/с «Петербургские тайны».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «А. Пушкин. Евгений Онегин».
15.40 «Абсолютный слух».
16.20 «Больше, чем любовь». Владимир и Наталья Вернадские.
17.05 Концерт «Новая Россия».
17.40 Д/ф «Алгоритм Берга».
18.10 «Полиглот». Португальский с нуля за 16 часов! 16.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Черные дыры. Белые пятна».
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Д/ф «Культурная революция».
21.30 Т/с «Пятая стража».
22.15 Д/с «Архивные тайны». «1977 год. Коронация Бокассы I».
22.45 «Встреча на вершине». «Игры разума с Татьяной Черниговской».
23.15 «Новости культуры».
23.35 Х/ф «Семья Манн. Столетний роман».

пятница, 6 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Мир вашему дому
18.40 Дагестан спортивный
18.55 Литературный ковчег
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Поданги памалги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакыкьат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Ульзана»
11.00 «Вернисаж»
11.40 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джумамечети г. Махачкала
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.30 «Колеса»
14.15 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Загадка кубачинского браслета»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «О благонаравии...» Из книги муфтия Дагестана Ахмада-Хаджи Абдулаева

17.20 Д/с «Загадочные места»
18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Здоровье» в прямом эфире
21.20 Пятничная проповедь в Центральной Джумамечети г. Махачкала
21.50 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Город молодых»
23.30 «Реальный Дагестан»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.10 Х/ф «Честь семьи Прищип»
04.20 Д/с «Загадочные места»
05.05 Х/ф «Весна на Заречной улице»
06.40 «О благонаравии...» Из книги муфтия Дагестана Ахмада-Хаджи Абдулаева
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Тест на беременность» (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Жди меня».
18.00 Новости.
18.45 «Человек и закон с Алексеем Пимановым» (16+).
19.50 Телеигра «Поле чудес» (16+).
21.00 «Время».
21.35 Церемония открытия XXII зимних Олимпийских игр в Сочи.

0.35 «Олимпийский Ургант».
1.25 Х/ф «Великий мастер» (12+).
3.40 Д/ф «Евгения Добровольская. Все было по любви» (12+).
4.40 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России» (12+).
8.55 «Мусульмане» (12+).
9.10 «Битва титанов. Суперсерия-72» (12+).
10.05 «О самом главном».
11.00 «Вести» (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести» (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть» (12+).
15.00 Т/с «Гадание при свечах» (12+).
16.00 Т/с «Последний январь» (12+).
17.00 «Вести» (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
17.30 «Вести» (12+).
18.15 «Прямой эфир» (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
20.00 «Вести» (12+).
21.00 «Главная сцена».
23.15 Х/ф «Лесное озеро».
1.10 Х/ф «Расплата за любовь» (12+).
3.05 «Битва титанов. Суперсерия-72» (12+).
4.05 «Комната смеха» (12+).
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Дело врачей» (16+).
9.00 Т/с «Возвращение Мухоморова» (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухоморова» (16+).
12.00 «Суд присяжных» (16+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Смотреть всем!» (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка» (16+).

16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Свет и тень маяка» (16+).
18.00 «Говорим и показываем» (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Х/ф «Подозрение» (16+).
23.30 Х/ф «Последний герой» (16+).
1.15 Д/ф «Эффект домино. Февральская революция в судьбе России» (12+).
2.15 «Судебный детектив».
3.10 «Дикий мир».
3.35 Т/с «Версия» (16+).
5.10 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация» (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Рано утром».
10.05 Д/ф «Всенародная актриса Нина Сазонова» (12+).
10.55 «Доктор И...» Что нам полезно (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Сыщик» (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Хроники московского быта. Без детей».
16.00 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Причуда гриншоу». (Великобритания) (12+).

17.30 «События».
17.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Причуда Гриншоу».
18.20 «Право голоса» (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Детектив «Предлагаемые обстоятельства». Богатый наследник.
21.45 «Петровка, 38» (16+).
22.00 «События».
22.30 «Временно доступен». Константин Ремчуков.
23.40 Х/ф «Пуля-дурда. Агент и сокровище нации».
2.30 Д/ф «Заговор послов».
3.25 Д/ф «Жизнь на понтах».
4.45 Д/ф «Энциклопедия. Домашние кошки» (США) (12+).
СТС
6.00 М/ф: «Шапка-невидимка», «Новеллы о космосе», «Пингвины», «Терехина таратайка», «Лесная хроника», «Разные колеса», «Горе не беда», «Волк и теленок».
7.40 М/с «Пингвинок Пороро».
8.00 «6 кадров» (16+).
9.00 «Нереальная история» (16+).
9.30 «Нереальная история» (16+).
10.00 Т/с «Воронины» (16+).
13.30 Т/с «Воронины» (16+).

14.00 Т/с «Думай как женщина» (16+).
15.00 Триллер «Луна» (16+).
17.00 Т/с «Молодежка» (12+).
18.00 Т/с «Семейный бизнес» (16+).
18.30 Т/с «Семейный бизнес» (16+).
19.00-22.40 Шоу «Уральских пельменей». Не вешать хвост, ветеринары! (16+).
0.05 Анимационный фильм «Игорь». (США - Франция) (12+).
1.40 Мелодрама «Двойная жизнь Чарли Сан-Клауда». (США - Канада).
3.40 Х/ф «Кулл-заповедатель». (США) (12+).
5.30 М/ф «Храбрец-удалец».
5.50 «Музыка на СТС» (16+).
REN TV
5.00 Т/с «Фирменная история» (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Следаки» (16+).
7.30 «Звонкий ужин» (16+).
8.30 «Новости 24» (16+).
9.00 «Документальный проект: Заговор павших» (16+).
10.00 «Документальный проект: Игры богов» (16+).
11.00 «Документальный проект: Подземные марсиане» (16+).
12.00 «Информационная программа 112» (16+).
12.30 «Новости 24» (16+).
13.00 «Звонкий ужин» (16+).
14.00 «Засуди меня» (16+).
15.00 «Семейные драмы» (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство» (16+).
19.00 «Информационная программа 112» (16+).
19.30 «Новости 24» (16+).
20.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 Х/ф «Пристрели их» (США) (18+).
0.40 Х/ф «Телохранитель» (Великобритания) (18+).
2.30 Х/ф «Посылка» (США).
4.20 «Смотреть всем!» (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5» (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Битва за Москву».
12.00 «Сейчас».
12.30-14.25 Х/ф «Битва за Москву» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Битва за Москву».
16.40 Х/ф «Битва за Москву».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «След. Защищая счастье» (16+).
19.45 Т/с «След. Три секунды на провалу» (16+).
20.35 Т/с «След. Три вора».
21.20 Т/с «След. Хоспис».
22.05 Т/с «След. Зачистка».
22.50 Т/с «След. Грязная правда» (16+).
23.35 Т/с «След. Надежда умирает первой».
0.20 Т/с «След. Медицинская халатность» (16+).
1.05-4.55 Т/с «Детективы. Деревенский роман».
ДОМАШНИЙ
6.00 «Джейми у себя дома».
6.30 «Экономь с Джейми».
7.30 «Секреты и советы».
8.00 «6 кадров» (16+).
8.25 Д/с «Звездная жизнь».
18.00 Т/с «Она написала убийство» (16+).
18.55 «6 кадров» (16+).
19.00 Мелодрама «Найти мужа в большом городе» (16+).
23.15 Д/с «Звездная жизнь».
0.00 «Одна за всех» (16+).
0.30 Мелодрама «Загадай желание». (Украина - Россия) (12+).
2.15 Т/с «Темный ангел».
3.10 Д/с «Звездная жизнь».
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу».
10.30 Т/с «Следствие по телу» (16+).
11.30 Д/ф «Шкала Апокалипсиса» (12+).
13.30 «Х-Версии. Другие новости» (12+).

14.00 Д/ф «Охотники за привидениями» (16+).
15.00 «Мистические истории» (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка» (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка» (12+).
17.00 Т/с «Слепая» (12+).
17.30 Т/с «Слепая» (12+).
18.00 «Х-Версии. Колдуны мира» (12+).
19.00 «Человек-невидимка».
20.00 Х/ф «Халк» (12+).
22.45 Х/ф «Ханна. Совершенное оружие» (16+).
1.00 «Человек-невидимка».
2.00 Х/ф «Маска ниндзя».
3.45 Х/ф «Озеро страха 3».
5.30 М/ф.
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евро Ньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Х/ф «Белые, белые аисты».
12.00 Д/ф «Талейран».
12.10 «Правила жизни».
12.40 «Письма из провинции». Зеленокумск (Ставропольский край).
13.05 Д/ф «Сергей Баневич. Современник своего детства».
13.30 «Встреча на вершине». «Игры разума с Татьяной Черниговской». Фильм 4.
14.00 Х/ф «Боксеры».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Х/ф «Мой ласковый и нежный зверь».
16.55 «Царская ложа».
17.40, 0.45 Концерт в Москве Гранд-Оркестра.
18.30 «Смехоностальгия».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Искатели». «В поисках могилы Митридата».
20.05 «Линия жизни».
21.00 Т/с «Никола ле Флок. Любитель псовой охоты».
22.35 «Встреча на вершине». «Игры разума с Татьяной Черниговской». Фильм 4.
23.05 «Новости культуры».
23.25 Х/ф «Уехать, чтобы жить».
1.30 М/ф: «Глупая...», «Аркадия».
1.55 «Искатели». «В поисках могилы Митридата».
2.40 Д/ф

суббота, 7 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10:05 Реклама
10.10 Достучаться да небес
10.55 Реклама
11:10 Местное время Вести Дагестан
14:20 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «PRO-SPORT» Воркаут
09.20 «Здоровье»
10.10 «Город молодых»
10.45 Мультфильм
11.00 «Наследие Дагестана»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 «XXVIII Республиканский фестиваль народной песни и музыки «Лейся, песня народная!»
12.40 Спектакль «Тетка Чарлея»
15.40 Концерт Камерного оркестра «Элеганс»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/ф «Чужак из Чука»
17.40 «Здравствуй, мир!»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.20 «Интеллект-шоу»
20.50 «Детская газета»
21.10 «Полифония»

21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Наука Дагестана»
23.50 Д/ф «Кавказские истории. Символ веры»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Рай и ад»
03.25 «PRO-SPORT» Воркаут
03.45 Х/ф «След сокола»
05.20 Х/ф «Сердца четыре»
ПЕРВЫЙ
5.30 Д/ф «Семен Фарада. Уно моменты!» (12+).
6.00 Новости.
6.10 Д/ф «Семен Фарада. Уно моменты!» (12+).
6.35 Х/ф «Гарфила».
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/ф.
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Первый Олимпийский. Год после Игр».
12.00 Новости.
12.15 «Первый Олимпийский. Год после Игр».
15.00 Новости.
15.15 «Первый Олимпийский. Год после Игр».
18.00 Новости.
18.10 «Первый Олимпийский. Год после Игр».
18.35 Церемония закрытия XXII зимних Олимпийских игр в Сочи.
21.00 «Время».
21.20 «Год после Игр». Трансляция из Сочи.
22.35 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым» (16+).
0.10 Праздничный концерт «Роза Хутор».
2.00 Х/ф «Расплата» (16+).
4.00 Д/ф «Все перемелется, родная...» (12+).
5.00 «Мужское/Женское» (16+).

РОССИЯ 1
5.05 Комедия «Живите в радости» (12+).
6.35 «Сельское утро» (12+).
7.05 «Диалоги о животных» (12+).
8.00 «Вести» (12+).
8.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
8.20 «Военная программа».
8.50 «Планета собак» (12+).
9.25 «Субботник» (12+).
10.05 «Наука 2.0» представляет. «Основной элемент. Код красоты». «Эксперименты. Эти простые животные».
11.00 «Вести» (12+).
11.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
11.20 «Честный детектив».
11.55 Х/ф «Счастливы шанс» (12+).
14.00 «Вести» (12+).
14.20 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
14.30 Х/ф «Счастливы шанс» (12+).
16.25 «Субботный вечер».
18.25 Д/ф «Кольца мира».
20.00 «Вести в субботу».
20.45 Х/ф «Все вернется».
0.35 Х/ф «Это моя собака».
2.35 Х/ф «Жизнь взаимны».
4.25 «Комната смеха» (12+).
НТВ
6.00 Т/с «Груз» (16+).
7.30 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминым».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Поедем, поедим!»
11.50 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Контрольный звонок» (16+).
14.20 Х/ф «Кома» (16+).
18.00 «Следствие вели» (16+).
19.00 «Центральное телевидение с Вадимом Такомневым».
20.00 «Новые русские сенсации» (16+).
22.00 «Ты не поверишь» (16+).

23.00 Д/ф «Смерть от простуды» (12+).
0.00 «Мужское достоинство» (18+).
0.30 Т/с «Груз» (16+).
2.10 Т/с «Дело темное».
2.55 «ГРУ: Тайны военной разведки» (16+).
3.40 «Дикий мир».
4.00 Т/с «Версия» (16+).
5.35 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация» (16+).
ТВЦ
5.40 Х/ф «Яблоко раздора».
7.30 «АБВГДейка». «Мама, купи!»
8.00 «Православная энциклопедия» (6+).
8.30 Х/ф «Баллада о доблестном рыцаре Айвенго».
10.00 Д/ф «Владимир Зельдин. Обратный отсчет».
10.50 Х/ф «В квадрате 45».
11.30 «События».
11.45 Х/ф «В квадрате 45».
12.30 Х/ф «Тонкая штука».

14.20 «Петровка, 38» (16+).
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Инфант» (16+).
16.55 Т/с «Большое зло и мелкие пакости» (12+).
21.00 «Постскриптум».
22.00 «Право звать!» (16+).
23.05 «События».
23.20 «Право голоса».
1.20 «Похищение Европы». Спецрепортаж (16+).
1.50 Х/ф «Жаркий ноябрь».
3.20 Д/ф «Ольга Волкова. Не хочу быть звездой».
4.05 «Истории спасения».
4.35 Д/ф «Три смерти в ЦК».
СТС
6.00 М/ф: «Фунтик и огурцы», «Волчок», «Вершки и корешки», «Наследство волшебника Бахрама», «Соломенный бычок», «Малыш и Карлсон», «Карлсон вернулся».
8.05 М/с «Смешарики».

8.30 М/с «Том и Джерри».
9.00 М/с «Смешарики».
9.05 М/с «Барашек Шон».
9.30 Т/с «Однажды в сказке» (12+).
12.00 Т/с «Молодежка» (12+).
16.00 «6 кадров» (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Агенты 0,7.
17.55 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь».
18.55 Анимационный фильм «Ральф». (США) (6+).
20.50 Боевик «Риддик». (США - Великобритания) (16+).
23.05 Боевик «Потрошители». (США) (16+).
1.10 Боевик «2199. Космическая одиссея». (Япония) (16+).
4.00 Комедия «Бей и кричи» (12+).
5.45 «Музыка на СТС» (16+).
REN TV
5.00 Т/с «Наваждение».
12.30 «Новости 24» (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко» (16+).
17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
19.00 Концерт «Энциклопедия глупости» (16+).
21.50 Х/ф «День радио» (16+).
23.50 Х/ф «Побег» (16+).
2.10 Х/ф «Олигарх» (16+).
4.40 Х/ф «Побег» (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
5.30-8.30 Д/с «Герои спорта. Горячий снег» (12+).
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10-17.40 Т/с «След. Надежда умирает первой» (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00-1.20 Т/с «Слепая 2» (16+).
2.10-6.25 Х/ф «Битва за Москву» (12+).
8.30 М/с «Том и Джерри».
9.00 М/с «Смешарики».
9.05 М/с «Барашек Шон».
9.30 Т/с «Однажды в сказке» (12+).
12.00 Т/с «Молодежка» (12+).
16.00 «6 кадров» (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Агенты 0,7.
17.55 Шоу «Уральских пельменей». Пель и Мень смешат на помощь».
18.55 Анимационный фильм «Ральф». (США) (6+).
20.50 Боевик «Риддик». (США - Великобритания) (16+).
23.05 Боевик «Потрошители». (США) (16+).
1.10 Боевик «2199. Космическая одиссея». (Япония) (16+).
4.00 Комедия «Бей и кричи» (12+).
5.45 «Музыка на СТС» (16+).
REN TV
5.00 Т/с «Наваждение».
12.30 «Новости 24» (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко» (16+).
17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
19.00 Концерт «Энциклопедия глупости» (16+).
21.50 Х/ф «День радио» (16+).
23.50 Х/ф «Побег» (16+).
2.10 Х/ф «Олигарх» (16+).
4.40</

воскресенье, 8 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

10:20 Местное время Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
14:20 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.00 «Детская газета»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Фантомас разбушевался»
10.45 «Чистое сердце»
11.00 «Полифония»
11.40 «Разумный взгляд»
12.30 «Интеллект-шоу»
13.00 «Наши дети»
13.40 «Красота 05. ru»
14.20 Х/ф «Большие гонки»
18.05 «Тарарам»
18.40 «Здоровье нации»
19.00 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 Д/с «Севастопольские рассказы» Марш энтузиастов
21.10 «Человек и право»
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 Концерт «Музыкальный майдан»

01.00 Х/ф «Защита империи»
02.35 Д/с «Севастопольские рассказы» Марш энтузиастов
03.20 Х/ф «Подсолнухи»
05.05 «Здоровье нации»
05.25 Х/ф «Весенний поток»
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Дайте жалобную книгу»
8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/ф.
8.55 «Здоровье». (16+)
10.00 Новости.
10.15 «Пока все дома».
11.00 «Сильные духом».
12.00 Новости.
12.15 Церемония открытия XI зимних Паралимпийских игр в Сочи.
14.30 Д/ф «Посадка на Неву».
15.40 Х/ф «Экипаж». (12+)
18.20 «КВН» на Красной поляне. Старт сезона.
21.00 Воскресное «Время».
22.30 Церемония закрытия XI зимних Паралимпийских игр в Сочи.
0.35 Х/ф «Гамбит». (16+)
2.10 Х/ф «Чак и Ларри: Пожарная свадьба». (16+)
4.15 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.20 Х/ф «Охота на лис».
7.20 «Вся Россия». (12+)
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта». (12+)
9.30 «Сто к одному». (12+)

10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе. (12+)
11.00 «Вести». (12+)
11.10 «Кулинарная звезда».
12.10 «Смеяться разрешается». (12+)
14.00 «Вести». (12+)
14.20 «Местное время. Вести - Москва». (12+)
14.30 «Смеяться разрешается». (12+)
15.00 «Один в один». (12+)
18.00 Х/ф «Отпуск летом».
20.00 «Вести недели». (12+)
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым». (12+)
23.50 Х/ф «Частный детектив Татьяна Иванова. Живем только раз».
1.50 Х/ф «Искушение». (12+)
3.30 «Наука 2.0» представляет. «Основной элемент. Код красоты». «Эксперименты. Эти непростые животные».
4.25 «Комната смеха». (12+)
НТВ
6.25 Т/с «Груз». (16+)
8.00 «Сегодня».
8.15 «Русское лото Плюс».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники». (12+)
11.50 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Своя игра».
14.15 Х/ф «Подозрение».
18.00 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю».
19.00 «Сегодня». Итоговая программа с К. Поздняковым.

20.00 «Список Норкина».
21.00 Х/ф «Честь самурая».
23.05 «Таинственная Россия». (16+)
0.00 «Мужское достоинство». (18+)
0.30 Т/с «Груз». (16+)
2.10 Т/с «Дело темное».
2.55 «Дикий мир».
3.35 Т/с «Версия». (16+)
5.10 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация». (16+)
ТВЦ
5.30 Детектив «Предлагаемые обстоятельства. Богатый наследник».
7.25 «Фактор жизни». Артериальная. (12+)
8.00 Д/ф «Борис Андреев. Богатырь союзнаго значения». (12+)
8.50 Х/ф «Большая семья».
10.55 «Барышня и кулинар».
11.30 «События».
11.45 Х/ф «Собачье сердце»
14.30 «Смех с доставкой на дом». (12+)
14.50 «Московская неделя».
15.20 Боевик «Гром ярости». (16+)
17.10 Детектив «Битвы божьих коровок». (16+)
21.00 «В центре событий».
22.10 Т/с «Пуаро Агаты Кристи». «Пять поросят». (Великобритания). (12+)
0.05 «События».
0.20 Х/ф «Сыщик». (12+)
2.35 Х/ф «Рано утром».
4.10 «Тайны нашего кино». «Белое солнце пустыни». (12+)
4.35 Д/ф «Код жизни». (12+)

СТС
6.00 М/ф.
8.05 М/с «Смешарики».
8.30 М/с «Том и Джерри».
9.00 М/с «Алиса знает, что делать!» (6+)
10.05 Комедия «Високосный год». (16+)
12.00 «Успеть за 24 часа».
13.00 «6 кадров». (16+)
13.20-16.30 Шоу «Уральских пельменей». Не вешай хвост, ветеринары!»
16.00 «6 кадров». (16+)
18.00 Боевик «Риддик». (США - Великобритания). (16+)
20.15 Х/ф «Тор 2. Царство тьмы». (США). (12+)
22.20 Триллер «Тайна перевала Дятлова». (16+)
0.15 Х/ф «Пирания 3DD». (18+)
1.40 Боевик «Сегодня ты умрешь». (16+)
3.25 Комедия «Фортуна Вегаса». (16+)
5.10 М/ф.
5.45 «Музыка на СТС». (16+)
REN TV
5.00 Х/ф «Побег». (16+)
7.00 Х/ф «День радио». (16+)
9.00 Концерт «Энциклопедия глупости». (16+)
11.45 Т/с «Боец». (16+)
23.00 «Добров в эфире».
0.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+)

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
8.00 М/ф.
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего 2». (16+)
11.00-17.05 Т/с «Слепой 2». (16+)
18.00 «Главное».
19.30-4.55 Т/с «Слепой 3. Программа - убивать»
ДОМАШНИЙ
6.00 «Экономь с Джейми».
7.00 «Экономь с Джейми».
7.30 «Секреты и советы».
8.00 Мелодрама «Россия».
10.45 Комедия «Карнавал».
13.45 Мелодрама «Найти мужа в большом городе». (16+)
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+)
18.55 «6 кадров». (16+)
19.00 Детектив «Капкан для Золушки». (16+)
22.45 Д/с «Звездная жизнь».
23.45 «Одна за всех». (16+)
0.00 «Одна за всех». (16+)
0.30 Комедия «Большая любовь». (12+)
2.25 Д/с
ТВ-3
6.00 М/ф.
7.45 «Школа доктора Комаровского». (12+)
8.15 М/ф.
9.30 Х/ф «Стюарт Литтл 2».
11.00 Х/ф «Вампиреныш».
13.00 Х/ф «Хрустальные череп». (16+)
14.45 Х/ф «Электра». (12+)
16.30 Х/ф «Константин».
19.00 Х/ф «300 спартанцев».
21.15 Х/ф «Соломон Кейн».

23.15 Х/ф «Обитель зла: Истребление». (16+)
1.00 Х/ф «Первый удар».
2.45 Х/ф «Великолепный».
4.45 Д/ф «Городские легенды. Сокольники. Тайны старого парка». (12+)
5.45 М/ф.
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфирировым».
10.35 Х/ф «Наш дом».
12.10 «Легенды мирового кино». Мэри Пикфорд.
12.40 «Россия, любовь моя!» «Водь. Возрождение».
13.10 Д/ф «Кукушкин сад».
14.10 «Пешком...» Москва Шехтеля.
14.40 «Что делать?»
15.30 Концерт Государственного академического ансамбля народного танца
16.45 «Кто там...»
17.20 Д/ф «Последний император. Дуэль с судьбой».
18.00 Итоговая программа «Контекст».
18.40 «Искатели». Трагедия в стиле барокко».
19.30 «Война на всех одна».
19.45 Х/ф «Два бойца».
21.00 Д/ф «У нас таланты много... Борис Андреев».
21.40 Творческий вечер Юлии Рутберг в Доме актера.
22.20 Опера «Лознгрин».
1.55 «Искатели». Трагедия в стиле барокко».
2.40 Д/ф «Цехе Цольферайн. Искусство и уголь».

СПОРТ с 2 ПО 8 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 Х/ф «Пыльная работа».
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Две легенды. Двойные стандарты».
13.45 Х/ф «Две легенды. Полная перезагрузка».
15.30 «24 кадра». (16+)
16.00 «Трон».
16.30 «Сталинградская битва». Над бездной.
17.20 «Сталинградская битва». Перелом.
18.15 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Предстояние». (16+)
21.35 «Кузькина мать. Итоги». Мертвая дорога.
22.30 Х/ф «Пыльная работа». (16+)
0.05 «Большой спорт».
0.30 «Эволюция».
1.55 Профессиональный бокс. Майк Альварардо (США) против Брендона Риоса (США).

СРЕДА

7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 Х/ф «Пыльная работа».
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Путь». (16+)
14.05 «Основной элемент». Под колпаком.
14.40 «Основной элемент». За нами следят.
15.10 Х/ф «Лектор». (16+)
21.40 «Бэкфайр. Бьюти и другие. Сто лет дальней авиации».
22.35 Х/ф «Пыльная работа». (16+)
0.10 «Большой спорт».
0.35 «Эволюция».
1.55 Смешанные единоборства. (16+)
3.25 Хоккей. КХЛ. «ХК Сочи» - «Барыс» (Астана).
5.25 Х/ф «Красная площадь».

ЧЕТВЕРГ

7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 Х/ф «Пыльная работа».
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Предстояние».
15.30 «Один в поле воин. Подвиг 41-го».
16.20 «Полигон». Танк Победы.
16.50 Х/ф «Проект «Золотой глаз». (16+)
20.05 «Большой спорт».
20.25 Хоккей. Евротур. Чехия - Россия.
22.45 Х/ф «Пыльная работа». (16+)

ПЯТНИЦА

7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 Х/ф «Пыльная работа». (16+)
10.15 «Эволюция». (16+)
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Цитадель». (16+)
15.05 «Танки. Уральский характер».
16.50 «Большой спорт».
17.00 Биатлон. Кубок мира. Супермикст. Прямая трансляция из Чехии.
18.00 «Большой спорт».
18.50 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
19.20 Биатлон. Кубок мира. Смешанная эстафета.
20.55 Х/ф «Ноль-седьмой» меняет курс». (16+)
22.40 Х/ф «Пыльная работа». (16+)
0.20 «Большой спорт».
0.40 «Эволюция».
2.05 Хоккей. КХЛ. «Авангард» (Омская область) - «Йокерит» (Хельсинки).
4.10 XXVII Зимняя Универсиада. Сноуборд-кросс. Финал.
5.15 Смешанные единоборства. (16+)

СУББОТА

7.00 «Панорама дня. Live».
8.30 «Диалоги о рыбалке».
9.35 «24 кадра». (16+)
10.05 Х/ф «Временщик. Спаси Чапая!» (16+)
11.45 «Сочи-2014. Олимпиада год спустя».
12.10 «Большой спорт». Олимпийское время.
13.50 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
14.20 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Женщины.
15.50 Хоккей. Евротур. Чехия - Россия.
17.20 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины.
18.55 XXVII Зимняя Универсиада. Хоккей. Россия - Канада.
21.10 Х/ф «Мы из будущего»
23.25 «Большой спорт».
23.45 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Локомотив-Кубань» (Краснодар) - УНИКС (Казань).
1.25 «Угрозы современного мира». Атака из космоса
2.25 «Мастера». Лесоруб.
2.50 «За кадром». Дух Тувы.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 «Панорама дня. Live».
8.25 «Моя рыбалка».
8.50 «Язь против ед».
9.20 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+)
9.50 Х/ф «Временщик. Янтарная комната». (16+)
11.30 «Полигон». Танк Победы
12.00 «Полигон». Терминатор
12.30 «Большой спорт».
12.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Химки» - ЦСКА.
14.50 Биатлон. Кубок мира.
15.40 «Большой спорт».
16.20 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
16.50 Биатлон. Кубок мира.
17.40 Х/ф «Марш-бросок. Особые обстоятельства». (16+)
21.10 Х/ф «Позывной «Сая». Охота на миллиард». (16+)
23.00 «Большой спорт».
23.20 Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Чехии.
0.50 «Основной элемент». Под колпаком.
1.20 «Основной элемент». За нами следят.
1.50 «На пределе». (16+)
2.15 «Человек мира». С сумкой по Фиджи.
3.10 «Неспokoйной ночи». Хельсинки.
4.05 Кубок мира по бобслею и скелетону. Трансляция из Австрии.
5.10 Х/ф «Конвой PQ-17».

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Пульверизатор», 16 с. (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Операция «Большой синий шарик»
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». «Клад на дне озера».
11.30 Х/ф «Искатели приключений: Проклятие шкатулки Мидаса». (Испания). (16+)
13.30-19.00 Т/с «Универ». «Самогонщики» (16+)
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.30 «Легко ли быть молодым?» (16+)
21.00 Комедия «Час пик». (США). (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Боевик «Абсолютная власть». (США). (16+)
3.25 М/ф «Даффи Дак: фантастический остров». (12+)
4.55 Т/с «Без следа». «Экстремист» (16+)
5.50 Т/с «Без следа». «Полуночное солнце» (16+)
6.45 «Женская лига. Лучшее». (16+)

СРЕДА

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Таракан-терминатор» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Курица-экстрасенс. Большим пальцем» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». «Камень. Поджог».
11.30 Боевик «Час пик 2». (Гонконг - США). (12+)
13.30 Т/с «Универ». «Американский пират».
14.00 Т/с «Универ». «Край» (16+)
14.30-19.00 Т/с «Физрук» (16+)
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.30 «Легко ли быть молодым?» (16+)
21.00 Комедия «Шпион по соседству». (США). (12+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Драма «Перед закатом». (США). (16+)
2.35 Т/с «Без следа». «Победа человечности» (16+)
3.30 Т/с «Без следа». «Мать» (16+)
4.20 Т/с «Без следа». «Сейчас или ранее» (16+)
5.10 Т/с «Без следа». «Падение» (16+)

ПЯТНИЦА

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Враг моего врага» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мое величество. Рядовой и прачничная фабрика» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Школа ремонта». (12+)
11.30 Боевик «Шпион по соседству». (США). (12+)
13.30-19.00 Т/с «Универ». «Приезд Сашы» (16+)
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 «Comedy Woman». (16+)
21.00 «Комеди Клуб». (16+)
22.00 «Не спать!» (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Драма «Я». (18+)
2.30 «Без следа 2». «Вундеркинд» (16+)
3.25 «Без следа 2». «Подражатели» (16+)
4.15 «Без следа 2». «Дети» (16+)
5.10 «Без следа 2». «Иммигранты» (16+)
6.00 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мелкокоп. Удушьяющая любовь»

ВТОРНИК

7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 Х/ф «Пыльная работа». (16+)
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Две легенды. По следу призрака». (16+)
13.45 Х/ф «Две легенды. Выстрел из прошлого». (16+)
15.30 «Большой спорт».
15.55 Хоккей. КХЛ. «Авангард» (Омская область) - СКА (Санкт-Петербург). Прямая трансляция.
18.15 Х/ф «Утопленные солнцем 2: Цитадель». (16+)
21.15 «Кузькина мать. Итоги». БАМ - молодец!
22.10 «Большой спорт».
22.25 XXVII Зимняя Универсиада. Хоккей. Россия - Швеция. Прямая трансляция из Испании.
0.40 «Большой спорт».
1.00 «Эволюция».
2.25 «Диалоги о рыбалке».
2.55 «Язь против ед».
3.25 Хоккей. КХЛ. «Ак Барс» (Казань) - «Динамо» (Москва).
5.30 Х/ф «Красная площадь».

ВТОРНИК

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Итки» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Кошачья страсть. Бурная реакция» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». «Наган. Дом с привидениями». (16+)
11.30 Боевик «Час пик». (США). (16+)
13.30 Т/с «Универ». «Игры разума» (16+)
14.00 Т/с «Универ». «Американский пират» (16+)
14.30-19.00 Т/с «Интерны»
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.30 «Легко ли быть молодым?» (16+)
21.00 Комедия «Час пик 2». (Гонконг - США). (12+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Гамбит Бакстера» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Переолох на льду. Сыграем в гольф» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)

ПОНЕДЕЛЬНИК

1.00 Боевик «Убийство в Белом доме». (США).
3.05 Т/с «Без следа». «Улица кленов» (16+)
4.00 Т/с «Без следа» (16+)
4.50 Т/с «Без следа». «Я буду рядом» (16+)
5.40 Т/с «Без следа». «Синее небо» (16+)
6.40 «Женская лига. Лучшее». (16+)
7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Таракан-терминатор» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Курица-экстрасенс. Большим пальцем» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». «Камень. Поджог».
11.30 Боевик «Час пик 2». (Гонконг - США). (12+)
13.30 Т/с «Универ». «Американский пират».
14.00 Т/с «Универ». «Край» (16+)
14.30-19.00 Т/с «Физрук» (16+)
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.30 «Легко ли быть молодым?» (16+)
21.00 Комедия «Шпион по соседству». (США). (12+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Боевик «Абсолютная власть». (США). (16+)
3.25 М/ф «Даффи Дак: фантастический остров». (12+)
4.55 Т/с «Без следа». «Экстремист» (16+)
5.50 Т/с «Без следа». «Полуночное солнце» (16+)
6.45 «Женская лига. Лучшее». (16+)

СРЕДА

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Враг моего врага» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мое величество. Рядовой и прачничная фабрика» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Школа ремонта». (12+)
11.30 Боевик «Шпион по соседству». (США). (12+)
13.30-19.00 Т/с «Универ». «Приезд Сашы» (16+)
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 «Comedy Woman». (16+)
21.00 «Комеди Клуб». (16+)
22.00 «Не спать!» (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Драма «Я». (18+)
2.30 «Без следа 2». «Вундеркинд» (16+)
3.25 «Без следа 2». «Подражатели» (16+)
4.15 «Без следа 2». «Дети» (16+)
5.10 «Без следа 2». «Иммигранты» (16+)
6.00 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мелкокоп. Удушьяющая любовь»

ПЯТНИЦА

7.00 М/с «Черепашки-ниндзя». «Враг моего врага» (12+)
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+)
7.55 «Шоу Луни Тюнз» (12+)
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мое величество. Рядовой и прачничная фабрика» (12+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Школа ремонта». (12+)
11.30 Боевик «Шпион по соседству». (США). (12+)
13.30-19.00 Т/с «Универ». «Приезд Сашы» (16+)
19.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
20.00 «Comedy Woman». (16+)
21.00 «Комеди Клуб». (16+)
22.00 «Не спать!» (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+)
1.00 Драма «Я». (18+)
2.30 «Без следа 2». «Вундеркинд» (16+)
3.25 «Без следа 2». «Подражатели» (16+)
4.15 «Без следа 2». «Дети» (16+)
5.10 «Без следа 2». «Иммигранты» (16+)
6.00 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мелкокоп. Удушьяющая любовь»

Президентдин патай савкъатар

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Цийи йис алуькъдалди са тѳимил вахт амаз Дербент райондин Агълабрин хуьре яшамыш жезвай **КЕРИМХАНОВРИН** хизан Дербент райондин администрацияда райондин къилин везифаяр тамамарзавай **Яхья ГЪАЖИЕВА** къабулна.

Къабулунин себебни 3-классда къелзавай 9 йис тамам хъанвай **КЕРИМХАНОВА Раисата** Россиядин Федерациядин Президент Владимир Владимирович Путиная хъенвай чар хъана. А чарче Раисата Цийи йис алуькъзавайди, Цийи йисан суварик вичизни вичин вахаз

дин Президент Владимир Путинан патай Цийи йис тебрик авуналди лагъана: "Хизан чи обществодин бине я ва адан патахъай къайгъударвал члугун государстводин къилин везифа я ва яз амуькъни ийида. Заз гъайифдалди лугъуз къанзава хъи, чи обществода вири хъсанзава, четин гзаф месэляри ава, государство а месэляяр гъялун патал вири серенжемар къабулиз алахънава.

Гъар са хизандин, аялрин сагъсаламатвал хуьн государстводин гуьзчивилик жеда".

Ахпа ада В.В.Путинан патай вахар тир Раисатазни Заирадиз гуьрчег перемар, туфляяр, гъвечи стха Юсуфаз къугъвадай машин, костюм ва къвачин къапар, вири хизандиз вад телефон ва Цийи йисан савкъатар пшкешна.

Анал малум хъайивал, диде-бубадиз чпин аялди Россиядин Президентдиз чар хъенвайдакай хабарни авачир. Абуру РФ-дин Президентдиз, Дагъустандин ва райондин къиле авай ксариз чпиз фикир гунай лап риклин сидкъидай сагърай лагъана ва чпин уьмуьрда им гъичрикелай алат тийидай вакъиа яз амуькъдайди къейдна.

Анал рахай М. Мегъамедагъаева гъвечи аялдин тлалабун къилиз акъудай РФ-дин Президентдиз вири хуьруьн жемятдин патай сагърай лагъана.

алуькъдай перемар авачирди, диде-ди къвалах тийизвайди ва, чпин буба набут хъуниз килигна, къачудай мумкинвал авачирди къхенвай. Чарче ада Президентдивай вичизни вичин вахаз перемар, гъвечи стхадиз ширинлухар, дидедиз лагъайтла, чпин шиклар ядайвал телефон къачун тлалабнавай.

Вад касдикай ибарат Керимхановрин хизан муш гъалара къабулуниз талуькъ мярекатда Агълабрин хуьруьн администрациядин къил Марат Мегъамедагъаевани иштиракна.

Администрацияда ширинлухарни чаяр эцигнавай суфрадихъ Я. Гъажиева Керимхановрин хизандиз РФ-

Югъ къейдна

ЧИ КОРР.

26-ЯНВАРДИЗ Дагъустандин технический университетдин таможенный крарин ва судебный экспертизадин факультетда шад гъалара Таможенникрин международный югъ къейдна.

И мярекатда ДГТУ-дин ректоратдин векилри, "Махачкъаладин гъуьлуьн ва алишверишдин порт" таможенный постунал шейэр ахтармишдай отделдин государственной таможенный къилин инспектор **М.ХАНМЕГЪАМЕДОВА**, "Тагиркент-Казмалар" МАПП-дин таможенный постуналин государственной таможенный къилин инспектор **М.РАЖАБОВА** ва хейлин студентри иштиракна.

Таможенникрин йикъаз талуькъарнавай мярекат таможенный крарин ва судебный экспертизадин факультетдин декан, профессор **Гъажимурад ХАЛИМБЕГОВА** ачухна. Ада куьрелди таможенный органри государстводиз гузвай хийирдикай, сергъятдилай зиянлу шейэр ахъай тавун патал тухузвай къвалахдикай лагъана.

Кватл хъанвайбурухъ элкъвена Мегъамед Ханмегъамедова ва Мегъамед Ражабова лагъайвал, чи уьлкведа гъар йисуз 26-январдиз таможенникрин югъ къейдзава. Чи календарра и йикъан гъакъиндай малуматар гъеле советрин девирда, 1983-йисуз гъатнай. Идал къведалди таможенный алакъайрин гъакъиндай Совет кардик квайди тир. Адан сад

лагъай сессия 1953-йисуз къиле фенай. 1994-йисуз Советдиз Виридуьньядин таможенный организация тлвар гана. Россиядин Федерация 1992-йисалай и организациядин барбар ихтиярар авай член я.

Алай вахтунда Виридуьньядин таможенный организациядик 180 государство акатзава. Абуру, сада-садахъ галаз амадагвилин, куьмекчивилин алакъаяр хуьз, государственной экономикадин итижар хуьн патал таможенный везифаяр къилиз акъудзава. Дуьньядин майданда гъар йисуз 800 агъзурдалай виниз таможенникри чпин пешекарвилину сувар къейдзава.

Дагъустандин таможеня кардик кваз 20 йисалай виниз алатзава. Ада сергъятдал вичиз талуькъ везифаяр законди истемешзавайвал къилиз акъудзава. Дагъустандин таможенникрихъ къунши государствояр тир Азербайжандин, Ирандин, Туркиядин, Къазахстандин таможенный

органрихъ галаз амадагвилин, санал къвалахунин рекъай еке тежриба хъанва. Абуру саки гъар йисуз дуствилин алакъаяр мягъкемардай жуьреба-жуьре мярекатарни, серенжемарни къиле тухузва.

Къейд авун лазим я хъи, Дагъустандин таможенный органар патал пешекарар гъазурзавай вуз технический университет я. Таможенный крарин ва правоведенидин кафедрадин заведующий, профессор Идрис Оружева лагъайвал, таможенный органри уьлкведин экономикадин итижар хуьн патал еке зегъмет члугвазва. И кардик ДГТУ-дин таможенный крарин ва судебный экспертизадин факультетдини вичин пай кутазава. Гъикл лагъайтла, таможенный органар патал дерин чирвилер авай пешекарар гъа и факультетда гъазурзава. Студентри таможенный органра тежрибадин къвалахар ийизва. Дипломар къачурла, хейлинбур и органриз къвалахални къабулзава.

Дербентдай хабарар

Цийи чкадал фаракъатна

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

21-январдиз Дербент шегъердин аскеррин сураара, къушунрин частунин территорияда археологиядин эгъуьнар ийидайла жагъай, 1-Петрдин девирдин Дербентдин гарнизондин Низовой корпусдин 228 аскердин мейитрин амуькъаяр кучук хъувун пак гъалара къиле фена.

Аскерар цийи чкадал кучук хъийидай мярекатда РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай погрануправленидин начальник, генерал-майор Игорь Шмоткина, РД-дин милли политикадин рекъай министрдин заместитель Арсен Магъмудова, Дербент шегъердин администрациядин къилин везифаяр тамамарзавай Мавсум Рагъимова, къуватдихъ галаз алакъалу къурулушунин руководителри, динрин, жегъилрин парламентдин, администрациядин векилри, чехи классра къелзавай аялри, кадетрин корпусдин тербиячийри ва аскерри иштиракна.

Митинг И. Шмоткина ачухна. - РД-дин руководстводи къуьн кутуналди чехи къвалах тухванва, - башламишна ада. - РАН-дин Дагъустандин илимдин центрадин археологри тухвай къвалахдин нетижата 1-Петрдин девирдин аскеррин хейлин артефактар жагъанва. Абуру Дербентдин тарих чируник ва къатлуник чехи пай кутуна. Гъуьрметлу дустар, - давамарна ада, - къе чун тарихдихъ галаз алакъада хъанва, чна адан са чин агал хъийизва. Инанмишвилелди лугъуз жеда, чи ата-бубайри чпин руьгъдин, гражданилин ва аскервилин буржи намуслувилелди къилиз акъудна, гуьгъуьнлай къвезвай несилрин аскерарни абуруз вафалу жеда ва лайихлудаказ чпин буржи къилиз акъудна.

Р.Жафарова вичин рахунра Россиядин аскервилин тарихда къенин югъ къетленди тирди къейдна: Дербент тарихда пограничный шегъер тир ва язни амазма. Россиядин къиблепатан сергъятра 300 йисан вилик къуллугъай аскеррин артефактар жагъурай археологиз, пограничникриз, абуру Россиядин аскеррин адетриз вафалу хъунай, сагърай лугъуз къанзава. Къенин мярекат ватанпересвиллинди я. Им школьникриз ва кадетрин корпусдин тербиячийриз хъсан ватанпересвиллин тарс я.

Митингдал рахай М.Рагъимова кватл хъанвайбурухъ элкъвена лагъана:

- Жуьреба-жуьре йисара Ватандиз къуллугъдайла чпин чанар къурбанд авур аскерар гзаф я. Къенин мярекат - им абуру пакдиз рикел хуьнин ва абуруз баркалла лугъунин лишан я. Малум тушир аскердин тлвар арадал хъун - чун паталди къетлен вакъиа я.

Мярекатдал гъакни А.Магъмудов, РД-дин Халкъдин Собранидин образованидин ва илимдин рекъай комитетдин председатель А.Мачаев, шегъердин военный комиссариатдин отделдин начальник А.Къулиев, РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин институтдин отделдин начальник М.Гъажиев, Дербентдин Покровский килисадин настоятель, протоиерей Н.Котельников рахана.

Протоиерей Николая кучудзавай аскеррихъ жаназа авуна куьтгъайдалай гуьгъуьниз саркофагар чехи стхавилин суруз авудна, къарасдин хаш эцигна. Са декъикада кисна акъваздайла гуьгъуьниз аскерри яракърай залп гана. Ахпа вирида стхавилин сурал цуькверин клунчлар эцигна.

Заседание хъана

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

24-январдиз Дербент шегъердин администрацияда РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибован регъбервилик кваз Россиядин къадим шегъердин 2000 йисан юбилейдин сувариз гъазурвилер акунин рекъай рабочий дестедин заседание хъана.

Веревирдрин сергъятра аваз РД-дин Гъукуматдин вице-премьер Раудин Юсуфован, СКФО-да РД-дин Президентдин ихтибарлу векилдин куьмекчи Алексей Семенован, республикадин куьтгурадин министр Зарема Бутаевадин, алакъайрин ва телекоммуникацийрин министр Сефер Алиеван, печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиеван, образованидин ва илимдин министр Шагъабас Шагъован, эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министр Муса Мусаеван, республикадин гражданский оборонадин, къетлен гъаларин, тебиатдин бедбахтвилерин завалар алудунин крарин рекъай министр Нариман Къазимегъамедован иштираквал аваз 2014-йисуз шегъердин администрациядин векилри тухвай къвалахрин нетижаяр къуна, 2015-йисуз авун лазим тир месэляяр тайинарна.

Дербентдиз мугъманвиле

Гъяд юкъуз Дербентдиз РФ-дин жегъилрин крарин рекъай Федеральный агентстводин жегъилрин международный центрдин директор Алексей Любцов ва адан советник Александр Почкин мугъман хъана.

Нарын-къаладин имаратриз ва и муькъвара Дербентда ачухай дуьньядин куьтгурадин ва динрин тарихдин музейдиз тамашай А.Любцова вичиз авур гуьрметрай сагърай лагъана.

"МАРВАР" чаз мугьманвиле

Сифте гаф

Гьар са халкъдин эдебдин кIвенкIе вичин чIалан сагьибар ава. Вилик фин патал эдеби межлисин роль иллаки пара я.

1959-йисуз КIлара а девирдин гьар са четинвиле рум гана, Забит Ризванов, Лезги Нямет, Ядуллагь Шейдаев, Иззет Шерифов хьтин кьегьал ксар кьиле аваз, "РикIин гаф" тIвар алай эдебиятдин кIватIал арадиз гьанай. Ам эдеби мектебдиз элкьведиди кьван чIехи хьанай. А мектеб акур, сифте камар кIватIалда вегьей а девирдин са шумуд жегьилди чи эдебиятда, журналистикада чпин чIехи гаф лагьана. Вуч хьсан тир, кIватIал амуькьнайтIа.

Са шумуд йисуз кьиле фейи межлис чIанай. Амма кхьизвай бур чаз амазма. А бур санал акун зи рикIин чIехи мурад тир. Бакуда акьатзавай чи культурадин "АЛАМ" тIвар алай журналди, вичин асул камарикай сад яз, журналдин са хел хьиз, "МАРВАР" тIвар алай эдебиятдин цийи кIватIал кардик куьтунна. Марвар Миграгьани Муьшкьурда булахдин, гьакIни цуькведиди тIвар я. Икьван гагьда Бакуда, КIлара, Хачмаза, Ахьегьа чи межлисар пара шер гьалара кьиле фена. Вучиз лагьайтIа, ам чи руьгьдин тIлалубун я. Адан жуьнал КIлара, Хачмаза, Кьепеледа, Сумаитда, Бакуда уьмуьрзавай кьелемзгьилияр кIватI жезва. Чна чи, гьакIни классикрин эсерар кIелзава. Са-садан кхьинрихь галаз таниши жезва, критика ийизва, гьарда вичин фикирар лугьзва. Хьсан чеинсар "АЛАМ"-диз акьудзава.

Хевши жедиди кар я, чав эдебиятдал рикI алай жегьиларни агатзава. Дагьустанда, Азербайжанда уьмуьрзавай жегьилрин са шумудан шиирар сифте яз "Вар ахьва жегьилриз" рубрикадик кваз журналдиз акьудна. Играм литературадал рикI алай бур, "Марвардин" вар, рикI виридаз ахьа я. Адан уьмуьр яргьиди, камар уьтквем бур, хилер бегьер гьидиди бур хьурай. Ам булах хьиз михь, цуьк хьиз иерди хьурай. Чи цуьрцайкай пунар чилин ирид кьатара, куклушар арида авай кьакьан тарар жедиди дахь, бегьерри дувьнядин поэзиядани гелелиг лугьуз тахьанвай гаф лугьудиди дахь, гьич тахьайтIа, вичин хьендик ял ядаиди жедиди дахь зун чIалахь я. Гьуьрметдалди ГУЪЛАЛИЙРИН ЭЙВАЗ, шаир-муаллим, "МАРВАР" кIватIалдин режьбер

"...Кузва зи кьен..."

(Магьсим Магьсимован шииррикай кьве гаф)

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Азербайжанда яшамаш жезвай лезгийрин арада яратмишдай бажарагь авай бур гзаф ава: шаирар, художикар, манидарар... Сергьят себеб яз, Дагьустанда авай лезги жемьатдихь галаз сих алакьаяр хуьдай мумкинвал авачIани, кьунши уьлкведа яшамаш жезвай чи ватангьилири, сад хьана, хайи чIал, милли адетар, культура хуьник, виликди тухуник лайихлу пай кутазава: газетар, журналар, ктабар чапдай акьудзава, культурадин хейлин мярекатар тешкилзава. И крарин кьиле акьвазнавай буркай гзаф бур чаз таниш ятIани, бязибур хьендик кумуькьзава. Ихьтин буркай сад лезги ва азербайжан чIаларал шиирар кьизвай шаир Магьсим МАГЬСИМОВ я. Ери-бине КIлар райондин КIуфунуба хуьряй тир адан кьелемдикай "Зи рикIин гьарай", "Хиялар" тIварар алай ктабар хьатнава. Шаирдин яратмишунар мукьвал-мукьвал "Самур" газетдиз, "Алам" журналдизни акьатзава. И макьалада чна адан шииратдиз гьеччи сиягьат ийизва.

М.Магьсимован яратмишунрин тематика гегьеншди я: адан шииратдин алемда мугьгьубатдикай, яшайишдикай, девирдикай, хайи ерийрикай... кхьенвай эсерар гьалтзава. Лезги эдебиятда и темайрай кхьин тавур шаир бажарагь авай, амма М.Магьсимован бажарагьдин устадвал ам я хьи, автордила ви-нидихь кьейднавай темаяр цийи рангаралди, образралди, фикирралди ачухариз алакьзава. Мисал яз, "Кесибриз" тIвар алай шиирда авторди XXI асирда кьара жемьатдин яшайишдин шартIарин муракабвал, девирдин бязи татугайвилер кьалурзава:

Кьубуйра яд, квалерани
амач гила газ, кесибар.
Чи гьал генан хьсанди тир
цининдалай шаз, кесибар...

И цIарара шаирди "цининдалай шаз" гафарин куьмекдалди кьве девирдин (Советрин ва алай девир) суьрет гузва. Ихьтин арза-ферзе кесибрихь элкьвена лугьунихь килдин себебар ава. Девир кьулухь хьфенани? Виридахь вири аваз аквадаиди тир. Бес гила?.. Алай девирдин гьакьикьат ахьтинди хьанва хьи, гьиле кьез квай кьуллугь авай бур дувьнядин вири лезетрикай дадмишзава, майишатдал ва я са маса кеспидал машгьул хьана кьил хуьзвай жемьат лагьайтIа, яшайишдин адетдин шартIарикайни магьрум хьанва. Шиирдин эхиримжи бендина авторди кесибриз ихьтин гьалара уьмуьр кечирмишдай бязи меслятар гузва:

Вуч лагьайтIан ава, килиг,
бул я гила базар, тукьвен,
Чилерни-квев гектарралди,
садав-тепе, садав-дуьзен,
Яшамшиз клан ятIа квез,
жагьурна са пул кьвер тIеквен,
Чалимшиш хьухь, гьа тIеквенда
куьнени кьил тваз, кесибар.
ТахьайтIани кьубуйра яд,
квалерани газ, кесибар.

"И рехь разивал гуз жериди ятIа?" - фикир арадал вегьезва шаирди.

Мадни М.Магьсимован яратмишунра сатирадин тах квай шиирар дувьшуьш жезва. Бязи эсерра авторди хизандин меслятар кьарагьарзава, эвленмиш хьанвай жегьилрин рафтарвилер ачухарзава. "Са танишдан шикаятдикай" шиирда мехьерар авуна са йис хьайидалай кьулухь сусан амалрикай, хесетрикай гьяз текьезвай итимдин наразивилер ганва:

ЯтIан вичин тIвар Гуьлчечен,
Вич таз хьтин хьухьвай беден,
ЦIай галачиз кузва зи кьен,
Акьваз адан гьал, я брат.

Сятералди гуьзгьуд вилик,
Акьвазда ам пая хьиз тик,
Лагьайлахьди мийир на икI,
Акьудзава кьал, я брат.

ГьанватIани за ам хуьряй,
Маса затIни кьведач гьилляй,
Жагьиди туш юкьуз кIвалляй,
Асул ява мал, я брат.

Автор ина неинки ява сусал, гьакI крар бажармишиз тежезвай итимдални хуьрезва...

"Им гьихьтин сив кьун хьана?" шиирни сатирадинди я. И эсерда М.Магьсимова эхиримжи вахтара кьвердавай артух жезвай тупIал фекьийрикай суьгьбетзава, авторди кьве чин алай инсандин шикIил чуьгуззава:

Чин тийиди капI-тIеат
Мусурманар чун хьана.
Рамазандин вацрани
Чи кIвалах тIуьн-хьун хьана,
Им гьихьтин сив кьун хьана?

Эвел тир вун кьумарбаз,
Ахла хьана папарбаз,
Гилани икI "сивер кьаз",
Фекьини чаз вун хьана,
Им гьихьтин сив кьун хьана?..

Гьакьикьатдани, М.Магьсимован шиирдин игит хьтин инсанар себеб яз гзаф бур мусурманрикай вижесуз ихтилар ийизва. "Тум кьа-цIай данади нехир кьацIурда" лугьудайвал, чеб мусурманар я лугьуз, эдебсуз, нагьакьан крар ийизвай бур диндал леке гьизва. Авторди "Им гьихьтин сив кьун хьана?" суалдалди ахьтин бур туьнбуьгьни ийизва, гьа са вахтунда фикир ийизни тазава.

Кьейд ийин хьи, М.Магьсимован яратмишунра литературный чIалан нормаяр, кьайдаяр чурзавай дувьшуьшар гьалтзава. Мисал яз "ятIан", "лагьайлахьди", "генан" ва маса гафар. Ихьтин нукьсанри, санлай кьачурла, эсердин идеядиз, сюжетдиз таьсирзавачIани, чIалан везинлувал, сересвал квадарзава. Гьелбетда, гьеччи са макьаладин сергьятра шаирдин яратмишунрин агалкьунрикайни кимивилерикай рахаз хьун мумкин туш. Са кар якьин я: Магьсим Магьсимов бажарагь авай, хьуси хатI авай шаир, лезги чIалан кьайгьуда авай ватанперес я.

Экв галай шаир

Мердали ЖАЛИЛОВ

Ийикьара чаз "Алам" журналдин ва "Марвар" кIватIалдин патай цийи савкьатар рекье тунвай. КIватIалдин иштиракчийрин шииррихь галаз санал "Марвардин" режьбер, шаир Эйваз ГУЪЛАЛИЙЕВАН цийи ктабни чав агакьна.

Гьар са цийи савкьатди шадардаиди хьиз, и ктабдини, маса авторин шииррини, кхьенвай гьар са келимадини чун шадарна. Чав Самур вацIун кьиблепатан Лезги чилин нев, гьава, сесер, гьиссер, цуьквер агакьна! Гуя и чилин юкьвай цацун симерин сергьят чуьгунвайди туш! Гуя рекьерал мад са кьадагьани аламач! Экуь ва кьулай я виринра!.. Ихьтин гьиссерик кваз за Эйвазан цийи ктаб ("Экв". Баку. "Араз"-

Шаирдин (ам икьван чIавалди акьатнавай "Цуьк аламаз хел хайи тар" - 2004, "Алахьдач зун шеле кIватIиз епинал..." - 2008 ктабрин автор я) цийи ктабда булахдин образди кьетIен чка кьунва. Булах-хуьруьн са пай ва адан тарихдин шагьид, булах - жегьилрин сирлу ким, булах - шаирдин гьиссерин мескен, булах - датIана уьмуьр сагьарзавай ва виликди еримшиз тазвай кьуват... ва икI мадни тирди ктаб кIелайла чир жезва. Эхирни, шаирди вич и булахдин гьава, сес, дава тирди субутзава:

Кьванцикай хьатна,
алахьиз кьведа,
Шаирдин гьиссерик
акахьиз кьведа,
Чилин шагьадамардай
авахьиз кьведа,
Накьвадин атир кваз,
дад гьаз и булах...
(24-чин)

Хайи накьв, кIвал, кьул, чIал, руьгь, дава... Ингье, санлай кьачурла, шаирдин руьгьдин экв гьинай кьезватIа. Им бес шииратдин гьакьикьвал субутзавай асул делил тушни!

Эйваз Гуьлалиев вичин хайи мукал, хуьрел, дагьларал, кламарал акьван ашукь я хьи, а мензераяр галачиз, белки, адан са шиирдални чан кьведачир.

Гьар атайла и булахдал
Хуьреда кьастар
Сифте шиир и дереда
Кхьенай, дустар...

(22-чин. "Негь жедач" шиирдай)
Кьакьанра кьубд авай,
Ценера - гатфар,
Накьвадин верцивал -
Шаирдин пайгар...

(30-чин. "Зи тIварцизевез" шиирдай)
"Накьвадин верцивал" - квез ихьтин гекьигун мус ван хьайиди я!
Гьа верцивал шиират тушни бес!..
Мад кIелзава:

И пел цIар я, а клан - аваз,
Гьиликай кьаз, чкадал таз...
Шиир кхьин лезет я аз,
Кьакьанрилай килигайла.

(37-чин. "Кьезил жедатIарарин кIвач" шиирдай).

Гила чун генани гьавурда акьазва: шаир Эйвазан экв хайи чилин гьар са нукьтIадал-цуькведални,

чигедални, гьатта кьайи кьванцелни ала! Анжах а экв аквадай, кьатIундай вилер, гьиссдай руьгь хьун герек я!

Ихьтин экуьвал ва эркулвал, адан шиирриз хьиз, ктабда гьатнавай "Ракун рикI" поэмадизни, "Экв" драмадизни, лирлийриз-манийризни хас я.

Эйваза вич чи халкъдин тарихдин чIехи ирсиниз вафалу тирдини гьиссзава:

Эминан гьал жуванди хьиз
кьатIана,
Забитан тIал даим рикIел хьана,
Няметан чIал хуьда за уф

тагана,
Гьалал сура, рикIин кьиле,
тIекв авай...

(85-чин. "Эйваз я зун" шиирдай)

Гьар гьи тереф кьачуртIани, "Марвардин" режьбер лезги шииратдин кьетIен векил тирди чирзава. Чна гьеле адан "Алахьдач зун шеле кIватIиз епинал..." ктаб кIелайла кхьенай: "Зун алемдиз лезги чIалал чир хьурай..." Ихьтин цIарар кIелай са касдини им халисан шаирди, яни чIал чидай ва чIалан кьадир авай касди кхьенвайди туш лугьудач..." ("ЛГ"-дин 2009-йисан 27-августдин нумра)

Гила акьатнавай цийи ктабди а фикир генани мягькемарнава. ЧIал ва чIалан девлетар паквилелди хуьн ва артмишун патал Эйваза туьхувайди гьакьикьи женг я! И кар адан "ЧIал я зи рикI", "Хайи чIала чил кьурай", "КIан хьун тIимил я", "ЧIал" тIвар алай пIирел ша" ва маса эсерар кIелайла генани ашкара жезва.

Куьрелди, чав лап хьсан эсерар яратмишзавай, вичин хатI авайди тестикьарнавай автордин ктаб агакьнава. Дугьри я, ам авторди вичин хуьруьн нугьат хьена кхьенва. Гьавилияй чи са бязи кIелдай бур ана гьалатIар авай хьиз жедат. Ваь, азиз бур! Автор вичин чIалаз вафалу я... Сагьрай вич! Мубаракрай...
Чипирдила Текидал* ви кам хьурай!

Гьар камунал лезги сусан
гам хьурай!
Лезги чIал я гам кьадимлу
нехишрин,
Табдил тахьуй вун дустарин
алхишрик...

*Чипир - автордин хайи хуьр. КIлар районда.
Теки - автордин халуьрин хуьр. Докьуз-пара районда

2014) кIелзава. КIелзава, тух жезвач... Мад са сеферда шаирдин гелера, камуна кам аваз, кьекьезва, адаз икьван алаш-булаш дувьняда кIелзавай бур гьейранардай экв-чIехи кьуват гьинай жагьизвайди ятIа лугьуз, суракьда гьатзава...

Жавабар Эйвазан ктабда авай. Адаз сифте гаф кхьенвай шаир руш Римма Гьажимурадовади кьейднава: "Адан (Эйвазан - М.Ж.) шиирин чIал кьезилди я, ам булах хьиз авахьзава, вичин гьар са шиирда дидед чIалан михьивал, иервал хуьз алахьнава. Ам кьилляй-кьилиз гьейранвал я..."

(3-чин)

"МАРВАР" чаз мугьманвиле

Вакъиф ГЪАЖИГЪАЕВ (Муьшкуръви) 1952-йисуз Баку шегьерда дидедиз хьана. Юкьван мектеб акьалтларай ада АПИ-да келна. Яхцур йис я В.Гъажиагъаева муаллимвиле кваллахиз. Жегьил чаварилай шишар кхъизвай ада кьве таб майдандиз гъанва: "Зи риклин талар" (2008), "Лезги поэзиядин антология" (2013). В.Гъажиагъаев "Алам" журналдин редколлегиядин, гъакни "Марвар" кваталдин член я. Автордин са шумуд шишар 2014-йисуз "Российский колокол" журналда чап хьанва.

ГЪАЖИМУРАДОВА Римма 1960-йисуз дидедиз хьана. Юкьван мектеб вичин хайиди тир Манкъулидхурь акьалтларна. Кхьинрик мектебда келзавай йисарилай экечлай Риммадин шишар "Кцлар", "Самур" газетра, "ЧиРагъ", "АЛАМ" журналла акъатна. "Самур" газетди чапдай акъудай "Акьатна шегьредиз" кваталдани адан шишар гъатнава, "Тухьумир, зи гъед" твар алай шишарин табдин автор я.

Шагьмардан АГЪАКИШИ-ЕВ, Сефиханан хва 1961-йисан 7-майдиз Хачмаз райондин Лечет хурь дидедиз хьана. Хурь юкьван мектеб, Бакуда Педагогикадин институтдин математикадин факультет акьалтларна, Хануба мектебдин директор яз кваллахзава.

Чалакай чал
Хабар гана заз дустуни:
Чалакай чал кхъизвай чал.
- Вуч кхьин за, гьикл кхьин за?
Икьрарна хьи, икьл кхьин за:
- Зи лезги чал, дегь чаварин
ни галай,
Зи лезги чал, тарих бубад ли алай,
Зи лезги чал, цийивилин
цуьк алай,
Зи лезги чал, мублагъвилин
чиг алай,
Зи лезги чал, вун Давдакъан
"Ишел" я,
Зи лезги чал, Саидахъ хьай а
хъел я!
Зи лезги чал, вун Забитан
незер я,
Зи лезги чал, вун Няметан эвер я!

Зи лезги чал, вун - чи халкъдин
къуват - гуж,
Зи лезги чал, вун - къарнийрин
цава луж,
Зи лезги чал пакаман ви лувар я,
Вун авай квал мехъерни мел,
сувар я!..
Шарвилид сувар
Чун ахварай авуддай,
Чав чи халкъар агуддай,
Рагъ цаварал акъуддай
Сувар я чаз -
Шарвилид сувар!
Намерд ксар галуддай,
Тифрикъ, шкъуьнт къакъуддай,
Риклин дердер алуддай
Сувар я чаз -
Шарвилид сувар!

Зерифа КЪАСУМОВА, Къасуман руш 1956-йисуз Кцлар райондин Стуррин хурь дидедиз хьана. Хурь юкьван мектеб акьалтларна, Дагъустанда госуниверситетдин филологиядин факультетда келна. Къуба райондин Къырмызы хурь муаллимвиле кваллахзава, азербайжан ва лезги чалларал шишар кхъизва. Зерифадин "Шушадин суза" твар алай са таб акъатнава. Адан эсерар Дагъустандин, Азербайжандин газетра, журналла чап хьанва.

Чун цаярин уьлкведай я...
Лезги Няметаз
Хьран кьене кудайди туш
чи фирчин,
Чун цаярин уьлкведай я, цаярин!
Къайибуруз ахъайдач рак,
гудач чин,
Чун цаярин уьлкведай я, цаярин!
Цай авачир халкъдин къула
цай кудай,
Яр-дустуниз чимивилин
пай гудай.
Душманариз, регим тийиз,
цай гудай,
Чун цаярин уьлкведай я, цаярин!
Гъил агъада авай элдин
гъил къадай,
Чи накъварал ярги авур
гъил хадай,
Хаин касдин рикл атлудай,
къил хадай,
Чун цаярин уьлкведай я, цаярин!
Агъузарар, вилин накъвар
пай гъимир,
Хуш манияр, авазар гъваш,
вай гъимир,
Чун саврухар такланбур я,
къай гъимир,
Чун цаярин уьлкведай я, цаярин!

Ямир вуна
Кларар ханва ви кларасдин гурарин,
Хкаждай къван чехи залан чантаяр.
Зун гъавурда авазва ви крарин,
Ямир вуна заз терсина рандаяр.
Гад, зул фена, ваз акурди
нуьклер я,
Къуьл пайдайла, хьанач ви твар
къадайди.
Кваллахдайла, квенквечияр
цуьквер я,
Вичелай цуд къат залан пар
къадайди.
Къуш я лугъуз сирнавзавай цавара,
Чагъарини чеб лекъерив
къада сад.
Кисунихъни хийир гала чкадал,
"Къиб рахадач, фида лугъуз
сивиз яд".
Къуьлер, мухар гатадайди
дингер я,
Ви къил гъикъван и дингера
кукварин?
Аквазвайди ваз чешнеяр, рангар я,
Сан низ чида зи гамунин квакварин?
Кларар ханва ви кларасдин гурарин,
Хкаждай къван чехи залан
чантаяр.
Зун гъавурда авазва ви крарин,
Ямир вуна заз терсина рандаяр.

Зи лезги чал
Нурарилай ал ракиннин
Вуна къуват къачунвани?
"Ви члав фенва..." лагъайтлани,
Жуван елкен ахъайна генг,
Заманайрин хурал вуна
Игитди хъиз тухузва женг!
Чи бицекрин мецел къвана,
Цийи къилляй цуькда вуна.
Гъар сесина, гъар гафуна
Чи Къаф сувун ни-ял гала,
Вучиз, лагъ, зи шиир скъал
Къевезва къакъан хиял галаз?
Зи дидед чал, къванцин ни квай!
А ви хурал ахварик квай
Ахъа жерла сирер, давар,
Акъазва лап дуьз рикелай!
Тапаррин мез галкизва гьикл,
Экъис жезва гъахъ руг алай!
Къул я чими чи гъар са хур,
Агата, дуст, хамир хатур,
Туш зи чалан гуьзгуь какур,
Дуьз рахада ана тарих:
Пелазг баде, алпан буба...
Чахъ суй ава ми хьи, ари.

АТАШОВ Тачир, Ибрагьман хва 1992-йисуз Кцлар райондин Гуьндюьзкеле хурь дидедиз хьана.
Ша, гуьзел яр
Гъатна чанда ашкъид ялав,
Экуь дуьнья хьанва чулав,
Эхиз жезвач, ша вун патав,
Ша, гуьзел яр, ша.

Цун дигедин цай галай чал!
Авач чидайд ви яш, ви члав...
Чи дагъларин куклушни рав
Ви яшдаван, низ чида, низ?
Заманади вичин сирер
Чуьнуьхариз, гагъни чуьриз...
Алатна фей агъзур йисар
Йиизва на такур къасар.
Чаларин вун хару, масан
Вах яни вун, диде яни?
Чалаз тахай килигайтла,
Дав жеда ви гуьгуьл, мани...

Бахтавар гад
Я бахтавар иер гад,
Атанва вун иер мад!
Йикъар я вун зар галай,
Булушка я гар галай.

Ахвар галай вил я вун,
Галатнавай гъил я вун.
Къайнар гуьне, пел я вун,
Емиш алай хел я вун.

Ви пенжеррин хур ахъа,
Ахъайнаваз генг яха.
Ви рак ахъа тайба-тай,
Шагъварар къевез гъар патай.

Чигъичигъдин цирцирар,
Рагъ - дидедин царцирар,
Хъар кутунван цавара?
Хъсан члав я авара!

Къекъуьгъ жуваз кланивал,
Хас я, гад, ваз къенивал!
Ви вилерин виливал,
Ви гуьгуьлдин миливал,

Туракъ йикъар кар я заз,
Къвачик бегъер галай свас,
Я бахтавар иер гад,
Атанва вун иер мад!

Экъечл, рагъ
Экъечл, Рагъ, эй цаварин шад
гуьзел,
Теменар це Чилиз яру плузаррив.
Къайнар хъуьквер эциг Чилин
гъар пелел,
Туьмер ая кланивилин къасариз.

Хару либас алукл хъия, ша,
гатфар,
Тебиатдал цийи нефес, чан
хкваш.
Чи гуьгуьлра куьклуьр хъия
шад гафар,
Чи цавариз чубарукрин ван
хкваш!

Ша, вун экв хъухъ зи вилерин
Цавун гъед хъиз, зи йиферин,
Иес хуьрай зи гъиссерин,
Ша, гуьзел яр, ша.

Бегъер я вун Лезги чилин
Чирагъ хуьрай вун зи кваллин.
Ви гъар са гаф я заз ширин
Ша, гуьзел яр, ша.

Зун шаир яз чир хуьрай
Лезги лагъай твар алаз,
Къуьнел залан пар алаз,
Чарчел шуклуь цар алаз,
Зун лезги яз чир хуьрай.

Рикле халкъдин тал аваз,
Хиялра са къал аваз,
Мецел лезги чал алаз,
Зун шаир яз чир хуьрай.

Шаирдиз клан я шадвал,
Риклин талар хуьй яргъал,
Чи суварин лап куклвал
Къегъал лекъ хъиз чир
хуьрай!

Марвар булах
Авахъзава цин чкадал ялав, нур,
Зулун пешер шадвилелди юзазва.
Чан хтана бахтавар я Алам-сур,
Марварда къе шиир, мани чразва!

Килиг садра, цавай физвай
лиферни,
Са геренда чаз килигиз, элкъевезва,
Чклана къе марфар галай циферни,
Чи къакъанра Марвардин нур
къекъевезва!

Цуьк хъуьуна багъда авай тарари,
Нуькл рахазва цуькверивди,
чал чирна.
Сефилвилев къил агъузна гарари,
Марвардин цу ракиннин нур
ифирна!

Къенивилин рекъериз за Марвардин
Цин сталар хтар-хтар алахда,
А рекъерай атир галай шагъвардин,
Хайи чилиз шиир, мани алахда!

Къуьзуь хъайлан рикле кланда
жегъилвал,
Туьхуьз тахъуй Алпандин цай
квалера!
Куь гуьгуьлдиз мугьман хъайла
сефилвал,
Марвардин экв гъаким хуьрай
риклера!

Яр ахварай аватна
Зи метлрал къил эцигна ксанвай,
Риклиз масан яр ахварай аватна.
Секин тушиз кланивилин цу канвай
Чандиз дарман - гар ахварай
аватна.

Гатфар я къе, зи уьмуьрда
гатфар я,
Пак мурадри цуьк авунвай
вахтар я,
Зи гъалдикай къушаризни хабар я,
Къизилгуьлдин тар ахварай аватна.

Къиз кланда ашкъидикай шишар,
Къакъуднава ярди фагъум,
фикрар,
Илгъам-пери кланивили ифиррай,
Зи къелемни чар ахварай аватна.

Зи метлелай цавуз эквер чклизва,
Къацу чуьлдиз иер цуьквер чклизва,
Нур акъатна, цава цифер чклизва,
Ярдин чинал зар ахварай аватна.

Чун дакланбур и дуьньяда аватла,
Чуру къастар чиркин чанда аматла,
Пехилбуруз чи цаварин а пата
Эй Шагьмардан, хар ахварай
аватна!

62 йисуз санал

ЧИ ХИЗАНАР

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

ИЙИСАН лишан тир Цегь иесидив фад вердиш жедай, инсанар гзаф кӀандай, гьа са вахтунда кстахвилер квай гьайван я. Са бязи астрологри 2015-йис инсанар патал саки вири жигьетрай кьулайди, хьсан крар галайди, инсанар чеб-чпив агуддайди жедалда.

Цегьрен йисан сифте йикъара зал, 25 йисуз чеб гьина яшамеш жезватӀа чин тийиз, ахкун тавунвай багьри ксар туьш хьхьана (абур цийи квалериз экьечӀнавай). Жувалай яшлур хьуниз килигна, зун абурал кьил чӀугваз, Цийи йисни тебрикиз фена.

Бубани диде птулдихь галаз

Зун акурвалди, Каминат халади, я чан бала, чун "Лезги газетдин" чӀехи амадагар я, гьа кӀ тирвилляй чна ви ва ви хва Арсенан макъалаярни кӀелзава, куьн сагь-саламат хьуни зи рикӀ шадарзава лугьуз, разивал кьалурзавай, гьа са вахтунда вучиз чи арайра атунар-хьфинар авач лугьуз, гьайифни чӀугвазвай.

Кьепирвиар тир **Жаруллагь Шихалиевич** ва Каминат **Гьажиевна АБДУЛЛАЕВА**, гьил-гьиле кьуна, квал-югь кутуна, уьмуьрдин четин хьутӀалрилай элячӀиз, уьмуьрдин рехь атӀуз яшамеш жез 2015-йисан 18-январдиз 62 йис тамам хьанва. Абуру пуд велед инсанпересар яз чӀехи авуна (са хва 45 йиса аваз рагьметдиз фена). Абур 8 хтулдини 7 птулди шадарзава.

Кьезилдиз кьарагьиз, вичиз лазим шей кьачуз алакьзавай Жаруллагь халудин анжах япариз ван кьезвач, аппаратдини адаз кьулайсузвал гузва, гьавилляй ам ишлемишзавач. Ада вичикай икӀ суьгьбетна.

- Зун 1928-йисуз Кьепиррин хуьре дидедиз хьана. Диде зи ирид йис, бубани 13 йис хьайила, рагьметдиз фена. А чӀавуз чӀехи стха Бакуда авай, зун квалеле текдиз амуькна. Сагьрай мукьва-кьилияр, сада са тике фу, мукьуьда вичелай алакьдай затӀматӀ гуз, зун чӀехи авуна. Хуьруьн мектебда кӀелна. Дафтар-ручка авачир. Зи гьиле карандашдин са кьатӀ авай, капан юкьвал тфу вегьез, гьадак кутаз, метӀел алай чарчел тарсар кьизвай. ЯтӀани 7-класс вири предметрай вадар аваз кутьягна.

Хуьруьн Советдин председател Энвера 1946-йисуз зун Дербентдиз раьун рекьерин училищедиз рекье туна. Яшар гзаф хьанва лагьана, аниз зун кьабулначир. Советди пулни гана, Дербентдиз агакьарун тапшурмишнавай кас, зун гьана туна, вич хуьруьз хьфена. Зав са кепекни пул гвачир. Дербентдай Кьепирдал кьван зун яхдиз, чидач шумуд югь хьанайтӀа, чуьлдай хьач, тамун яр-емиш нез, хуьруьз ах-гакьна.

Советди, яшар 2 йисан тӀимларна, документ туькӀуьрна, зун мад гьа училищедиз раьурна. Кьве йисуз кӀелна. Анаг акал-тӀарайла, паровозрин слесарь хьана. Ахпа анай зун Махачкьаладин локомотиврин деподиз практикадиз рекье туна, вахт хьайила, и деподин чӀехида зав

хьайиди я. Ада заз гьамиша вичин вафалувал кьалурна, кьени гьа кӀ я.

Югь-йиф талгьана чӀугур гьа-кьисагь зегьметди Жаруллагь халудиз локомотиврин деподин, раьун рекьерин руководителрин, юлдашрин патай чӀехи гьурмет, авторитет гьана. Адан шикил вири йисара деподин Гьурметдин доскада хьана. Ада советцанийрал докладар авуна, кьетӀен теклифар гана. Абур мярекатрин иштиракчийри разивилелди кьабулна ва кардикни кутуна. Жаруллагь Шихалиевичан зегьметдиз гьукуматдини чӀехи кьимет гана. Ам Ленинан ордендин (1970-йис), раьун рекьерин лайихлу работник, зегьметдин ветеран тӀварарни ва гзаф кьадар гьурметдин грамотайрин сагиб я.

1970-йисан майдиз сифте яз чи хизандикай телевиденидай "Пятилеткадин гьетер" тӀвар алай передача ганай. Колхоздин председател Чубан Кьагьриманов кьиле аваз чи хуьрляй чӀехи делегация (са машин ацӀай инсанар) атанвай. Абуру чаз багьишай бацӀидини сегьнеда чукурнарай. Квалени еке межлисар кьурмишна.

ИкӀ, 38 йисуз раьун рекьерал зегьмет чӀугур бажарагьлу работник Жаруллагь халу 1982-йисуз, набутвилдиз килигна (гьилиз тӀарвал хьана), пенсиядиз экьечӀна.

* * *

И вири йисара адахь галаз санал кам-камуна аваз физвай,

Муминат вичин хтулрихь галаз

арза кьиз туна, зун гьана амуькдаивал авуна.

Локомотиврин деподай тапшурмишай кар гьасятда кьилиз акьудиз алакьзавай жегьил Минводы шегьердиз крановщиквилдин чирвилер кьачуз раьурна. Кранрин тӀварар шумудра дегиш хьанатӀа (паровой, дизельный, козловой), гьакьван сеферра дирибаш гада чирвилер жажиз рекье туна: Минводриз, Георгиевскдиз, ахпа Ростовдиз.

- 1953-йисуз зун хуьре виридалайни иер рушарикай сад яз гьисабзавай ви халадал эвленмиш хьана. Рушан сагьибни ви рагьметлу халу Гьамдуллагь тир. Ам зи бахтунни гьайи вахт хьана, - давамарзавай вичин суьгьбет Жаруллагь халу. - Ваз авазва хь, ам захь гьикӀ гелкьезватӀа. Аферин зи кайванидиз, зи туьнт кьилих, амал-хесет эхна. Зун етим я лугьуз, гьатта хуьрляй ам закай хутахиз кӀанз атайбурни

хьсан ва пис крара шериквал ийизвай, кьулан чимивал, квалин мишывал хуьзвай адан уьмуьрдин юлдаш Каминат халадикайни кьве гаф:

Яшар 83 йисалай алатнавай Каминат халадин квалеле жегьил сусан утагьта хьтин мишывал, сиришта ава. Цийи йис мубарак ийиз атанвай мугьманрин вилик гьасятда якӀун пичекар, хьчадин афарар, дулма - вири галай-галайвал эцигнавай суфра ачухна. Гила, гьакьикьатдани, заз Жаруллагь халу туьнт, вичин гаф винел эцигдай кас тирди якьин хьана. ГьикӀ хь, ада, суфрадал эцигнавай затӀарин тӀварар эзбериз, кайванидивай туьнбуьгьдин тегьерда и шей гьанвани, а затӀ хкизвани лугьуз, хабарар кьазвай.

- Валлагь, чан халадин, и кас завай 62 йисуз пис - хьсандав, лугьур-талгьурдав вердишариз хьанач хь, хьанач. Эхирни жув адаз муьтӀуьгь хьана, - кьейдна

адан кайваниди. - Аллагьди заз гена сабур ва сагьламвал ганва. Гьа кӀ хьайила, зун адан амалрив вердиш хьанва.

Каминат халадини раьун рекьерин хилен идарайра 25 йисуз жуьреба-жуьре кваларар тамамарна. Жуьреба-жуьре миллетрин векилар, иллаки урусар гзаф авай коллективна намуслувилелди, баркалла алаз кваларна.

Гьелбетда, вири крар кӀандайвал, регьятдаказ кьиле фенач. Жаруллагь ярар-дустарал (жегьил тирла), рикӀ алай кас я. 1955-йисуз баракрай (вахтуналди тахтадикай эцигнавай), гайи квалени кьулайвал авачир. Квалелих галай мугьман, вахт-вахтунда фин лазим тир гьукуматдин квалар, аялар. Гьатта, тӀалабайлани, хайи дидедикайни са куьмек жегьанач. Зун Жаруллагьан мукьва-кьилийрилай гзаф рази я, - лугьузва Каминат халади. - Абуру заз гафуналди, кардалди куьмек гана. Эвленмиш хьайила, адаз вичин багьри са касни чизвачир. За хабарар кьаз, кьекьвена, физ-хквез, адан мукьвабур жегьурна, чеб-чпив агуд хьувуна.

Раьун рекьер чаз чи квалин рехь хьиз хьайиди я. Руш Муминатани, механический техникум куьтягна, хаммал рекье твадай ва вахчудай дистанционный машиндал, хва Насруллагьани, училище акалтарна, хейлин йисара пешекар рабочивиле кваларна.

Гьихтгин уьмуьр кечирмишнатӀани, кье вири ава, амма са бязи вахтара рикӀел фад алаатай девирар, жегьил йисарин крар хкведа. Чи несилдиз шумуд девир акуна! Репрессийрин, гьахьсузвилерин, залум дяведин, кашмекь ва маса четинвилер. Са гьевчи вахт хьана, инсанрин рикӀериз секинвал хквез. Мад "демократар" лугьудайбур пайда хьхьана. И девир лагьайтӀа, ингье дидейрал, дишегьлийрал иллаки зегьметар, рикӀерин тӀарвилер ацалтдайди хьана.

Чи ихтилатрихь яб акализ ацукьнавай Муминатавай ви диде-бубадикай вавай вуч лугьуз жеда лагьана хабар кьуна за.

- За зи диде-бубадал дамахва. Абуру чпин зегьметдалди гьурмет, са тике фу кьазанмишна. Чунни гьа кӀ вердишарна, неинки чи веледриз, гьа кӀ хтулризни, птулризни тербия гузва, хьсан-пис чирзава. Руш, международный гуманитарный технический академиядин учебный частунин проректор Эльмирадин диде зун ятӀани, ада вич чӀехи авурди баде я, хва Мурада вичикай итим авурди чӀехи буба яз гьисабзава. Кьуй мадни яргьги уьмуьрар, сагьламвал гурай чпиз, - жаваб гана ада.

И марифатлу, мугьманперес, ватанперес квалеле садрани заз хейлин яшар хьанвай абурун чина галатун, юргьунвал акунач, Жаруллагь халудин - анжах хуьруьнар, зарафатар.

Кьуй зи халадин квалеле шадвили, сагьламвили, берекатри агьавал авурай. Цегьрен йисуз, телевиденидиз чпиз савкьат яз гьайи бацӀини, жегьил вахтарни мукьвал-мукьвал рикӀел хкиз, хьвер артух хуьрай абурун квалеле. Хтулриз, птулриз ислегь, динж, хушбахтлу девирар, уьмуьрар хуьрай.

Камалегьлийрин фикирар

Гьазурайди - Ханум ГЬАЖИМУРАДОВА

Камаллу гафар ишлемишиз рахдай инсанрихь яб акализ хуш жеда. КьетӀен метлебдин маналу гафари, адет яз, рахунар гуьрчегарзава.

* * *

Гьар са инсан - им алем я, адахь галаз дуьньядиз акьатзава, адахь галаз рекьизва.

Генрих ГЕЙНЕ

РикӀелай алудмир: и фана дуьньяда ви сагьибвилик квай вири шейэр вун кьейи юкьуз масабурун хсусиятдиз элкьеведа. Анжах вун вуж ятӀа, гьам гьамиша ваз амуькда.

Генри ВАН ДАЙК

Гележег чпи авур чӀуру крарал пашманвалдай, бес кьадар намус, гьа кӀни вичин гьалатӀ туькӀуьр хьийидай кьуват авай инсанринди я.

Литтон БАЙРОН

Инсанят кьати гарук акатнавай гьуьлел алай гимидиз ухшар я. Рехь кьалурдай компас чӀур, гьуьлерин картаяр чир тежедайвал куьгьне, капитан гимидай гадар хьанва. Матросри нубат-нубатдалди адан кар давамарун лазим я. Гьа са вахтунда руль гьи патахь элкьуьрдатӀа, неинки экипаждин членрихь, гьа кӀни гьар са декьикьада гимидин айвандал артух жезвай пасажиррихьни галаз меслятна кӀанзава.

Уинстон ЧЕРЧИЛЛЬ

КӀАНИВИЛИКАЙ

КӀанивал шаиррин ем я. КӀанивал инсандин рикӀе авай сухван тӀал я.

КӀанивал галачир уьмуьр жедач. КӀанивал вичиз камаллуда икрамзавай затӀ я.

Эгер сада вичиз кӀанзавайдаз куьмек гайтӀа, ада гьич садрани, гьич са дуьшуйшдани вичи авур хьсанвал рикӀел хкидач.

КЬИСА

Мус хьанатӀа важиблу туш, им хьайи кар я. Рекье авай кас са хуьруьз акьатна ва ам ана яшамеш жез амуькна. Камаллу кас тир ам. Адаз инсанар, иллаки аялар гзаф кӀандай. Адан гьилер кьизилдинбур тир. Аялар кьугьвадай ахьтин шейэр туькӀуьрдай хь, ахьтинбур гьич са базардайни жагьидачир. Амма са кар чӀурузвай, ийизвай затӀар гзаф чӀулу, зерифбур тир. - Аялар гьикьван мукьаятдиз кьугьвайтӀани, абур гьасятда хазвай. Абур шехьдай, камаллуда цийи игрушкаяр хьийидай, мадни зерифбур, фад клус-klus жедайбур.

- Вуна вуч ийизва, багьа кас, гьихьтин затӀар багьишзава чи аялариз? Вун акьуплу кас я, чи аяларни ваз гзаф кӀанда, - лугьузва диде-бубайри устӀардиз. - Аялар гьикьван мукьаятдиз кьугьваз чалишмиш жезватӀани, савкьатар фад хазва. Абуру гьикьван накьвар авадарзава?!

Камаллу кас хуьррена:

- Вахт лап фад-фад катзава. Мукьварал куь хциз ва я рушаз маса касди вичин рикӀ багьишда. Лап зериф, назик затӀ! За фикирзава хь, зи гьиликай хкатнавай шейэри абуроз кьимет авачир а багьа багьиш игьтиятлувилелди хуьз чирда.

Дуьайралди жаваб гана

Дагъустандин мусурманри Пайгъамбардиз талукъарнавай карикатураяр пислемешина

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Алай йисан 7-январдиз Парижда са шумудра Мугъаммад Пайгъамбардиз талукъарнавай карикатураяр чап авур сатирадин "Шарли Эбдо" ("Charlie Hebdo") твар алай журналдин редакциядин къуллугъчийриз чеб мусурманар яз ги-сабзавай террористри гуьлле гайидакай чна виликдай хабар гана. Келзавайбурун рикел хкин, а чавуз 10 журналист ва 2 полицейский телефъхана. Журналдин 7-январдиз киле феи вакъиайрилай гуьгъуниз акъатай нубатдин нумрадин чинал мад Мугъаммад Пайгъамбардиз талукъарнавай карикатураяр чапна. И нумрадин тиражи 7 миллион экземплярдив агакнавай. Мусурманрин алемди французрин журналди киле тухузвай сиясат хушдиз къабулнавач. Цай авай къулаз мад кларасар хъивегъналди, "Шарли Эбдо" журналди виридуьньядин мусурманрин уьмет ажугъламина. Хейлин уьлквейра Мугъаммад Пайгъамбардиз талукъарнавай карикатурайри акси гьерекар киле фена. Га ихтин мярекат 23-январдиз Дагъларин уьлкведин меркездани тешкилна.

И юкъуз Махачкъаладин килин мисклинда 20 агъзурдав агакна мусурманар кватл хъана.

Мисклиндин къенепад сиве-сивди ацун себеб яз, хейлинбуру диндин дараматдин вилик квай майдандал чкаяр къуна. Мярекат РД-дин руководстводин теклифдалди тешкилнавай. Ана Дагъустандин Кыл Рамазан АБДУЛАТИПОВА, республикадин муфтий Агъмад-гъажи АБДУЛАЕВА, диндин алимри, шейхери, шегъерринни хуьрерин мисклинрин имамри иштиракна. Жумьядин кпунулай гуьгъуниз килин мисклиндин имам Мегъамедрасул СААДУЕВА ихтин гьерекар дуьньядин хейлин пипера киле физвайдакай ва абурун килин максад гуьлгула тун ваь, ислягъвилехъ эвер гун тирдакай лагъана:

"Пайгъамбарди вичин терефдардиз, юлдашриз ихтин гьерекар киле тухузвайбурулай къисас вахчун, абур жазаламишун къадагъа авунай. Гъар са гуьлгуладиз Аллагъдин Векилди сабурулувилелди, регъимлувилелди ва чехи гъурметдивди жаваб гудай. Исламдин алимри эвелни-эвел иви экъичунар пислемешина, га са вахтунда Мугъаммадаз талукъ карикатурайрин серенжемдин тереф хвейи Кеферпатад сиясатни меземмет авуна.

Карикатураяр пайда хъуни мусурманрин къадар гена артухарзава. Ихтин серенжемар киле тухузвайбурухъ ги хъитин ниятар аватлани, не-тижайри абур бейкефарда. И сефердани, садни шаклу жемир, га икл жеда. Къацлай серенжемдин куьмекдалди "Шарли Эбдо" журналди къазанмишнавай такъатри абуруз хийридилди гзаф зиян гуда", - кьейдна М. Саадуева.

Дагъустандин муфтийдин гафарай малум хъайивал, Францияда киле феи вакъиайрилай къулухъ дуьнья кве патал пай хъана: садбур Пайгъамбардин патал, муькуьбур - диндин ивиран русвагъзавайбурун. Киле физвай митингдин таъсиррик акатна, бязибуру мусурманар гзаф ажугълу, зарафатрин гъавурда акъан тийизвай инсанар я лагъана фикирни авун мумкин я.

Муфтийди чи Пайгъамбарни зарафатар ийиз кландай инсан тирди ва га са вахтунда ада сивяй акъудзавай гъар са гаф анжах гъахълудаказ лагъайди тескирзавай Къуръандин са аят келна.

"Зарафатардайла, масадан кефи хадай, адан руьгъдик кландай гафар лагъана кландач. Айгъамдайла, таб-гилледивай, фитнедивай, масадан твар къацурунивай кьерех хьун чарасуз я", - кьейдна Агъмад-гъажи Абдулаева.

Дагъустандин Кыл Рамазан Абдулатипова вичин рахунра Мугъаммадаз талукъ карикатурайри акси яз Дагъларин уьлкведа киле физвай мевлид вири мунафикъриз гузвай лайихлу жаваб тирдакай лагъана:

"Эгер са ни ятлани карикатураяр тек са чи Пайгъамбардиз акси яз чапнавайбуру я лагъана фикирзава, ам гъалатл жезва. Абур вири пайгъамбарриз аксибуру я. И жигъетдай диндал са акъван къал алач, чун яшамаш жезвай дуьньяда муьквал-муьквал эдебсузвал гъалиб жезва. Ихтин макъамда Мугъаммад Пайгъамбардин келимаяр рикел хкунихъ важибувал ава: "Эдебсузрихъай киче хуьхъ, чи кьилел кьезвай вири бедбахтивлер гъабуру гъизва".

Алай девирда сада-садаз кискис гузвай, рикле члуру ниятар аваз, къастуналди гуьлгула твазвай дуьшуьшар кьвердавай артух жезва. Укра-

нада киле физвай вакъиаярни рикле пис ниятар ва Россия къуватдай вегъедай фикирар аваз киле тухузвай гьерекар я. Пайгъамбардиз талукъ карикатурайрин килин макъсад виридуьньяда Исламдиз акси таблигъат тухуникай ибарат я. Абурун киле акъвазнавайбуруз чун - мусурманар террористарни къанлуяр яз къалуриз кланзава. Чна ийизвай дуьаяр ва Мугъаммад Пайгъамбардин тариф авун абуруз гузвай жаваб я. Га са вахтунда чна къатлани кланда, республикадин килин мисклиндин имам Мегъамедрасул Саадуева гъахълудаказ кьейд авурвал, бязи вахтара чна чун тухузвай тегъерни Исламдиз акси карикатура я. Мегер чун яшамаш жезвай хуьрерни шегъерар, подъездар, 20 тонндила артух палчух акъудай Октябрдин инкъилабдин тварунихъ галай къанал, школярни вузар авай гъал чаз ярашугъ карикатура тушни? Чна гъар сана низам-къайда хвена кланда. Экономикадинни промышленностдин рекъай ерилу хъунин жигъетдай чи республикади са йисан къене важиблу камар къачуна. Амма къазанмишнавай агалкъунрал сергъятламиш хъана виже кьведач. Чи Дагъустан чна арадал гъана кланда. Аллагъдихъ элкъвена ийизвай чи килин дуьа багъри Ватанда ислягъвални хатасузвал хъуниз талукъди я. Чна гъар са хуьре, гъар са майишадта къайда арадал хана, гадарнавай чилерин иесивал хъувуна кланда. Къуй чаз и рекъе Сад Аллагъдикай куьмек хъурай. За республикадиз текдиз ваь, вири халкъдихъ галаз регъбервал гузва", - кьейдна РД-дин Кыли.

Рикел хкин, Пайгъамбардиз талукъарнавай карикатураяр русвагъзавай митингар Ингушетияда, Чечен Республикадани киле фена. Грозный шегъерда "Чаз Мугъаммад кланзава" лишандик кваз тешкилар серенжемди миллиондив агакна мусурманар клватна. Митингдин иштиракчийри карикатураяр чапзавайбуру векидаказ пислемешина.

Сириядиз фейибурун къисметдикай Тегъуьндикай тербияди хуьда!

Гъаким КЪУРБАН

За "Лезги газетдин" алай йисан 22-январдин нумрадай Дагъви Шерифан "Девирдин лап еке тегъуьн" макъала келна. Ада заз дериндай таъсирна ва жуваз Сулейман-Стальский райондин Сардархуьре акур гъам-хажа-латдин ери-бине жагъури куьмекна.

Мухбирди кхъизва: "XX асирдин эхирда ва XXI асирдин эвелра дуьньядин тарихда гъеле тахъай хътин политикадин, миллетдин, диндин террор пайда хъанва. Къенин юкъуз ам виридалайни чехи, кар алай месэладиз элкъвена. Нейнки дуьньяда, кылдин хизанрани кваз террорди кыл хкажзава - веледри диде-бубаяр инкарзава, чпихъ галаз сад хътин крарал амаг тийизвайвилей раханни ийизвач, гъатта къастарзава. Эхъ, хуьрерани, шегъеррани..."

Январдин юкъвара зав туькьуьл хабар агакна: гуя зи клеви дуст Гъажикъурбанов Саидагъмед вичин кве хтул гададикай садлагъана магърум хъана. Зун чалахъ хъанач, ятлани га пакамахъ чкадал фена... Жумьяр алатна, инсанар чклана, иесидин кваллин вилик талукъ муьквал-къилияр ацукнамай. Жез-тежез, рагъметдин, башсагълугъдин гафар лагъана, жузуна: им вуч мусибат я, Саидагъмед стха, гъик хъайи, мус хъайи кар я?

- Сирияда... яна... Чехи хтулди Египетда келзавай, ана къал-макъал акъатайла, Туьркиядиз хтанвай... Анай кве хтулни, зи чехи хчин хвани рушан хва, Сириядиз фена, - гъавурда туна хажалатди агажарнавай чехи бубади. - Гъана... постунал алайбуру цавай, самолетдай яна лугъузава...

- Абур Сириядин дяведа авайди кез чизвайни? - жузуна за.
- Эхъ, чизвай... Чун абурухъ галаз Интернетдайни рахазвай...
- Бес абур хкиз хъаначирни?
- Ваь... Абуру чаз яб гузвани?
- Чи райондай Сириядин дяведа исятда 18 касди иштиракзава, - малумарна ацукнавайбурукай сада.
- Сирияда сагъ амайбуру къанни хкана кланда ман, - язух члугуна за.
- Анай элкъвена кхведай рехъ авайди туш, я халу, катзавайди гъасятда тергзавайди я, - лагъана са гъавурда авайда.

Сугъбетар яргъал фена... Анжах "Тегъуьндиз" дарман жагъанач. Жегъилар террордин режиз финихъ килин кве себеб ава: тлебин тербия тагун ва къазанжи кьведай кваллах тахъун. Алаш-булаш гъаларикай менфят къачуна, ният члуру инсанри кесиб, дугъри жегъилар долларин куьмекдалди чпиз муьтлугъарзава, ахпа клани патахъ элкъуьрзава: просвещенидиз, культурадиз ва илимдиз акси къарагъарзава, гиле яракъ вугузава.

Араб уьлквейра мусурман мектебар куьтягъна кхезвай бязи жегъилар халкъди фадлай инанмишвалзавай къайдайриз акси экъечизава. И карди абур чкадин дингълийриз такланарзава. Арадал мешребусз агъвалатар кьезва. Месела, Мегъарамдхуьруьн мисклин къун, Къулан Сталдал Культурадин кваллиз, мектебдиз ва гамарин фабрикадиз цай ягъун, Советское хуьруьн мектебдин директордиз къаст авун...

Аксивал, такланвал ва гъаразвал артух жезва. Цийи Макъарал мектебдин гъаятда мисклин эцигун - им са ни ятлани чиз-чиз жемиьтда аксивал къурмишун тушни? Япара азандин ван авай аялрин килиз тарс фидани? Цийи Гъепецегърин Культурадин кваллин гъаятда мисклин эцигун - им са нин ятлани саймазвал тушни? Ихтин гъалатлар ни ва мус туькхуьрда?

Хуьрера радиояр амач... Газетарни журналар вирибурувай кхъиз жезвач, я абур вахт-вахтунда виринрив ахагъни ийизвач, гъик хьи, гзаф хуьрера почтунин отделенияр амач. Махачкъалада лезги радиодин редакцияди кваллахзава, анжах адан гунугриз хуьре инсанриз яб гудай мумкинвал амач... Я садан рикелни 90-йисара, виридаз акваз-акваз, атлай, чуьнуьхай, хуси квалерин къаварик кутур шалманар жагъур хъувун, цийибур аклурун, радиодал чан хкун кьезвач.

Культурадин квалерилай ва библиотекайрилай гачал алатнава, анриз цийи ктабар техкъез къанни вад - къанни цуд йис я... Девлетлуьри хуьрера мисклинар эцигзава, амма мектебар - ваь. Чи несилар савадлу хъана кланзавач жал?!

Винидихъ гъанвай агъвалатар вилерикай карагиз, заз чкадин регъберривай хабар къаз кланзава: эй регъберар, куьн кез килигзава? Чун, чи несилар гъиниз физва? Мичли асирриз? Элкъвена луклар хъжедани?!

За тикрарзавай "тлеби тербия" гафар диндин къуллугъчийриз хуш тахъун мумкин я. Сад лагъайди, лугъун: Россия - светский гъукумат я, Конституцияда дин властдивай къакъуднава. Кьвед лагъайди, зун диндиз акси туш, дингълийриз гъуьрметзавай инсан я. За Советрин девирда, дин къадагъа ийизвай 1970-йисарилай башламишна, жуван тарихдин романа ("Ракъинин му", "Четин бахт", "Гъай тахъай гъарай", "Къилинж Къемер" ва мсб) алатай девирар, гъакъикъат хвена, къалурзава: фекийирин, эфендийрин ва сухтайрин къаматар гузва, абурун рахунрик дуьаяр, кпунин члалар кутазава.

Къе зун чи жегъилар члуру рекъе гъатуниз, абуру, террористар хъана, са тахсирни квачир инсанриз гужар авуниз, яд уьлквейра телефон хъуниз акси я. Гъак хъайила, за диде-бубайриз чпин балаяр дуьз рекъе туниз, абуруз тлеби тербия гуниз эверзава.

Тегъуьн атана, чи квалериз гъахъзава. Вучда? Чи несилар, хуьр-квал, чи жемиьт, инсафсуз тегъуьндикай хуьн мурад яз, чаз гужлу дарман - халкъдин адетрал ва илимдал бинелу дуьзгъун тербия герек я.

Зарлу тIварар Пешедиз вафалуди

Духтурдихъ катран вилер, рушан гьилер,
гьулягьдин акьул, асландин рикI хьана КIанда.

Авиценна Ибн Сина

Абдин КАМИЛОВ

РИКИ алай пешедин сагьиб хьунилай ва адай уьмуьрдин макьсад, руьгьдин таъминвал жагьунилай инсандиз еке бахт авач жеди. Хьагьай пешедай уьмуьрдин метлеб, бахт жагьанвайбурун жергедай яз, завай чи райондин центральный больницадин инфекционный отделенидин заведующий, духтур-инфекционист, Дагьустан Республикадин лайихлу духтур **САИДОВ Саид Незирметовичан** тIварни кьаз жеда. Гьелбетда, ихтин еке дережадихъ агажун патал адан уьмуьрдин ва зегьметдин рехъ регьятди хьанач. Вичин ери-бине Докьузпара райондин Миграгьрин хуьрйя тир адаз чи райондикай кьвед лагьай ватан, центральный больницадикайни кьвед лагьай "хайи кIвал" хьанва лагьайтIа, чун гьалатIа жедач.

Саид 1943-йисуз шаиралди машгур тир дагьлук Миграгьрин хуьре дидедай хьана. Диде кIвачел залазаваз, адан буба фронтдиз фенай, амма элкьвена хайи хуьруьз хтун кьисмет хьанач. Гьелбетда, буба кьилел алачир аялдал дяведилай гьуьгьунин залан йисара тIимил четинвилер гьалтIач. Амма абуруз жаванди, эркек хци хьиз, дурум гана, дидедин, чIехи вахарин куьмекни галаз, хизан кIвачел акьалдарна.

- Дяведилай гьуьгьунин йисарани каш-мекь себеб яз ва гьакIни жуьреба-жуьре начагьвилерикди хайи хуьре рекьизвай кванбуру акурла, за гьеле школада кIелзамаз ахтинбуруз куьмек гун патал духтур хьуникай фикирзавай, - суьгьбетзава Саид духтурди. - 1962-йисуз Миграгьа 10-класс кIелна куьтягьайла, зун Махачкьаладиз мединститутдик эке-чиз фена. Вири экзаменар вахканатIани, герек кьадар баллар бес хьанач. Зун Советрин Армиядин жергейриз фена. Ана 3 йисуз кьуллугь авуна хтайдалай гьуьгьуниз Астрахандин, ахпа Дагьустандин мединститутдик кIелиз экечиз алахьна, амма конкурсрай акьатнач. Эхирни зун, 4-сеферда экзаменар вахкайла, Дагьустандин мединститутдик акатна ва 1973-йисуз анин лечебный

факультет акьалтIарна. Сифте зун Калмыкиядиз рекье туна. Ана за 4 йисуз участковый терапевт яз кIвалахна. Бес кьадар пешекарар тахьун себеб яз, за ана сад-садавай яргьа авай кьишлахрал яшамиш жезвай 1300 кас агьалийриз терапевтвилин, акушервилин, травматологвилин, стоматологвилин рекьерайни кьуллугьна...

1977-йисан ноябрдиз Саид духтур Кьасумхуьруьн ЦРБ-диз хтана. Адан теклифдалди ина тади куьмекдин отделенини тешкилна.

1978-йисуз жегил духтур аялрин инфекцийрин начагьвилерин рекьей вичин пешекарвилин дережа кхажун патал Еревандиз 2 вацран курсариз фена. Анай хтайдалай кьуллугь ам сифте яз ина аялрин ивидин дамуник герек дарманар кутазни эгечIна.

1991-йисалай инихъ Саид Незирметовича ЦРБ-дин инфекционный отделенидин заведующийвилин жавабдар кьуллугь кьилиз акьудзава. Вичи кхягьай пешедиз ва Гиппократан кьинез кIевелай вафалу кас тир, йиф-югь талгьана, халкьдин сагьламливилин кьаравулда акьвазнавай, адаз неинки са чи, гьакI кьунши районрин агьалийрин патайни еке гьуьрмет ава.

Ада регьбервал гузвай отделенида 22 духтурди, юкьван медперсоналди ва техработникри кIвалахзава. Ана 25 касдиз кьаткидай чкаяр ава. Отделенида гьакIни фадлай инихъ ана авай старший медсестра Бакиханова Маисата, 10 кас дежурный медсестрайри ва гьечIли медперсоналди гьакьисагьвилелди кIвалахзава.

Саид духтурди кьейдзавайвал, ина гьар йисуз 500-дав агакьна начагьбуру чпин сагьламвал мягькемарзава, абур залан уьзуьррин кьармахрай акьудзава. Эхиримжи йисара ина садакай-садак акатдай азаррикди аялар кьиникьин душуйшар авач. Гьелбетда, и карда реанимационный отделенидин кIвалах дубъ тешкилуни еке роль кьуьгьвазва.

- Гьа са вахтунда, - лугьзува С.Н.Саидова, - чи отделенидиз капитальный ремонт чарасуз герек я. И кIвалах алай йисуз кьиле тухун чаз райондин ва гьакIни республи-

кадин талукь кьуллугьри хиве кьунва. Алай вахтунда чара авунвай пулуни такьатрин гьисабдай и кIвалах ЦРБ-дин тади куьмекдин отделенида ва поликлиникадин аялрин духтурдин кабинетар авай паюна кьиле тухузва. Чи отделение авай гьал райондин руководстводини фикирдиз кьачунва, инани ремонтрин кIвалахар хьсан еридивди кьилиз акьуддайдахъ чун умудлу я.

Гьилел кьезил, мецел ширин, вичин пешедин халис устад тир духтурдин кабинетдин ракIарихъ, мус фейитIани, гьечIли аялар гьай дидеяр, жуьреба-жуьре азаррик начагьбуру галаз аквада. Абур Саид духтурдин патавай чин ачух ва рази яз, хийирдин дуьаяр ийиз хьфиз жеда.

Алатай, райондин 85 йисан юбилейдин йис духтур-инфекционист Саид Незирметовичан уьмуьрда лишанлуди хьана. Медицинадин рекье кьазанмишнавай агалкьунрай ва гзаф йисарин намуслу зегьметдай адаз "Дагьустан Республикадин лайихлу духтур" лагьай Гьуьрметдин тIвар гана. И лайихлу тIвар адаз кIвалахдин юлдашир ва ам чидай вирибуру риклин сидкьидай мубараказва, адахъ сагь чан, яргьал уьмуьр хьун кланзава, адаз хийирдин дуьаяр ийизва.

Дамагь гьачир, умун кьилихрин инсан тир Саид духтурди вичиз ганвай лайихлу тIварарилани маса наградайрилай Куьредин агьалийрин патай вичиз авай гьуьрмет виридалайни еке кьимет яз гьисабзава.

И макьаладин кьиле эпиграф яз гьанвай кьадим девирдин медицинадин "шагь", зурба арифдар Авиценнади лагьай гафар Саид духтурдиз вири терефрихьай хас я лагьайтIа, чун гьалатIа жедач.

Бажарагь авай инсан вири патарихьай бажарагьлуди жеда лагьайвал, Саид Незирметович, азад вахт хьайила, крчарикай, кIарасдикай жуьреба-жуьре шейэр, гьакI чуньгьурарни гьазурунал машгур я. Абур ада вичин дустариз савкьатар яз багьишзава.

Тежрибалу духтур ва хьсан инсан хьиз, ам адалатлу чIехи хизандин кьилни я.

Гзаф йисара "Рычал-су" заводда бухгалтер яз кIвалахай ва алай вахтунда лайихлу пенсияда авай уьмуьрдин юлдаш Субетахъ галаз санал абуру 3 гадани 2 руш чIехи авуна, уьмуьрдин шегьредал акьудна. Вири веледрихъ кьилин образование, чпин хизанар ава.

ГьечIли гада Аслан бубади хьагьай рекьей фена: Саратовдин военно-медицинский институт акьалтIарай ада алай вахтунда Усугьчайдал участковый терапевт яз кIвалахзава. ЧIехи дидедихъни бубадихъ абурун умудар тир 14 хтулни ава.

Вичин гзаф йисарин намуслу зегьметдалди ва инсанвилин ерийралди чи ва гьакIни Кьибепатан Дагьустандин маса районрани лайихлу гьуьрмет, авторитет кьазанмишнавай Саид Незирметовичахъ чаз руьгьдин клубвал, хизандани бахт, берекат хьана кланзава. Ам хьтин инсанар гьар са хуьруьн дамагь ва агьалийрин сагьламливилин даяхар я.

"АЙБОЛИТ"

Чир хьун хьсан я

"Айболит" газетдай
гьазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Астмадин** азар авайла, 5-6 стакандавай елдин тарцин хилер куьлуь авуна, 3 литрдин катулдиз вегьена, яд илична, 5-6 декьикьада ргада. Ахпа, ам кьайила, са йикьан вахтунда ше-кердихъ ва я виртIедихъ галаз хьвада. Са гьафтедилай куьне регьят хьанвайди гьисса. Гьалима 6 вацра хьун лазим я.

• **Сухван** тIал секинарун ва куручIар мягькемарун патал, некьийрин пешер, зверобойдин хьач, серкIверин цуьквер (гьар сад хуьредин са тIурунавайди) вири сад-садак какадарна, 2 стакандавай ргавай яд илична, 40 декьикьада тада. Ахпа ам мукьвал-мукьвал туьтера экьуьрда. Сагьарунин вахт са варз я.

• **Ивидин** гемоглобин агьуз аватнавайла, 1-2 чичек ракьай яна, миже кхудна, адан са пай алоздин мижедин пуд паюник какадарда. Дарман холодильникда хуьда ва йикьа 2-3 сеферда фу недалди вилик хуьредин са тIурунавайди ишлемишда.

Рецепт лап регьятди ва квай шейэрни зарар авачирбуру я.

• **КIвачин** дабандал якIун цаз (кьармах) алайла, 10 йикьан вахтунда гьар нянихъ анал хьархьун пеш эцигайтIа, якIун цаз фад алатда.

• **КIвачер** дакIунвайла, кушдин (льняной) тум рганвай гьалима хьун хийирлу я. Ам икI гьазурда: чайдин кьуд тIурунавай кушдин тумунал са литр ял илична, 10-15 декьикьада ргана, катул чими чкада эцигна, са сятда тада. Гьалима куьз тавуртIани жеда. Дад хьсан хьун патал аниз лимондин ва я маса майвадин миже яда. Гьалима гьар кьве сятдилай йикьа 6-8 сеферда куьз-куьз стакандин кьатIа авайди хьвада. 2-3 гьафтедилай куьне не-тижа гьисса.

• **Агьургьан** акьатнавайла, са пачкада авай лаврдин пешерал 0,5 литр яд илична, 2-3 декьикьада ргуна, термосдиз цана тада. Ахпа ам куьзна ишлемишда: аялриз йикьа кьве сеферда 2-3 стIал, чIехибуруз 10-20 стIал йикьа пуд сеферда, фу нез 30 декьикьа амайла, гуда.

ЧIехи аялриз 10 стIал гайитIани жеда, амма кьадар гзафарун герек туш, гьикI лагьайтIа ам гзаф кьуватлу дарман я. И гьалима йикьа кьве сеферда аялрин хамунивай гуьцIайтIани жеда. Ихьтин процедурадилай гьуьгьуниз агьургьан пуд йикьалай алатда.

Лаврдин пешер аялдик квай дишегьлидиз ишлемишун кьадагьа я. Мадни ам базардай кьачудайла, лавровишнядихъ галаз какадарна виже кьведач, - ам гзаф зегьерлуди я.

• **Кьил** элкьвезвайла ва тIазвайла, япара сес гьатнавайла, чайдин са тIурунавай таза ва я кьурай мелиссадин хьчар чайникдиз вегьена, демда твада. Ахпа ам йикьа 2-3 сеферда хьвада. Мелиссади дамарар агаж хьун алудда ва нервияр секинарда.

• **РикIин** ва кьилин мефтIедин дамарриз хьархьу тарцин пешерин гьалима гзаф хийирлу я. Ам гьазурун патал хуьредин са тIурунавай кьурурна куьлуь авунвай пешерал 2 стакандавай ргавай яд илична, 2 сятда тада. Ахпа фу недалди вилик йикьа 2-3 сеферда хуьредин са тIурунавайди ишлемишда.

• **Гьарса** касди йикьа 2-3 литр яд хьун лазим я (чай, кофе ва маса хьвадай затIар ваь, иллаки яд). Алимрин фикирдалди, и кар кьиле тухун сагьлам уьмуьрдин диб я.

• **ПапIрус** чIугуни рикIин дамаррин, нефесдин органрин, жигеррин рақдин азаррик азарлу хьуни хаталувал артухарзава. Гзафбурувай папIрус гадариз жедач. Ахьтин инсанри рақдин азардик азарлу тахьун патал бета-каротин гзаф квай газарар, ширин истивутар, кьацу чичекар, петрушка, шпинат, цурун пешер, гьакIни хьипи рангунин майваар, месела, машмашар ишлемишун лазим я.

• **Подаградин** азардик ва купулрик жалгьяр тIазвайла, 3 г афнийрин кьурурнавай цуькверал ва я 10 г пешерал са стакандавай ргавай яд илична, 5 сятда агалнавай кьапуна тада. Ахпа ам са шумуд кьат жунадай куьзна, йикьа 5-6 сеферда хуьредин са тIурунавайди ишлемишда.

• **Вилел мухатIил** (ячмень) экьечIнавайла, календуладин 15-20 цуькведал са стакан ргавай яд илична, кIевирна, 40 декьикьада тада. Ахпа ам куьзна, вилиз компресс ийида.

• **Аптекадай маса** гузвай кушдин тум (льняное семя) регьвена, хуьрекриз вегьейтIа, давление агьуз-виниз жедач. ГьакIни хуьквадинни ратарин кIвалахни хьсан жеда. Амма тIуьн сагьламди хьун, зиянлу шейэрикай отказ авун лазим я.

• **Гзаф вахтара** яшар хьанвай инсанри, йифиз ксанвайла, хух ийида. Им, гьелбетда, кIвале ксанвай амайбуру бизар жедай кIвалах я. Хух ийидай инсанриз яд гзаф хьун меслят кьалурзава - нерин хилерай бедендавай гьар авахьда ва хух авун акьвазда.

• **Шабалтар** (конский каштан) иви кьери ийидай хьсан такьат я. 50 г шабалтарин чкалрал 0,5 л эрекь илична, 2 гьафтеда мичIи чкада эцигда. Ахпа ам куьзна, йикьа 2-3 сеферда фу недалди вилик са чайдин тIурунавайди 1/4 стакандавай чими цик хуькуьрна хьвада.

Мадни иви кьери хьун патал, мускатный клерецар хана, кофеомлкада регьвена, 100 г хвехверал 0,5 л эрекь илична, 2-3 гьафтеда тада. Ахпа ам куьзна, йикьа пуд сеферда фу нез 30 декьикьа амайла, 20-30 стIал чими циз яна хьвада.

ЧУБАРУКАР

Гьурметлу аялар! Чна куь фирдиз Хив райондин Цийи Фригьрин хуьруьн юкьван школадин эдебиятдин кружокдин иштиракчийрин яратмишунар гьизва. Хайи Чаланни литературадин кружокдиз регьбервал гузвайди муаллим ва шаир Абдул АШУРАГЪАЕВ я.

Мегьамед АШУРАГЪАЕВ,
5 "а" класс

* * *

Аяз Буба, Аяз Буба,
Ша ман жибер галаз, буба.
Къаяр кландач япар атлур,
Нерин квенквяй къацлар атлур,
Кланзавач чаз маса пишкеш,
Ви жив я чаз шадвални хвеш.

Валида МУРСАЛОВА,
9 "а" класс

* * *

Аяз Буба, цалцлмар
Иймир акл рекьер на.
Жедачни зун татабар
Школадиз фидайла,
Булахдилай дидедиз
Кварцеваз яд гьидайла?

Селимат АШУРАГЪАЕВА,
6-класс

Зи шикил

Члугунва за ихьтин шикил: ингье зун
Къуьне кварни аваз физва живедай.
Яргьи кифни авахьнава къуьнелай,
Майдан хьиз, зи къулухъ галай
гьунедай.

Зи патав гваз кицни къевезва.
Къалин тир
Герен-герен ам живедикай чна къур.
Ара гуз ам, акъвазиз лап рикливай,
Тарце авай нуькгрехъ галаз
"киклизва".

Къазимегьамед ГЪАЖИМЕГЪАМЕДОВ, 8-класс

Муркладин чил веъена цел,
Ацукьна вил алаз буба.
- Гьеле буш туш
къаярин цел, -
Башламышна рахаз буба.
Акъатнавай ам чи варцел
Курквач рушни галаз буба,
Хтана зи тадиз риклел:
Тир а мугьман.

Фатима КЕРИМОВА,
7 "б" класс

Имуча-муча,
Лацу чуру алайди,
Рацлмар-лацу,
Лацу кавал галайди,
Къадамар-лацу.
Лацу яргъан экляда,
Лацу шиир хьиз.
Вуж аквада гьевеслу,
Лацу шаир хьиз?

Чин гъазурайди - Ж.ГЪАСАНОВА

Рамиль БАБАЕВ, Велижан ХИДИРОВ, 7 "а" класс

Хьуьтлуьн дуьшуьш

(ГЪИКАЯ)

Белки, зи члалахъ ван хъайибур
жедач жеди. Амма им зи къилел
атай, жуваз акур кар я.

Цийи йис алуькдалди цлувад-
къад юг амайтлани, чаз муаллим-
ди хьуьтлуьн са дуьшуьшдикай
хьин меслят къалурна. Садлагъа-
на зи риклел шаз са къанлуди авур
гъа вичелайни инсафсуз кардикай
хьин атана. Им къвед - пуд йис
идалай вилик хъанвай кар ятлани,
адан къац-хер неинки риклел, бей-
нидал квазни алама. "Хъсанвални
писвал риклелай алатдач", - лугъ-
дай бубайрин мисал гъахълуди я
къван.

Хьуьтлуьн каникулрин са юкьуз
зун бубадихъ галаз нубатдай хипе-
рив фенвай. Югъ са акъван чин
ачухди тушир. Жив къвазвачиртлани,
тек-тек аватзавай цвереклар
къайи гарал къугъвазвай. Югъ ме-
къиди тирвилляй бубади цлай хъу-
вунвай. Адал алай мегъуьн кланчлу-
на нисинрихъ хьиз ялав гъатнавай.
Адан патав чими ийиз акъвазнавай
зун, са вил хипериз ягъиз, уях тир.

Хипери, санал алклана, къурай
векъ-къал незвай. И арада къулухъ
галай валарай шенплидин хьтин зар-
ул сесер къевезвай. А сесери зун
чпел желбна. Абуьрни, дугъридан-
ни, шенплидин ванер тир. Мумкин
тир абуьруз гишинвили ва я мекъи-
вили тади гузвай. Гъавилляй абуьру,
чеб къутармишунуки умуд кутуна,
минетни ийизвай жеди.

Закай аян хъанатлани, кац кат-
нач. Ам валан пуна, балайрал па-
цар веъена, ацукьнавай. Мекъиви-
лляй шенплияр кацин бедендал ал-
кланвай. Кац кат тавун патал за яр-

гъалай пси-пси лагъана. Кац кат-
нач. И кар акурла, зун адаз мукъва
хъана, жибинда авай факай са клус
яргъалай хьиз веъена. Шарагарни
туна кац сифте фал атана, ахпа зи
патав агатна ва къвачеривай гуьцл
жез, тум тик къуна, мяудин ванер
акъудна. Кац къвалинди, инсандив
вердишди тирди и карди лугъузвай.
Шенплиярни галаз чими къулавай
гъана, иеси лугъудай къанлуди ам
гъа вич хьтин руьгьсуз къаял гадар-
навай.

За и кардикай бубадиз хабар
гана. Ада заз абуьр тадиз къвализ
хутахун меслят къалурна. Рикл
гъайифди, язухди цлуьрузавай зун
тадиз валаз гъахъна. Ана авай къуд
шенплидикай са къватл хъанвай. Зун
акурла, къватл чклана. Са-къве гъа-
те къван хъанвай къве шенпли са
къерех хъана акъвазна. За тадиз
абуьр къуна, чими хурук кутуна. Мукъ-
куьбуьрни вахчуз клан хъайи заз аку-
на хьи, абуьр нефесни амачиз чи-
лел алкланва. Зи туьтуьна шел
аклана.

"Яраб икъван инсафсуз ахмакъ
инсанарни ава жал дуьньяда?" -
суал гана за жува-жуваз.

Шенплиярни кац къулайдаказ
хьуьтляй акъатна. Шенплияр за, чехи
хъайила, къуншиьриз багъишна.
Кац чи къвале гилани яшамиз жез-
ва. Лап гъа махунуки квайди хьиз.
Ара-ара абуьр чеб-чпел дуьшуьш-
ни жезва. Дидеди абуьруз тавазвил-
лерни ийизва. Са гафуналди, бахт-
лу уьмуьр куьчуьрмишзава. Белки,
чеб гадарай инсафсуздаз къар-
гъиш ийизвайди хьиз, зазни абуьру
алхишарни ийизва жеди.

Фатима Керимова, 7 "б" класс

Тамун оркестр

Хьуьтлуьз там суьгьурлу жеда. Чил, тарар, кул-кусар - вири некледик
кутуна хкудайбур хьиз аквада. Фикир тагайтла, тама секин я, амма ана
уьмуьр ргъазвайди адаз гуьзчивилелди яб гайила чир жеда. Ингье клекледи,
къурай таран тан гатаз, вичиз ем жагъурзава. Халис далдамчи я. Патав
гвай тарцйи нуькгре вичин баяддал илигнава. Ам заз чуьнгуьр гвай устад
хьиз аквазва. И арада закай аян хъайи кихрени керекулди чпин ванерни
акъудна. А ванер са квелди ятлани кемендин сесериз ухшар тир. Зи къвачин
кланик ванзавай живедин аваз заз члагъандин мани хьиз жезвай. Садлагъа-
на зи къилиз абуьр санал къватлун атана. Къватлайла, заз акуна хьи, къуша-
рин оркестр инсанрин оркестрдилай авазлуни я, суьгьурлуни.

Мурал ГЪАЖИМЕГЪАМЕДОВ,
7 "б" класс

Заз къуьд вучиз кланда

Аламатдин вахт я къуьд. Адан твар
къурла чун, аялар, сабуьр хуьз тежез же-
да. Суьгьур зав гвайтла, гатузни за
гъафтедин са югъ хьуьтлуьнди ийидай.
Вучиз лагъайтла, адав жив гва. Жив ву-
чиз клан я чаз? Ам авахъдай майданар,
сада-садал ахъайдай хьуьтуьл къватлар,
махарик квай хьтин живедин нинияр,
гъар камунин къилиз къвачин кланик ада
язавай мани я. Зун а манидал ашукъни
я. Ам хьуьтлуьн билбилдин сес хьиз я
заз. Са живеди яда ахьтин мани. Са жи-
ведив гва гуьзел нехишрин сирерни.
Жив къвадайлани заз чилел лацу ли-
фер ацукъзавай хьиз жеда. Ислягъвил-
лин лишан тир лифер. Ислягъвални
дуьньядин хъвер я, бахт, абуьр я.

Фарида КЪАЙИБХАНОВА,
7 "а" класс

Кланда нинияр

Зун, нинидив къугъваз, чими
къвалева,
Адаз лугъур манияр зи риклева.
Гъаятдани ава нини живедин,
Тимил къван зи гъиле авай
жуьредин.
Гъадазни за яда
макъам-манияр.
Пара кланда заз гъар жуьре
нинияр.

Къуьд атайла

Къведа тер-тер къуьд чи патав	А нехишар, жив яз, шумуд къат
аял хьиз,	жеда,
Яваш-яваш риклиз ягъай хиял хьиз,	Къатарални чун, аялар, къватл жеда.
Багъламаяр, яргъанар гваз	Кутаз тикра яргъи майдан
живедин	цалцлмдиз,
Рангар алай гимишдинни	Къирав ягъиз клаклмдизни
къеледин.	рацлмдиз.

Дамахлу жез цверекл аршда	Зи гъвечи вах пенжердай заз
къекъведа,	килигда,
Гарал къугъваз, авайди хьиз	Гагъ пенжердин гуьзгуьдал гьил
луьткведа.	эцигда.
Тади квачиз ахпа къведа чилерал,	Чир жеда заз адаз къугъваз кланиди,
Сигъал члугъваз дуьзенрални	Риклел хквез жувни гъа-гъакл
синерал.	хъайиди.

Хазбулат МАМЕДОВ, 7 "б" класс

Сефилдиз тадач

Къуьд атанва, тарар-тамар ксанва,	Сефилвал гьикл ягъуй лацу
Чуьлда веъ-къал тамамдаказ	къелейриз
къуранва.	Фейила чун, аялар, а гуьнейриз,
Четин хъанва малдиз йикъар	Ниниярни "Къватли-къватлар"
акъудиз,	хъайила,
Севни къуьгуьур ахварикай хкудиз.	Майданризни шуьше-ранда
	гайила?

Белки, сефил хъанва дагъни тепеяр,	Майданрални йифиз тада
Аквазвай чаз хъана лацу къелеяр.	къаравул -
Женжел къаюв чими гурмагъ	Кул гвай нини, живедикай чна къур.
рахазва,	Пака мадни а клунтариз хъфида,
Абуьр акваз хьуьтлуьн цигни	Темягъ амаз майдандани нинида.
даккъвазва.	

Имуча - мучаяр

Жанна ЮЗБЕГОВА, 7-класс

Гъевечлибур я
Чархар хьтин нехишдин,
Рангар алай
Багъа-багъа гимишдин.

(къэвэцц)

Вич секинди,
Умунди яз аквада,
Амма къвачик
Къал къачуна рахада.

(виж)

Ангелина ГЪАБИБУЛЛАЕВА,
9 "а" класс

Гагъ пар жеда,
Гагъ мурк къат-къат,
Гагъ элкъведа
Живедиз мад.

(гъ)

Агаж жеда къуьнер адак,
Чил жеда са нефесдал.
Гъевечли клмар инсафсуздиз
Твада мурклад къефесда.

(гъчл)

Эмиля ХИДИРОВА,
9 "а" класс

Ам яргъан я чилерин,
Тамарин кавал.
Гагъ жуьгунрихъ, цларихъ
Жедай са маргъал

(виж)

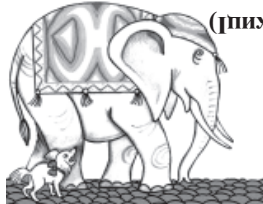
Безетмиш я нехишдив,
Туштлани заргар.
Къушни лугъуз жеч адаз,
Лув гуда пайгар.

(къэвэцц)

Мегьамед АШУРАГЪАЕВ,
5 "а" класс

Гъи гъайванди чилелай затл
Вичин нерив къачузва?
Гъи гъайванди течир касдиз
"Амп-амп -къвемир" лугъузва?

(гъик ва глф)

Хъсан нетижаяр гваз

КЪУРШАХАР КЪУН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И йикъара Красноярскда азадказ кършахар къунай ва дишегълийри кършахар къунай алукунавай йисуз кьиле тухвай кесерлу сад лагъай турнир акъалтина. ИкI, XXVI сеферда тешкилнавай Голден сериядин Гран При "Иван Ярыгин", международный турнирда дуьньядин 18 уьлкведай, гъа гьисабдай яз США-дай, Япониядай, Белоруссиядай, Къзахстандай, Ирандай, Монголиядай, Туьркиядай, Канададай тир 250-дав агакна спортсменри тамам пуд юктуз гьасиррал чпин устадвал кьалурна.

Россиядин хкъанавай командади официальный тушир зачетда, санлай кьачурла, 35 медаль къазанмишуналди (абурукай кьизилдинбур - 11, гимншдинбур - 8, буьруьнждинбурни - 16) алай йисузни 1-чка къуна. ИкI, заланвилин 8 категорияди кай 7 категориядай кьизилдин медалар Россиядин хкъанавай командадин спортсменри къазанмишна. И гъалибвилек чи республикадин спортсменрин еке пайни ква.

Даурен Куругълиев гьасиррал

МАДНИ СА АЛАВА: цинин турнирда иштиракдай Дагъустандин хкъанавай командадик республикадин виридалайни виклегъбур яз гьисабзавай "азадбур" квачир. ИкI, Абдусалам Гьадисова ва Абдулрашид Садулаева и турнирда иштирак тавун, ял ягъун кьетнавай, Бекхан Гойгереев начагъ, Мегьамед Кърбаналиев ва Шихсаид Жалилов ва тирвилер хъанвай.

Чна виликамаз хабар гайивал, международный турнирда Дагъустандин 30 спортсменди ибарат тир хкъанавай команда алаатай йисуз хьиз, цини и турнирда виридалайни екедини тир, хъсан нетижаярни къазанмишиз алакьна. Къейд авун лазим я хь, Дагъустандин хкъанавай командади 8 медаль (абурукай кьизилдинбур - 3, гимншдинбур - 2, буьруьнждинбурни - 3) къазанмишна. Кьизилдин сад лагъай медаль чи командадин "киседиз" **Агьмед ГЪАЖИМЕ-ГЪАМЕДОВА** гъана. 74 кг-дин заланвал авайбурун арада адаз Америкадай тир Эндру Хоу кумукьна. **РИКЕЛ ЖКИН:** алаатай йисуз и турнирда ада 2-чка къунай. Акъажунрин квед лагъай юктуз **Ильяс БЕКБУЛАТОВ** 65 кг-дал кьедалди заланвал авайбурун арада кьизилдин медалди лайихлу хъана, адаз америкави Брент Меткалф кумукьна. Красноярскдин турнирда ихътин агалкун дагъустанвиди кве йис идалай виликни къазанмишна. Кьизилдин пуд лагъай медаль **Мурадин КУШХОВА** къазанмишна. 125 кг-дал кьедалди заланвал авайбурун арада кьиле феи кьизгъин бягъсера адаз Осетиядай тир Алан Хугаев кумукьна. М.Кушхова и турнирда алаатай йисуз 3-чка къунай.

Катран мука кард жеда

Шадвилелди а кардилай хабар гуз кланзава хь, и турнирда ери-бине Хив райондин Цналдилай тир **Даурен КУРУГЪЛИЕВАНИ** вичин гъунарар кьалурна. Авайвал хиве кьуртIа, чаз и спортсмендилай, ам чи миллетдин векил тирдакай делитар, гъа жигъетдай яз ам Дагъустандин хкъанавай командадик кваз Красноярскдиз турнирди физвайдини, малум хъана са тIимил вахт тир. Гъаниз килигна, Гран При "Иван Ярыгин" - турнирдин нетижаяр чна вилив хуьзвай. ИкI, и акъажунра 86 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада кьиле феи бягъсера Д.Куругълиева 3-чка къуна.

Чаз чир хъайивал, Даурен Куругълиева неинки са Дагъустандин патай, гъакни алай вахтунда вичин устадвал хкажзавай ва чирвилер кьачузвай Чувашия Республикадин патайни спортдин акъажунра иштиракзава.

Икван чавалди Даурен Куругълиева международный ва Вироссиядин хейлин турнирра еке агалкунар къазанмишна. Ингъе са шумуд: 2011-йисуз азадказ кършахар къунай Хасавюртда кьиле феи СКФО-дин ва Россиядин жаванрин арада кIвенкIвечивал къазанмишун патал

АЛАВА КЪЕЙД. Даурен Куругълиев 1992-йисуз Хив райондин Цналдал диде-диз хъана. Гуьгъунлай хизан Дербентдиз куьч хъана, ина ада юкван школа акъалтарна, спортдин сифте сирерни чирна. Д.Куругълиева Ставрополда чирвилер ва вердишвилер кьачудай чавуз адан тренер Чувашиядай тир. Гуьгъунлай кьисметди чи ватангъли Чувашия Республикадиз акъудна, алай вахтунда ада И.Я.Яковлеван тIварунихъ галай ЧГПУ-дин физический культурадин факультетда клелзава. Ада Новочебоксарск шегъердин Олимпиададин резервдин училищеда тренерар тир Александр Лапшинан ва Ольга Смирновадин гъилик вичин устадвал хкажзава.

Гъелелиг чаз Даурен Куругълиевахъ галаз суьгъетдай мумкинвал хъанач, амма са бязи делитар чна жагъурнава. Малум хъайивал, Дауренан буба Халид Куругълиев (амни азадказ кършахар къунай спортдин мастер я) ва вад ими (Къзахстандин Алма-Ата шегъерда са ими азадказ кършахар къунай ДЮСШ-дин директор я) азадказ кършахар къунал машгъл я. Дауренан стха Арсен Санкт-Петербургда спортдин и жуьредал машгъл жезва.

Чи спортсменди къазанмишай мад са агалкун, уьмуьрда рикел аламукъдай ва кьияни рикел хкиз кланзава: алаатай йисан октябрдиз Буйнакский райондин Буглен хуьре (саки 200 спортсмендин иштираквал аваз) РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидован призар патал азадказ кършахар къунай кьиле феи Вироссиядин XI турнирда Даурен Куругълиевани иштиракна. 86 кг-дин заланвал авайбурун арада чи ватангъли 1-чкадиз лайихлу хъана. ИкI, кьизилдин медалдилай гъейри, адаз Nissan Almera маркадин машинни гана. Идалайни алаатайла, ада и турнирда спортдин международный класдин мастервиллин нормани тамамарна.

Лезги дувулар авай руш

Гран При "Иван Ярыгин" - турнирда, чна винидихъ къейднавайвал, дишегълийрини кършахар къуна чпин устадвал кьалурна. Чна Сочидин Олимпиададин чемпионка хъайи **Наталья Воробьева** **ВАДИКАЙ** - лезги дувулар авай рушакан - чирвал, адан агалкунрилай хабарар гун рикелай ракурзавач. ИкI, нубатдин турнирдин сад лагъай юктуз чпин алакунар кьалурайбурун ара-

Наталья Воробьева финалдин акъажунра

акъажунра 1-чкаяр къуна. 2012-йисуз Красноярскда Гран При "Иван Ярыгин" - турнирда 3-чкадиз лайихлу хъана. 2013-йисуз Чечнядин меркез Грозный шегъерда азадказ кършахар къунай Рамзан Къадирован Кубок патал кьиле феи акъажунра Д.Куругълиева 2-чка къуна, гъа и йисуз ам Пятигорскда СКФО-дин кIвенкIвечивал патал хъайи акъажунра 1-чкадиз лайихлу хъана. Россиядин Игит Н.Ф.Гаврилован призар патал Вироссиядин турнирдин кьве сеферда чемпионвиллин (2012 ва 2013-йисара) тIварарни къазанмишна ва икI мад. Аферин!

да Россиядин тарихда дишегълийри кършахар къунай Олимпиададин чемпионвиллин тIвар къазанмишнавай сад лагъай руш тир Натальяни авай. Санкт-Петербургда яшамш жезвай ва вичин устадвал хкажзавай ада 69 кг-дал кьедалди заланвал авайбурун арада кьизилдин медаль къазанмишна. Аферин! Къейд тавуна жедач, и турнирда еке устадвал ва виклегъвал кьалурай Наталья Воробьевадиз Монголиядай тир Насунбурмаа Очирбат кумукьна. Заланвиллин и категориядай россияви Ксения Буракова ва канадави Дороти Эте 3-чкайриз лайихлу хъана.

Гележег авай спортсмен

Райсудин НАБИЕВ

Виликрай КIварчагъ дере неинки "Коммуна" совхоздалди, ана намуслувилелди зегъмет чIугъузвай уьзюмчийралди, малдарралди машгъл тир. Ана гъа са вахтунда медениятдин кIвалахарни хъсан кчадал алай, спортдизни артух фикир гузвай. И карни машгъл спортсмен, спортдин мастер, рагъметлу Къараханов Маидинан гуьзчивилик квай. Амма совхоз амачтани, уьзюмчивал кIвачел акъалдар хъийиз, жаванар спортдин рекий желб ийиз алахъзава. Исятда КIварчагърин хуьре еке спорткомплекс эцигунив згечIнава. Са гафуналди, жаванар спортдал рикIвай машгъл жезва. Ахътинбурун арада вич 1-класдилай згечIна боксдал машгъл тир **ХАН-МЕГЪАМЕДОВ Багъирни** ава. Боксдай спортдин мастер Межидов Альберт Багъирахъ галаз лап рикIвай спортдин и жуьредал машгъл жезва, адахъ и рекий гележег авайди, спортсменни хъсанди хкатдайди Альберта кьатIанва. Тренердин гъилик вердишвилер кьачузвай 12 касдилай Багъир вичин виниз тир нетижайралди хкатна чир жезва. Исятда Багъира 7-класда клелзава. Гъафтеда ам куд сеферда тренировкайриз физва, тренердин гуьзчивилик кваз вичин алакунар кьалурзава, устадвал хкажзава. ИкI, мукъвара кIвенкIвечи спортсменрихъ галаз Саратовдиз акъажунриз физ гъазурвал аквазва.

Икван чавалди Багъира Огнида, Ахъцега, Дербентда, Белижда кьиле феи акъажунра активвилелди иштиракна, 1 ва 2-чкаяр къуна. Асул гьисабдай Багъир 33 килодин заланвилей экъечIзава. Шак алач, Багъир Саратовдайни гъалибвал гваз хкведа. Къуй КIварчагъ дерада машгъл спортсменар мадни гзаф хуьрай!

Нальчикда акъажунар

ДЗЮДО

ЧИ КОРР.

И мукъвара Кабардино-Балкариядин меркез Нальчик шегъерда дзюдодай СКФО-дин кIвенкIвечивал патал 1999-2000-йисара ханвай жаванрин арада акъажунар кьиле фена. Ана 450-далай виниз гадайрини рушари чпин устадвал кьалурна. Дагъустандин хкъанавай команда 66 спортсмендилай ибарат тир. Шамил Алиев кьиле авай чи республикадин командади 9 медаль къазанмишна. Кьизилдин медалди Диана Къазаматова лайихлу хъана. 44 кг-дин заланвал авайбурун арада Мегъарамдхуьруьн райондин Бут-Къазмайрин ДЮСШ-да тренер Омар Шагьмарданован гъилик вердишвилер кьачузвай Лейла Агъаевади буьруьнждин медаль къазанмишна.

Жегьилриз куьмек гун хиве кьунва

Россиядин Президент Владимир Путин Украинадин гражданаг Россиядин территорияда хьунин вахт артухаруниз рехъ гун мумкин тирдакай лагъана. "Цийивилер" РИА-ди хабар гузвайвал, сифте нубатда и кар армиядиз эвер гудай яшара авай ксариз талукъ жеда. "Гаф атай чкадал лагъана кIанда хьи, гзаф инсанри армиядин жергейриз финикай кьил къакъудзава, чи улкведиз къвез, са къадар вахт ина акъудиз чалишмиш жезва. Абуру дуьз къвалахзава, гьикI лагъайтIа, ана, яни Украинада абур гуьллейрин клиник ракъурзава", - лагъана Путина.

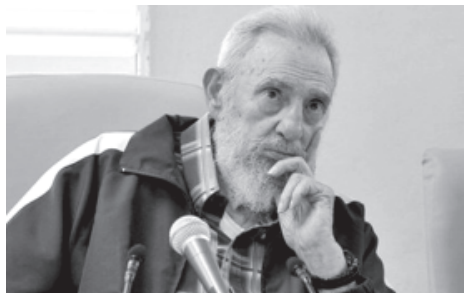
Алай вахтунда, Путина кьейд авурвал, украинвиар чи улкведа жедай вахт закондалди сергьятламишнава. "Украинадин гражданаг РФ-дин территориядал 30 суткадилай гзаф вахтунда жедай ихтияр авач. Абур аниз хъфизва ва мад гуьллейрин клиник рекъе твазва. Гъавилляй чна ина са вуч ятIани дегишарда", - кьейдна Россиядин Президентди.

20-январдиз Украинада кьуд лагъай сеферда армиядин жергейриз эверна. Адан сифтегъан девир пуд вацра давам хъана, мад къве девир, гьар садни 60 юкьуз давам жеда. Пландал асаслу яз абурни апрелдиз ва июндиз кьиле фин лазим я. Са йисан вахтунда армиядин жергейриз 104 агъзур касдиз эвер гуда. Армиядиз 18 йисалай 60 йисал къведальди яшда авай вири итимриз, гъа гьисабдай яз чиновникризни эвер гуда. Кефсузбуруз, гьакIни студентриз, аспирантриз, диндин къуллугъчийриз, пуд ва адалай гзаф аялар авай бубайриз, Украинадин властрин гуьзчивилик квачир территориярин агъалийриз армиядин жергейриз эвер гудач.

Алай вахтунда украинвиаривай Россиядиз къенепатан паспортралди къвез жеда. Амма РФ-да къвалах авун патал абуру, СНГ-дин улквейрай тир масабуру хьиз, патент маса къачун лазим я. Амни улкведиз атай 30 йикъан къене къачун чарасуз я. И вахтунда эгер патент къачуз тахъайтIа, адавай вичиз ам гунин гьакъиндай арза къабулдач.

Фидель Кастро ди ихтибарзавач

Кубадин революциядин регьбер Фидель Кастро ди США-дин ва Кубадин арада авай дипломативилин алакъяар цийи кьилелай кардик кухтуниз сифте яз баянар гана. Рейтерди хабар гузвайвал, ада къве госуарстводин кьилери - Барак Обамади ва Рауль Кастро ди сад-садаз мукъва хьун патал къачунвай камар

хъсанбур яз гьисабна. "За США-дин политикадиз ихтибарзавач ва абурон векилрихъ галаз зун са гафни раханач. Амма им военный чурьукъар ислягъвилелди арадай акъудуникай кьил къакъудун лагъай чIал туш", - кьейдна Кастро ди вичин рахунра. Адан гафаралди, США-дин ва Латиндин Америкадин улквейрин арада къуват ишлемиш тавуна арадал атанвай алакъяйриз, международный къайдайригъ ва принципригъ къадайвал килигун лазим я.

"Чун гъамиша дуьньядин вири халкъарихъ галаз санал къвалахунин ва дуствилин

алакъаяр хуьнин терефдал жеда, гъа гьисабдай яз политикадин рекъий чи мидярихъ галазни", - алава хъувуна Кубадин революциядин 88 йис хъанвай регьберди.

12-январдиз Кубадин властри США-дихъ галаз хъанвай икьардин сергьятра аваз дуьстагъда авай 53 кас азад хъувуна. Малумарайвал, Кубадин дуьстагъра амай ксарни азад авун патал Вашингтондихъ Латиндин Америкадин и госуарстводиз басрух гудай ниятар ава. Официальный Гаванади островдал политикадин рекъий дуьстагнавайбур алаз гьисабзавач. Кубадин властри ихтияр инсанриз, адет яз, "гъакъидихъ кьунвай Америкадин аскерар" лугъуза.

2014-йисан декабрдин юкьвара США-дин президент Барак Обамади Кубадихъ галаз мукъва жезвайдан гьакъиндай малумарна. Адан гафаралди, Вашингтонди Гаванадихъ галаз 1961-йисуз къатIанвай дипломативилин алакъяар цийи кьилелай кардик кухтада. Кьилди къачуртIа, Садахъанвай Штатри Кубада чпин посольство ачууда.

Къве улкведин арада алакъяар 1960-йисуз, 1959-йисуз хъайи революциядин нетижарда островдин властрин кьилиз Фидель Кастро атайдалай къулухъ садлагъана пис хъанай.

Исламистрик ай ми хьна

Курьдерин YPG-дин ополченидин къуватри Туркиядин сергьятдин патав гвай Сириядин Айн аль-Араб (Кобани) шегьер тамамвилелди чпин гуьзчивилик кухтунва. Са шумуд вацра кьиле феий женгерилай гуьгъуьниз "Исламдин госуарстводин" боевикрикай шегьер

26-январдиз ми хьи ийиз алакъяна. Идан гьакъиндай Сирияда авай инсандин ихтияррин рекъий гуьзчивалдай центради хабар гана.

Америкадин ВВС-ри Сириядин курьдериз гъавадай куьмек гана. Виликрай Пентагонди исламистриз акси яз чилел тухузвай серенжемра иштирак авуникай кьил къакъуднай.

"Ана женгина гъалиб хъана лугъуз зун гъазур туш. Женг давам жезва. Амма алай вахтунда за фикризавайвал, дуствилин къуватрихъ еке мумкинвал ава", - гъизва Аль Арабияди Пентагондин пресс-секретарь, полковник Стив Уорренан гафар.

Адан гафаралди, США-ди ва коалициядин къуватри 25-январдилай башламишна Кобанидин патарив 17 сеферда гъавадай гъужумна.

Пуд югъ идалай вилик, 23-январдиз курьдери шегьердин 70 процентдин мулкунал гуьзчивалзавай.

"Исламдин госуарстводин" боевикри Кобанидал 2014-йисан октябрдин сифте кьилера гъужум ийиз башламишна. Абур патал шегьердихъ стратегиядин рекъий еке метлеб ава, гьикI лагъайтIа эгер ам къачунайтIа, боевикрин гъиле Сириядин Туркиядин арада авай сергьятдин хейлин чка гъатзавай.

"Исламдин госуарстводин" террористивилин дестеди вичин гъужумар авун 2014-йисан гатун сифте кьилерай активламишна ва Сириядинни Иракдин территориярин хейлин пай кьуна. 29-июндиз "Исламдин госуарстводин" вичин гуьзчивилик квай территориярал "халифат" тешкилуни гьакъиндай малумарна. "Исламдин госуарстводин" регьбер аль-Багдадиди вич Ибрагъим тIвар алаз "халиф" яз, идалай вилик кьунвай Мосул шегьерни и госуарстводин меркез яз малумарна.

США-ди международный коалициядин кьиле аваз Иракдин ва Сириядин территориядал "Исламдин госуарстводиз" акси къуватдин серенжем августдиз башламишна.

Дияла вилайт азадна

Иракдин военныйри Багдаддивай кефердинни рагъэкъечIдай пата Ирандин сергьят-

дал алай Дияла вилайт "Исламдин госуарстводин" боевикрикай азадна. Идан гьакъиндай Франс-Пресс агентстводи хабар гана.

Иракдин армиядин генерал-лейтенант Абдуламир аль-Заидидин гафаралди, вилайтдин рагъэкъечIдай пата авай вири шегьерар ва районар гуьзчивилик кухтунва. Шегьердин рагъэкъечIдай пата серенжем кьиле тухудай вахтунда 30 боевик тергна. Сагъ амукъай экстремистар патарив гвай поселокра чуюнуьх хъана.

Январдин юкьвара чпи-чеп оборона ийизвай дестейрилай шегьердиз гъахъзавай кар алай чкаяр чпин гуьзчивилик кутаз алакъяна. Кьилди къачуртIа, кьуншидал алай Ракка вилайтдай террористар яракъралди, недай-хъвадай шейэралди таъминарзавай рехъ агална.

Шартлар раижна

Международный валютный фондунни (МВФ) Украинадиз финансрин рекъий куьмек улкведа гьалар къайдадик ахктайтIа, анжах гъа чIавуз гуда. Идан гьакъиндай МВФ-дин директор - буйругъар гудайди тир Кристиан Лагарда Франциядин Le Monde газетдиз интервью гудайла малумарна, хабар гузва ТАСС-ди.

Адан гафаралди, финансрин рекъий гудай куьмекдин къадар тайинардайла, 2014-йисан гатфариз МВФ-дин экспертри улкведин кьилбединни рагъэкъечIдай пата авай чурьукъ хуьтIелди куьтыгъ жеда лагъана фикринавай. "Гила чна маса жуьреда къвалахзава, кьилди къачуртIа, реформа тухун патал Украинадиз ганвай вахт 4 йисан вахтуналди давамарда", - кьейдна Лагарда.

Ада кьейдна хьи, финансрин рекъий куьмек гунин къадар "фикринавайдалай хейлин гзаф хун мумкин я", амма и кар военно-политический факторрилай аслу жеда. Лагарда кьейд авурвал, МВФ-ди вири къвалахар Украинада гьалар къайдадик ахкатун патал ийиз-

вайбур я. "Им кар алай месэла я. Экономикадинни военный гьаларин арада алакъя авайди хъсандаказ аквазва", - кьейдна фондунин директорди.

Украина алай вахтунда политикадин жигъетдай лап четин гьалда ава. Киевдиз куьмек Евросоюзди ва Международный валютный фондунни гузва.

21-январдиз Давосдин форум кьиле физвай вахтунда Украинадин финансрин министр Наталья Ярьескоди международный сообществоди Грециядиз гузвай куьмекдив гекигайла Киевдиз "лап тIимил куьмек" гузвайди кьейдна. Адан гафаралди, госуарстводиз 15 миллиард доллар лазим я. Ада гьакIни Украина "лап хъсан заемщик" тирдини лагъана.

12-январдиз Украинадин президент Петр Порошенкоди 2015-2016-йисара США-дивай, Канададивай, Япониядивай, Евросоюздивай,

Рекъем

• Европадаин улквейрай тир 4 агъзур касди Иракдин ва Левантадин Исламдин госуарстводин (ИГИЛ) терефдал алаз женг чIугвазва.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 67,81 манат,
1 евро - 76,29 манат,

къизил (1 гр) - 2788,62 манат,
гимшиш (1 гр) - 38,87 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

гьакIни МВФ-дивай, Виридуьньядин банкунивай куьмек яз 13-15 миллиард доллар къачуник умуд кутазва лагъана малумарнай.

2014-йисуз Евросоюзди Украинадиз 1,36 миллиард евро чара авуна. ЕС-дин патай нубатдин куьмек (250 миллион евро) 2015-йисан гатфариз агъкун гуьзлемишзава. Идалайни гьейри, 2014-йисан 30-апрелдиз МВФ-ди Киев патал stand by программа хъсанди яз гьисабнай. Адал асаслу яз Киевдиз къве йисан вахтунда 17 миллиард доллар чара ийида.

Донбасдиз куьмек

Россиядин МЧС-дин мергьяматлувилин куьмек авай автоколонна Подмосковьедай Ростовский областдиз рекъе гъатнава. Идан гьакъиндай ТАСС-диз министерстводин пресс-къуллугъди хабар гана. Ногинскдин къутармишнардай центрадай машинрин колонна Москвадин вахтуналди пакаман сятдин ругудаз рекъе гъатна. Рекъе абур Воронежда акъвазда, ахпа Ростовский областдиз рекъе гъатда. Аниз маса регионрайни пар авай автомобилар къведа.

Федерациядин Советда Донбасдин агъалийрин тереф хуьдай комитетдин заседание хъана.

"Ростовский областда мергьяматлувилин куьмек авай 12-колонна тукьуьрда. Абуру Донбасдиз недай-хъвадай шейэр, дарманар, эцигунардай материалар ва сифте нубатда чарасуз тир шейэр тухуда", - малумарна МЧС-ди.

2014-йисан августдилай башламишна 11 колоннади Донецкий ва Луганский областриз 14,8 агъзур тондилай гзаф мергьяматлувилин парар агакъарна.

Жерме артухарда

Россиядин зегьметдин ва социальный рекъий хуьнин министерстводи мажиб вахтунда гун тийизвай къвалахар гузвай ксар патал жермеяр гзафарун теклифна. Ведомстводи гъеле федеральный закондин талукъ тир проект гъазурнава, кьхъизва "Российская газетати".

Документдал асаслу яз, талукъ тир жуьредин чIуру крар административный къайдаяр чIуруни кьилдин сиягъдик кутун къалурнава. Идалайни гьейри, жерме ийидай пуларин къадарни са шумуд сеферда артухарун теклифзава. Гъа икI, кьилдин карчияр ведомстводи 10 агъзурдалай 30 агъзур манатдив агакъна жерме авун теклифзава. Алай вахтунда вичи кьилин жермедин къадар вад агъзур манат я. Юридический къурулушри 50 агъзур манатдин чкадал 100 агъзур манат гун лазим я.

Законопроектда гьакIни зегьметдин гъакъи къве сеферда тагунайни звездин пулар гзафарун къалурнава.

Зегьметдин ва къвалахдал таъминаруни федеральный къуллугъдин делилрал асаслу яз, 2014-йисан 1-ноябрдиз са бязи организацияр къвалахзавайбуруз мажибрин жигъетдай 2,5 миллиард манатдилай гзаф буржлу тир.

Зегьметдин ва къвалахдалди таъминардай федеральный къуллугъди къвалах гузвай ксар жезмай къван кълевидаказ жерме авунин гьакъиндай гъеле алатай йисуз лагъанай. Гъа икI, сентябрдиз талукъ тир законопроект вири килигун патал вилик эцигнай. И кардик кьил кутурбуру къвалах гузвайбур зегьметдин гьакъи вахтунда тагай гьар са йикъай къуллугъчидиз звездин пул хгуниз мажбур авун теклифнай.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинн куче, 6.

Тираж 8198

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникациярин хиле законотельстводал амал авунал гузчинвал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний куьллуьгдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПН № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петровн проспект, 61,
7-мертеба.

ГЪ - И лишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуьр я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

ГЪ Мубаракрай!

Дагъустан Республикада авай медико-социальный экспертизадин 7-нумрадин руководитель, пешедин рекъай кылин категория авай духтур-терапевт-эксперт, зорвоохранидин гьурметлу работник, зегьметдин ветеран **Фатима Саидовна МЕДЕЕВАДИЗ (АЛИМЕТОВАДИЗ):**

Гьурметлу **Фатима Саидовна!**
Чна ваз ви хайи юзг риклин сидкьидай мубаракзава. Чаз вахъ мягькем сагьламвал, хизанда хушбахтлувал, кваллахда агалкьунар хьана кланзава.

ВАЗ ВИ ЮБИЛЕЙ МУБАРАКЗАВАЙ "РД-ДА АВАЙ МСЭДИН КЪИЛИН БЮРО" ФКУДИН КОЛЛЕКТИВ, ДУСТАР ВА ТАНИШАР.

Пресс-конференция

Дагъви ШЕРИФ

Россиядин ФСКН-дин Дагъустан Республикада авай Управленидин начальник, полициядин полковник **Энрик МУСЛИМОВА** вичи регьбервал гузвай куьрулушди алатай йисуз авур кваллахрин нетижаяр къуна.

Ада гьам уьлкведа, гьам чи республикада наркоманиядихъ галаз алакьалу месэляяр тарифдай гьалда авачирди кьейдна.

Санлай къачурла, 2014-йисуз къайдаяр хуьдай куьрулушри и хиле вири 2865 тахсиркарвал кьейднава. 2013-йисалай 230 дуьшуьшдин артух я.

Ашкара тирвал, дуьздал акьудзавай тахсиркарвилерин къадар артух хьун, республикадин кылин наркополицийскийдин гафарай, къанун-къайда хуьдай вири куьрулушри 2014-йисуз хьсандиз кваллахунихъ галаз алакьалу я. Гьа са вахтунда, ада кьейдайвал, эгер 2013-йисуз 382 кг къадагъа тир шейэр вахчунатла, шаз 207 кг вахчуна.

Энрик Муслимов йисан вахтунда куьрулушди тешкилай серенжерикай, абурун нетижайрикайни рахана. Ам къарагъарнавай делойрални акьвазна.

Республикадин наркологический диспансердин къаюмвилек квай агъалийрин къадарни артух жезва. Алай вахтунда дис-

пансердин учётда 6303 кас ава.

Куьрулушдин начальник алай девирда тегьуьндиз элкьвенвай цийи жуьредин наркотикрални акьвазна. Къадагъа тирбурун сиягьда авачир цийи-цийи наркотикар майдандиз акьатуникди чи жегьиллар рекьелай алатзава. Абур сиягьдик кутадалди, вилик пад къадалди мад цийибур акьудзава. Акьвазвалвал, са нин ятлани хийирдиз я. 2014-йисуз гьар жуьредин спайсар маса гунин 415 дуьшуьшдин вилик пад къунва.

2014-йисан ноябрдин вацра управленидин куьллуьгчийри Дербент районда ва кылди шегьерда сифте яз чехи серенжермар тухвана. Абурун нетижа яз, наркотикар маса гузвайбуьр къуна, аптекра кваллахзавайбуьр, таксийрин, маршруткайрин шоферри наркотикар ишлемишзаватла ахтармишна. Тухвай ахтармишунри хьсан нетижаяр гана ва и жуьредин кваллах цинин йисузни давамардайди лагьана Э.Муслимова.

Журналистрихъ галаз гуьруьшдал наркополицийскийди алатай йисуз кьальярнин клубра куьр жегьилрикайни суьгьбет кудна. Ахьтин чкайра куьр 415 касдикай 205-да наркотикар ишлемишнавай.

Пресс-конференциядал, адет тирвал, журналистрин суалризни жавабар гана, куьрулушдин 2015-йисан планрикайни куьрелди суьгьбетна.

Прокуратурадин хабарар Студентди муаллимар алдатмишна

Дагъустан Республикадин Верховный суддин пресс-куьллуьгдин хабаррай малум хъайивал, Даггосуниверситетдин юридический факультетда заочнидаказ клепзавай студент З.Гъажиева алатай йисан февралдилай апрелдилай пичера кудай шей (къванцин цевин, кларасар) къачун патал Акушинский райондин педагогиз "Дружба" ООО-дин квалп квитациядин 446 нумра гана. Ада муаллимривай эвездин пул "Акушинский район" МО-да агъалияр яшайишдин жигьетдай хуьнин управленидай вахчуз жедайдахъ инанмишарна. 400 касдивай ада 2,4 млн манат пул къачуна ва харжна.

2014-йисан 20-октябрдиз Акушинский райондин суддин къарардалди З.Гъажиев РФ-дин УК-дин 159-статьядин 4-паюнай тахсирлу тирди тестикъарна ва адаз шартлуналди кар гана.

Са тлимил йикъар идалай вилик Верховный судди республикадин прокурордин заместитель А.Гъамидован апелляциядин представленидиз разивал гана. Суддин коллегияди са жерге ксар алдатмишунай З.Гъажиеваз кьве йис гъакьикъи кар гунин къарар къабулна.

Мегьарамдхуьруьн районда цийи прокурор

2014-йисан 23-декабрдиз 1167-нумрадиз кваз Россиядин Федерациядин генеральный прокурорди къабулай приказдин бинедаллаз юстициядин старший советник **Марат КЪАЗИАГЪМЕДОВ** Мегьарамдхуьруьн райондин прокурордин куьллуьгдал тайинарнава.

Республикадин Прокуратурадин пресс-куьллуьгди хабар гузвайвал, Марат Къазиагъмедова райондин виликан прокурордивай делояр къабулнава ва ам вичин цийи везифайриз эгечинава.

Агъалийрин вилик нетижаяр къазва

Чаз Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядай хабар гайивал, 2015-йисан 12-январдилай башламишна районда полициядин участковыйри агъалийрин собранийрал 2014-йисан къвед лагъай паонин нетижаяр къазва. Агъалийрихъ галаз и жуьредин гуьруьшар Мегьарамдхуьруьн районда авай ОМВД-дин начальникди туькьурнавай графикадин бинедаллаз кыле физва.

Районда санлай участковый 22 пункт ава. 21-январдалди Муьгьверганрин, Киркарин, Гилийрин, Мегьарамдхуьруьн, Ярагъ-Къазмайрин участковыйри чпин отчётар начальникдив агакьарнава.

Райондин кыл Фарид Агъмедован къарардалди ОВД-дин участковыйри нетижаяр къазвай вахтунда чкайрал администрациядин жавабдар куьллуьгчийр, депутаттар, общественный тешкилатрин векиларни физва. Вучиз лагъайтла, абуроз талукь месэляярни къарагъарзава. Еке фикир экстремизмдиз, терроризмдиз гузва.

Санлай къачурла, агъалийри чпин участковыйрин кваллахдиз хьсан кьимет, алакьдай куьмекар гузва.

“Махачкъала-Симферополь”

АВТОПРОБЕГ

Къе, 29-январдиз, "Пайгъамбаррихъ кланивал" лишандик кваз, "Махачкъала-Симферополь" автопробег тешкилда. Ана саки 300-дав агакьна машинри иштиракда. И жуьредин серенжер тешкилуни мурад алай вахтунда дуьньяда мусурманрин арада квал тваз чалишмиш жезвай къуватриз жаваб гун я. Икди, тешкилатчийрин гафарай малум хъайивал, Махачкъаладин Жумья мискиндилай башламишдай автопробегдин сергьятра аваз, Грозный, Магас, Владикавказ, Нальчик, Ставрополь, Краснодар, Керчь, Симферополь шегьерра официальный гуьруьшарни тешкилда.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Шихмурадов Шихмурадаз, Башираз, Къагьриманаз ва амай стхайриз - вах, Мирзоев Лавидиназни адан стхайриз диде
ГУЪЗЕЛ
рагьметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагьлуьгвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди актриса Исрафилова Наидадиз
ДИДЕ
кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз башсагьлуьгвал гузва.

Лезги театрдин коллективди театрдин актриса Исрафилова Наидадиз играми
ДИДЕ
кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз башсагьлуьгвал гузва.

Лезги театрдин коллективди
Фикрет АЛИМЕТОВ
вахтсуздаказ кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз Абдулмуталибовринни Алиметоврин хизанриз ва рагьметлудан багьрийриз башсагьлуьгвал гузва.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?
Хемиедиз, жуьмядиз, кишдиз, гьяддиз, ислендиз, саласадиз, арбедиз? -
Шегьер, район, хуьр къалура -
Жуван твар, фамилияни -
Талабзава атлана редакциядиз рахкурун.